

Forsoningsprosessen mellom sandinistene og urbefolkningen på Nicaraguas karibiske kyst 1984-87

- en annerledes fredsprosess?

**Masteroppgave i historie
IAKH, Universitetet i Oslo
Vår 2012**

Frode Nystuen

Forord

Det var egentlig ikke før vinteren 2011 at jeg bestemte meg for å skrive om borgerkrigen og forsoningsprosessen på Nicaraguas karibiske kyst. Til tross for dette har oppgaven på sett og vis blitt til i løpet av de siste 5-6 årene. Siden første gang jeg var i Nicaragua i 2006 har jeg jobbet med forskjellige med tematikk relatert til landet, og da jeg kom inn på masterstudiet på UiO hadde jeg mange ulike ideer for en masteroppgave. At jeg har hatt mulighet til å reise til Mellom-Amerika vært eneste år siden 2006 har bidratt til å gjøre det enklere å velge tema for min oppgave, vurdere hvilke prosjekt som hadde blitt for vanskelig å gjennomføre og ikke minst bidratt til at jeg fikk gjennomført feltarbeidet mitt på en fornuftig måte. De første som skal takkes er Latin-Amerikagruppene (LAG) som lot meg delta på det ypperlige brigadeprosjektet i Nicaragua i 2006. Under dette oppholdet bodde jeg sammen med ni andre norske ungdommer i fire og en halv måned i Nicaragua. En av disse månedene tilbrakte vi på Atlanterhavskysten. Jeg lærte enormt mye om Nicaragua under dette solidaritetsprosjektet og jeg vil takke min vertsfamilie (Rufino, Claribel, Sayra, Omar, Elvin, Wilmer og Arlin) i landsbyen Guadalupe Abajo ved Matagalpa for deres gjestfrihet. I tillegg må min koordinator Audun Husby takkes for hans innsats for å lage et spennende program for oss som deltok på brigaden. Solidaritetsprosjektet til LAG la på mange måter fundamentet for denne oppgaven.

Jeg har vært utrolig heldig som har hatt to engasjerte veiledere som har hjulpet meg med å komme i land. Knut Kjeldstadli foreslo tidlig en ambisiøs, men fornuftig fremgangsplan som bidro til å få fortgang i skrivingen og har kommet med viktige innspill på hver eneste veiledning. Min bi-veileder Roy Krøvel har gjennom sin omfattende kunnskap om Nicaragua og Atlanterhavskysten gitt meg helt uvurderlig hjelp både i forhold til feltarbeidet og under hele arbeidet med oppgaven. Tusen takk til dere begge to! Under feltarbeidet i Bluefields deltok jeg på et kurs i journalistikk holdt av Andres Ytterstad (ansatt ved Høgskolen i Oslo). Jeg vil takke Andreas og mine medstudenter ved URRACAN-universitetet for hjelp, innspill og hyggelig selskap under oppholdet mitt.

Til sist vil jeg takke den lille familien min som består av Anna som kom til verden den 29. januar 2012 og min samboer Kathrine. Anna har vært frisk, stort sett sovnet i kristelig tid og vært snill og søt mot sine foreldre. Å kombinere masterinnspurt med å få barn var på forhånd litt skremmende (det er jo skummelt nok å få barn i seg selv), men det har gått overraskende bra. Å fullføre denne oppgaven hadde selvfølgelig blitt mye vanskeligere (for ikke å si umulig) uten Kathrine som er en fantastisk mor og kjæreste. Hun har oppmuntret meg, tatt seg av Anna og latt meg sitte og skrive til langt på kveld slik at jeg kunne bli ferdig med dette prosjektet.

Innhold:	III
Forord	II
Innholdsfortegnelse	III
Akronymer	VII
Kapittel 1. Innledning, metodiske valg og teoretisk rammeverk	1
Geografisk og demografisk presentasjon	2
Problemstilling	6
Avgrensninger	7
Tanker rundt min egen posisjon	8
Ord og begrep	9
1.2 Metodiske valg – Hva har jeg gjort?	10
1.2.1 utfordringer knyttet til intervjuer	12
1.2.2 Intervjuobjektens klassesammensetning	14
1.2.3 Intervjuteknikk	16
1.2.4 På leting i Nicaraguas arkiver	17
1.2.5 Kvantitative data kombinert med kvalitative intervju	18
1.3 Teori	19
1.3.1 Klasse og etnisitet	19
1.3.2 Gramscis hegemoniteori	21
1.3.3 Fredsprosesser	21
Kapitlenes funksjon	23
Kapittel 2. Atlanterhavskystens historie frem til 1979	25
Dragkamp mellom republikken Nicaragua, det britiske imperiet og USA	27
Gjenerobring eller overtakelse?	29
Etnisk arbeidsfordeling som kime til konflikt	30

Sandinors opprør	34
FSLN frem til Revolusjonen	35

Kapittel 3. Fra revolusjon til borgerkrig (1979-1982) **38**

The Anglo-affinity	38
Konflikter i Bluefields	40
Etnisk mobilisering i nord	42
Alfabetiseringskampanjen og evakueringen av Rio Coco	44
Hellig krig mot sandinistene – Den moraviske kirkens rolle i konflikten	46
Kontrollen over MISURASATA	50
Politiske feilgrep, kald krig og militante ledere	52

Kapittel 4. Borgerkrigens gang – systematisering av tilgjengelig

kvantitativt materiale **54**

Fra argentinsk til amerikansk ledelse	55
Utfordringer knyttet til tallmaterialet	56
Borgerkrigens innledende fase 1980-1981	58
Utviklingen frem til juli 1985	60
Økende amerikansk tilstedeværelse	62
Oversikt over soldater i Contras og økonomiske tap som følge av krigen 1980-1985	63
Militær styrkeoppbygging i Mellom-Amerika	64
Utviklingen i 1987 og angrepet på gruvetriangelet	67
Oppsummering av tilgjengelige kvantitative data	71

Kapittel 5. Våpenhvileavtalen i Yulu og svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet **73**

Viktige personligheter? – Ray Hooker og Johnny Hodgson	73
Autonomikommisjonen blir grunnlagt	74
Interkulturelt autonomi vs. urbefolkningsautonomi	80
Tomas Borge – realpolitiker og genuin tilhenger av autonomiloven?	83
Utviklingen i USA - Boland II-vedtaket og Iran-Contras	85
Økende interne problemer i Contras	87

Våpenhvileavtale i Yulu 1985	89
Svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet	92
Oppsummering av året 1985 – en borgerkrig som smuldrer opp	96

Kapittel 6. Et mellomamerikansk fredsinitiativ og undertegnelsen

av autonomiavtalen i 1987 **98**

Tasba Pri avvikles - miskitoene vender tilbake til Rio Coco	98
Bilwi 1987 - autonomiavtalen blir undertegnet	100
Ble miskitoene forbigått?	104
Esquipulas II – Et mellomamerikansk fredsprosjekt	105
Faktorer for og i mot fred	108
Ødeleggende faktorer (Spoilers)	110
Menneskerettigheter og sikkerhet som faktor for fred	112
Utenrikspolitiske motivatorer – frykten for amerikansk invasjon	113
Autonomiprosessen 1984-1987 - en annerledes fredsprosess?	114

7. Konklusjoner **116**

Litteraturliste **121**

Litteratur

Kilder

Kart

Kart 1.1 Mellom-Amerika	2
Kart 1.2 Nicaragua	3
Kart 1.3 Demografisk kart over Atlanterhavskysten	5
Kart 2.1 Historiske grenser på Atlanterhavskysten	28

Tabeller

Tabell 2.1 Oversikt over arbeidere på sukkerplantasjen på Kukra Hill fra 1983	33
Tabell 4.1 Borgerkrigens innledende fase 1980-1981	58

Tabell 4.2 Borgerkrigens utvikling januar 1980-juli 1985	60
Tabell 4.3 Amerikansk tilstedværelse i Honduras	62
Tabell 4.4 Borgerkrigens utvikling januar 1980-juli 1985 Del 2	63
Tabell 4.5 Styrkeoppbygging i Mellom-Amerika	64
Tabell 4.6 Utviklingen i 1987 og angrepet på gruvetriangelet	67
Tabell 4.7 Sivile tap for Atlanterhavskysten måned for måned i 1987	70
Tabell 4.8 Oppsummering av tall fra ulike rapporter 1980-87	72

Akronymer:

ALPROMISU – Alianza para el Progreso de los Miskitu y Sumos

ARDE - Alianza Revolucionaria Democrática

ATC - Asociación de Trabajadores del Campo

BLI - Batallones de Lucha Irregular

CIA – Central Intelligence Agency

CIDCA – Centro para la Investigación y Documentación de la Costa Atlántica

CIPRES - Centro para la Investigación, Promoción y el Desarrollo Rural y Social

CONDECA - Consejo de Defensa Centroamericana

CRIES - Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales

DN/ND – Directoria Nacional/Det nasjonale direktoratet

EPS - Ejército Popular Sandinista

FAUCAN – Fuerzas Unidas de Costa Atlantica Nicaragua

FDN – Fuerzas Democrática de Nicaragua

FMLN – Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional

FN – Forente Nasjoner

FSLN – Frente Sandinista de Liberación Nacional

ILO – International Labour Organization

KISAN – Indian Sut Asla Nicaragua ra Nicaraguan

LAG – Latin-Amerikagruppene i Norge

MICON - Ministerio de Construcción

MISATAN - Miskitos Asla Takanka

MISURA – Miskito Sumu Rama Unidos

MISURASATA – Miskito Sumu Rama Sandinista Unidos

NGO – Non Governmental Organization

PC – Partido Conservador

PLN - Partido Liberal Nacionalista

RAAN - Región Autónoma del Atlántico Norte

RAAS - Región Autónoma del Atlántico Sur

SICC - Southern Indigenous and Creol Communities

UNAG - La Unión Nacional de Agricultores y Ganaderos de Nicaragua

URRACAN – La Universidad de las Regiones Autónomas de la Costa Caribe Nicaragüense

USA – United States of America

YATAMA - Yapti Tasba Masraka Nanih Aslatakanka

Kapittel 1. Innledning, metodiske valg og teoretisk rammeverk.

Temaet for oppgaven er borgerkrigen i Nicaragua som foregikk gjennom hele 1980-tallet. Mange vil huske denne konflikten som relativt oversiktlig. Kampen stod mellom de sosialistiske sandinistene, som hadde kastet diktatoren Anastasio Debayle Somoza og tatt makten i Nicaragua i 1979, og geriljagruppen Contras som var støttet av USA og den amerikanske presidenten, Ronald Reagan. Avhengig av politisk ståsted var det relativt enkelt å velge side. Venstresiden, men også mange andre, så på sandinistenes kamp som en rettferdig kamp mot amerikansk innblanding og imperialism. Denne innblandingen kom i form av en brutal geriljaorganisasjon (Contras) som stort sett bestod av offiserer fra nasjonalgarden til den nylig avsatte diktatoren Somoza. Andre så på konflikten som et forsøk fra USAs side på å demme opp for sovjetisk ekspansjon i Mellom-Amerika og bringe Sovjetunionen i kne. Krigen i Nicaragua ble avsluttet om lag på samme tid som Sovjetunionen kollapset og det ble undertegnet en fredsavtale i 1990. Daniel Ortega, sandinistenes leder gjennom ti år, hadde sitt store øyeblikk da han frivillig (til manges overraskelse) gav fra seg makten til den konservative Violetta Chamorro, etter at han tapte valget i 1990. Ortegas abdikasjon satte et sluttpunkt for konflikten fordi verken Contras eller USA hadde noen interesse av å kjempe mot en ikke-sandinistisk regjering.

Det som er mindre kjent, er den avtalen som ble undertegnet i 1987 i byen Bilwi på Nicaraguas karibiske kyst, vanligvis kalt Atlanterhavskysten.¹ Denne avtalen var et internt nicaraguansk forsøk på å skape forsoning mellom minoritetsgruppene fra den karibiske delen av landet og sandinistregjeringen, og den ble undertegnet mens den kalde krigen var høyst levende. For mange fremsto den relativt pragmatiske sosialistregjeringen til Daniel Ortega som en usannsynlig fiende av sitt eget lands minoriteter. Spesielt for europeisk venstreside, som drev solidaritetsarbeid for å støtte sandinistene, var det vanskelig å forholde seg til at sandinistene førte en krig mot en urbefolkningsgerilja. Denne oppgaven tar sikte på å undersøke hvorfor konflikten mellom sandinistene og urbefolkningen oppsto i første omgang, og hvordan de tilsynelatende uforsonlige fiendene klarte å sette i gang en forsoningsprosess som ledet til undertegnelsen av autonomiavtalen for Atlanterhavskysten i 1987.

¹ Heter Puerto Cabezas på spansk, Bilwi er urbefolkningens navn på byen. Det spanske navnet på Atlanterhavskysten er *La Costa Atlantica*.

Kart 1.1 Mellom-Amerika

Kilde: Magellan Geographics

Geografisk og demografisk presentasjon

Atlanterhavskysten er den mest sparsomt befolkede og den fattigste landsdelen i Mellom-Amerikas fattigste land. Samtidig utgjør den halvparten av Nicaraguas territorium og er rik på naturressurser som trær, gull, fisk og jordbruksland. I dag er det i underkant av seks millioner innbyggere i Nicaragua og om lag ti %, av disse bor på Atlanterhavskysten. Regionen består av lavtliggende elvesletter dekket av tropisk og subtropisk skog, med noen fjellområder som grenser mot Matagalparegionen. Den sparsomme befolkningen er fordelt mellom spansktalende mestiser, hovedsakelig innvandret fra Stillehavskysten og fem ulike minoritetsgrupper. To av disse gruppene er afro-nicaraguanere og tre av befolkningsgruppene regnes som urfolk.²

² Mestisene utgjør i dag 350 000-450 000 individer på Atlanterhavskysten og er etterkommere av primært nathualspråklige indianere og spanske conquistadorer.

Afro-nicaraguanerne består av to grupper. Den ene, kreolene, er etterkommere av slaver enten brakt inn av engelskmennene eller som flyktet fra slaveskip eller slaveri på karibiske øyer. Den andre kalles garifuna og er etterkommere av afrikanske slaver som blandet seg med karibiske urfolk. Garifunaene snakker språket garifuna.

Ca. 600 000 personer i de to autonome regionene. Región Autónoma del Atlántico Sur- RAAS og RAAN - Región Autónoma del Atlántico Norte som utgjør Nicaraguas karibiske kyst. (det bor ca. 5.8 millioner i hele Nicaragua).

Kart 1.2 Nicaragua

Kilde: Magellan Geographics³

Urbefolkningsgruppene består av miskitoindianere som snakker hovedsakelig miskito, men også kreol-engelsk og spansk. Miskitoene, som i 1985 utgjorde en befolkning på ca. 80 000, bor primært i den nordlige autonome regionen (RAAN) langs grenselven Rio Coco, i Puerto Cabezas/Bilwi og langs elvene Prinzapolka, Rio Grande de Matagalpa, Kurinawas og ned til Tasbapouni ved Pearl Lagoon.⁴ Den nest største urbefolkningsgruppen kalles for mayagnafolket, i 1985 ca. 8000, mayagnaene bor rundt gruvebyene Rosita, Bonanza og Siuna samt et lite område nord for Pearl Lagoon.⁵ Den siste og minste urbefolkningsgruppen er ramafolket (rundt 1000 personer i 1985) snakket opprinnelig et språk (rama) som slekter på språket til urbefolkningsgrupper i Costa Rica, Panama, Colombia og det nordlige Ecuador. Det er dermed rimelig å anta at ramaene vandret inn fra sør.⁶ I dag snakker

³ Merk: På dette kartet kalles RAAN og RAAS for Zelaya Norte og Zelaya Sur, som er de gamle navnene på de autonome regionene. Bilwi har på kartet sitt spanske navn; Puerto Cabezas.

⁴ Freeland 1988:16 og Carrión 1998: 40

Puerto Cabezas heter Bilwi på miskito. Jeg vil primært omtale byen som Bilwi i denne oppgaven.

⁵ Det er vanligere i dagligtalen på Atlanterhavskysten å kalle mayagnaene for sumuindianere. Sumu er et nedsettende ord som betyr "lat" på miskito. Mayagnafolket ble periodevis brukt som slaver og tjenere av de mektigere miskitoene, og ordet sumu, stammer trolig fra denne perioden.

⁶ Fagoth 1988: 24

ramaene en egen kreol-engelsk dialekt. Ramaene bor hovedsakelig på øya Rama Key sør for Bluefields, noen småsamfunn ved Monkey Point og Punta Gorda. Da Columbus besøkte dette området i 1502, ble ikke Ramastammen nevnt i Columbus' beretning. Det er usikkert om ramaene befant seg i området på dette tidspunktet eller om de kom senere.⁷ De afro-karibiske garifunaene (ca. 1500 personer i 1985) bor rundt Pearl Lagoon og vandret inn fra øyene på kysten av Honduras. Mestisene er hovedsakelig katolikker, mens majoriteten av alle de andre etniske gruppene er medlemmer av den moraviske kirken.⁸ Den kreolske befolkningen (underkant av 30 000) er konsentrert i sør i området rundt Bluefields, El Bluff, Tasbapouni og Laguna de Perlas.⁹

I tillegg til de etniske minoritetsgruppene beskrevet i forrige avsnitt, bodde det i 1985 120 000 mestiser (i dag ca. 350 000-400 000) på Atlanterhavskysten. Folkegruppene kreol, rama og garifuna har knapt vokst de siste 20-30 årene pga. av migrasjon til Costa Rica og USA.¹⁰ Mestisene utgjør dermed en større og større andel av befolkningen pga. massiv tilflytning fra Stillehavskysten. Miskitoene (i dag et sted mellom 100 000 og 150 000) og mayagnaene (i dag rundt 11 000) har hatt en viss befolkningsvekst, men taper demografisk terreng til fordel for mestisene.

Atlanterhavskysten var fra 1600-tallet et engelsk protektorat, med en stor urbefolkning. Dermed har området befunnet seg i en annen språklig og kulturell sfære enn resten av Nicaragua, som er en tidligere spansk koloni hvor urbefolkningen har blitt fullstendig assimilert. Det var ikke før i 1894 at den nicaraguanske staten utøvde noen makt over Atlanterhavskysten. Etter overtakelsen i 1894 har også demografien forandret seg gradvis. Da jeg kom til Bluefields i 2006, var fortsatt det kreolske innslaget i befolkningen tydelig, men i likhet med resten av Nicaragua var det store flertallet av innbyggerne spansktalende mestiser. De gjenværende viktorianske trehusene i Bluefields gir også et hint om en annen tid, før landsdelen ble en integrert del av Nicaragua i 1894. I Bluefields var majoriteten av innbyggerne kreoler inntil 80-tallet, i dag er muligens så mye som 80 % av byens befolkning mestiser, noe som presser både de lokale minoritetene.¹¹

⁷ Schneider 1989: 21

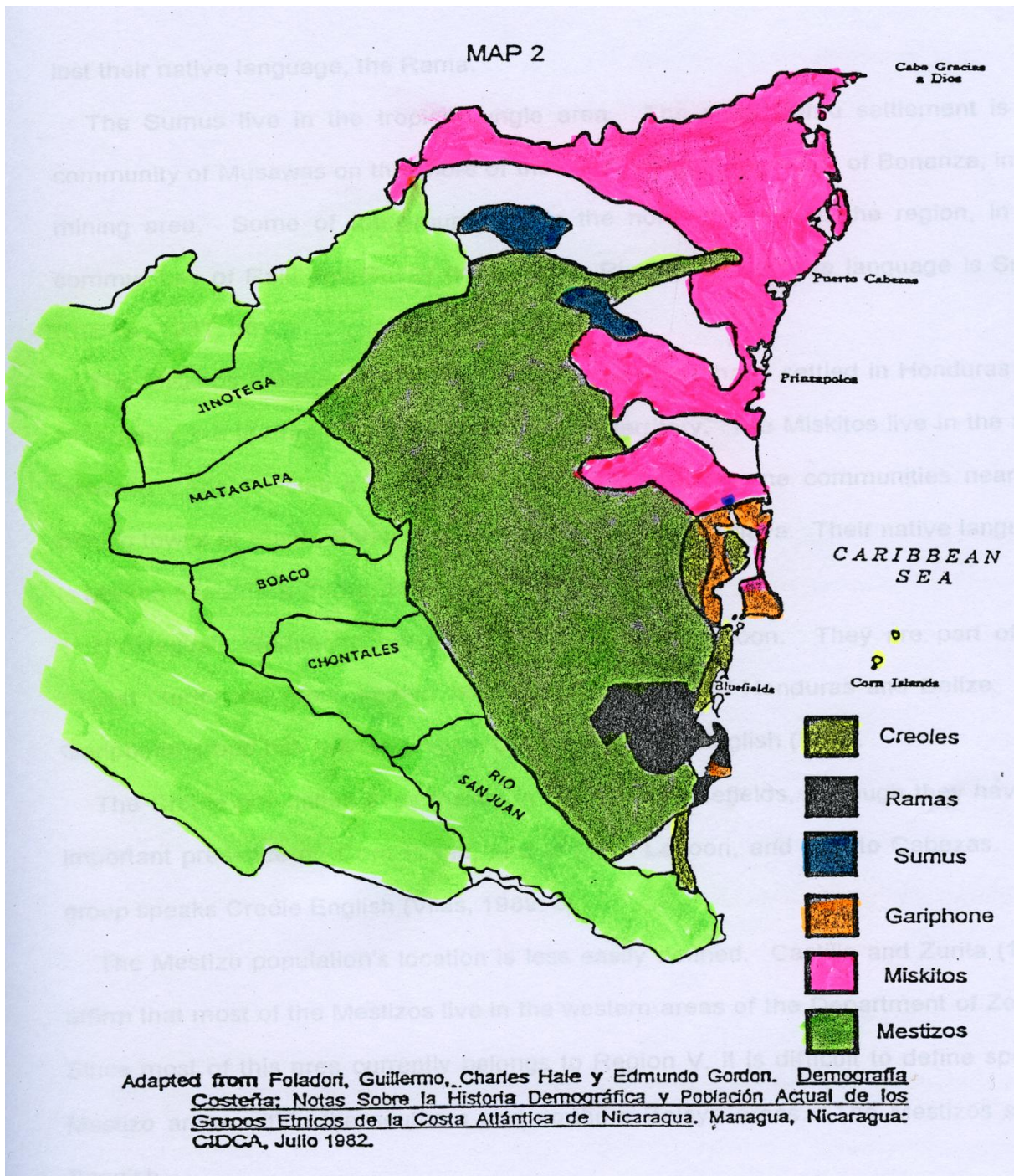
⁸ Den Moravisk kirken er en protestantisk kirke opprinnelig fra Tyskland

⁹ Carrion 1998: 40

¹⁰ Gordon 1998: 257

¹¹ Den totale befolkningen i Bluefields er på rundt 50 000 innbyggere.

Kart 1.3 Demografisk kart over Atlanterhavskysten

Kilde: Llanes 1994:30¹²

¹² Kommentar til kartet: De grønne områdene er begge områder hvor flertallet av befolkningen er mestiser. De mørkegrønne områdene er de delene av Atlanterhavskysten som hadde flertall av mestiser da kartet ble laget i 1982. De hvite områdene er ubebodde. De svarte områdene som markerer ramaenes områder er noe overdrevet. Ramaene bor primært på Rama Key (også i 1982), de svarte viser deres historiske områder.

Fattigdom og tiår med neglisjering fra den nicaraguanske staten sin side førte til en svært høy andel av analfabeter i hele Nicaragua, men spesielt på Atlanterhavskysten. Analfabetismen er spesielt høy i den generasjonen som vokste opp under Somozadynastiet som varte fra 1934 til revolusjonen i 1979. Det var den generasjonen, de som var i tenårene eller tyveårene når borgerkrigen brøt ut, som kan fortelle sentrale deler av denne historien. På grunn av at mange viktige tidsvitner ikke kan formidle sin historie ved å skrive den, har muntlig historie blitt en viktig måte å fortelle Atlanterhavskystens historie på. I min oppgave vil jeg bruke intervjuer som en sentral del av mitt kildemateriale.

Problemstilling

Det ble tidlig klart at jeg ønsket å skrive om fredsprosessen på Atlanterhavskysten mellom 1984-87. Hovedfokus for oppgaven har flyttet seg etter hvert som kildematerialet ble samlet inn ved kvalitative intervjuer og funn av dokumenter i Nicaraguas arkiver. Jeg oppdaget i løpet av feltarbeidet at fredsprosessen på Atlanterhavskysten hadde en omfattende folkelig deltagelse på grasrotplan fra begge sider av konflikten. I stedet for lukkede møter mellom partenes ledere var møtene som ledet til avtalen i 1987, tilsynelatende preget av stor folkelig deltagelse og åpenhet. Hvorvidt den nicaraguanske åpenheten var reell, og hvorvidt vanlige folk på Atlanterhavskysten kunne påvirke prosessen, vil være sentrale tema i min oppgave. I denne diskusjonen vil det være sentralt å vurdere hvilke etniske og politiske grupper som fikk i gjennom sine politiske syn, hvilke som ble forbigått og konsekvensene av dette.

Samtidig ønsker jeg å bruke et tilgjengelig tallmateriale, som dokumenterer den militære utviklingen under borgerkrigen. Dataene over utviklingen i militære tap, antall soldater år for år og annet, kan være med på å gi et bilde av om fredsprosessen på Atlanterhavskysten faktisk påvirket den militære situasjonen i regionen. Førte prosessen til et fredeligere Nicaragua? Da autonomiavtalen for Atlanterhavskysten ble underskrevet i 1987, raste krigen videre i resten av landet frem til 1990. Kampene fortsatte også på Atlanterhavskysten, men jeg vil altså undersøke om autonomiprosessen som startet i 1984, begrenset omfanget av dem. En sak er sette i gang en prosess som leder til en avtale, en annen sak er om prosessen og avtalen faktisk leder til en reell forandring.

Problemstillingene mine er:

Skapte autonomiprosessen på den karibiske kysten av Nicaragua forsoning og i hvilken grad klarte man å inkludere befolkningen i prosessen?

Delspørsmål som skal drøftes i kapitlene er:

I hvilken grad påvirket autonomiprosessen den militære utviklingen på Atlanterhavskysten mellom 1984-87?

Hvordan spilte den kalde krigen, politiske forhold i USA og Nicaraguas forhold til nabolandene inn i autonomiprosessen?

Hvordan skilte fredsarbeidet som ledet til autonomiavtalen i 1987 seg fra andre eksempler på fredsarbeid i borgerkrigsherjede land?

Avgrensninger

Oppgaven fokuserer på konflikten som utspilte seg i det geografiske området som utgjør Atlanterhavskysten. Enkelt fortalt vil dette si det som i dag er de to autonome regionene RAAS og RAAN samt de østlige områdene rundt grenselva Rio San Juan sør for Bluefields.¹³ Det var disse to regionene som ble direkte påvirket av fredsprosessen som foregikk mellom 1984-87, det er også kun de to autonome regionene som omfattes av autonomilovgivningen. I og med at temaet for oppgaven er autonomiprosessen, er det naturlig å fokusere på de områdene autonomikommisjonen var aktive i.¹⁴ Forholdene og krigens gang i resten av Nicaragua vil også bli drøftet, fordi den påvirket utviklingen på Atlanterhavskysten, men temaet for oppgaven er fredsprosessen på Atlanterhavskysten. Autonomiprosessen foregikk uavhengig av det som ble kalt Esquipulas-prosessen, som ledet til en fredsavtale mellom Contras og sandinistregjeringen i 1990. Esquipulas vil imidlertid bli nevnt og forbindelsen mellom Esquipulas-prosessen og prosessen på Atlanterhavskysten vil bli vurdert.

Den tidsmessige avgrensningen for oppgaven er perioden fra revolusjonsåret 1979, til autonomiavtalen blir undertegnet i 1987. Selv om fredsprosessen startet for alvor i 1984, mener jeg det er viktig å se på hele borgerkrigens utvikling for å forstå hvordan autonomiprosessen påvirket krigens gang. Den tidsmessige avgrensningen i oppgaven er ut året 1987, fordi autonomiavtalen da ble undertegnet i Bilwi, og senere ratifisert av parlamentet i Managua som en del av Nicaraguas grunnlov. Årene etterpå er selvfølgelig interessante for å vurdere resultatet av avtalen, men dette er utenfor oppgavens tema. Jeg vil i kapittel 3 gjennomgå historien til Nicaragua før revolusjonen i 1979 for gi leseren bakgrunn for å forstå forskjellene mellom Stillehavskysten og Atlanterhavskysten.

¹³ Nærmere geografisk forklaring kommer senere i innledningen.

¹⁴ Autonomikommisjonen organiserte deler av forsoningsarbeidet. Vil bli redegjort for i kapittel 4.

Selv om det har blitt skrevet mangt om borgerkrigen på Atlanterhavskysten, har det egentlig aldri blitt skrevet en samlet historie om konflikten og fredsprosessen. Denne konflikten og fredsprosessen er ukjent for de fleste lesere, det vil gi liten mening å forsøke å svare på hvordan det ble fred uten å gi en forklaring på hvorfor det ble krig i første omgang. For å kunne svare på problemstillingene og delspørsmålene nevnt tidligere må oppgaven også forsøke å presentere en samlet beretning om konflikten og fredsprosessen på Atlanterhavskysten. Siden en slik samlet beretning til nå har manglet, vil det å forsøke å fortelle denne historien i seg selv være et av oppgavens bidrag.

Tanker rundt min egen posisjon

Mitt første møte med Nicaragua var som deltaker på et solidaritetsprosjekt gjennom Latin Amerika-gruppene. LAG samarbeidet på 80-tallet med sandinistene i Nicaragua, og selv har jeg alltid sympatisert med Nicaraguas kamp mot Reagan under borgerkrigen på 80-tallet.¹⁵ På en annen side var jeg allerede i 2006 sympatisk innstilt til minoritetsgruppene, og var på det tidspunktet klar over at konflikten mellom Contras og sandinistene ikke var svart-hvitt. Etter oppholdet på Atlanterhavskysten ble ikke denne sympatien mindre. På den andre siden var jeg også positivt innstilt til sandinismen som ideologi og sandinistpartiets forsøk (etter revolusjonen i 1979) på å bygge et reelt uavhengig og demokratisk land i en region full av militærdiktaturer som levde på USAs nåde.

For å klargjøre min egen posisjon videre, så sympatiserer jeg fortsatt med grasrota i sandinistbevegelsen. Dette kan påvirke enkelte av mine vurderinger i løpet av denne oppgaven. Samtidig har sandinistpartiet de siste årene glidd i en usympatisk retning preget av maktspill, korrupsjon og udemokratisk praksis. Dessverre har grasrota i sandinistbevegelsen dag (etter min mening) blitt offer for den klientilismen som dominerer alt for mange politiske bevegelser i Latin-Amerika. Daniel Ortega og kretsen rundt han og hans kone Rosario Murillo har omformet en viktig sosial bevegelse til et parti som i utstrakt grad kjøper sine klienters støtte gjennom pengegaver og populisme. Det skal sies at sandinistpartiet overhodet ikke befinner seg alene i å utnytte sin maktposisjon. Omtrent alle de andre politiske partiene i Nicaragua har i de siste årene vært involvert i maktmisbruk og større korrupsjonsskandaler, gjerne i samarbeid med Ortegas regjering.

Jeg tror at mitt tvisyn både på sandinistbevegelsen og konflikten på 80-tallet har vært med på å vekke en oppriktig nysgjerrighet. Jeg har rett og slett blitt interessert i å finne ut hva som utløste konflikten mellom sandinistene og urbefolkningen, og hvordan de klarte å skape forsoning.

¹⁵ Samarbeidet foregikk gjennom den sandinistiske bondeorganisasjonen UNAG (La Unión Nacional de Agricultores y Ganaderos de Nicaragua).

Borgerkrigen i Nicaragua var noe folk i Norge var svært opptatt av, og hadde sterke meninger om på 80-tallet. Jeg håper å kunne bidra med å skape større innsikt i en borgerkrig som har flere gråtoner enn først antatt.

Min holdning ovenfor dagens politikk i Nicaragua kan høres litt misantropisk ut, men denne skepsisen til dagens politiske lederskap (uansett hvilket parti) deler jeg med store deler av Nicaraguas befolkning. En undersøkelse utført Nicaraguas største avis, *La Prensa*, i 2010, viste at godt over halvparten av befolkningen har et negativt bilde av landets politikere og mener av demokratiet fungerer dårlig.¹⁶ En veteran fra Contras som jeg intervjuet i Bluefields, omtalte bare politikerne som “the politician party”; *We call them [alle partiene] “the politician party”, they are politicians they don’t care about us. It’s a game they are playing; the politician game.* Dette utsagnet impliserer at politikerne opptrer som en felles klasse med samme interesser fremfor som representanter for ulike deler av befolkningen. Begrepet *la clase politica* eller “den politiske klasse” blir også brukt i artikkelen fra *La Prensa*. Oppfatningen om at politikerne kun meler sin egen kake (uansett parti og gjerne i samarbeid med hverandre) har vært gjennomgående i alle deler befolkningen jeg har møtt, ikke bare hos de marginaliserte krigsveteranene på den karibiske kysten.

Ord og begrep

Jeg velger å bruke egennavnet “Atlanterhavskysten” om det området oppgaven handler om og som er beskrevet ovenfor. Atlanterhavskysten (*The Atlantic Coast, La Costa Atlantica* eller bare *La Costa*) er det folkelige navnet på området. Nicaraguanere fra Stillehavskysten omtaler innbyggerne i RAAS og RAAN som *costeños*¹⁷, selv om de for såvidt også bor på *La Costa Pacifica* (Stillehavskysten). Det er litt uenighet om “Atlanterhavskysten” er det politisk korrekte uttrykket, noen foretrekker *den karibiske kysten/La Costa Caribe*, men av enkelhet vil jeg primært bruke Atlanterhavskysten.

I omtalen av Contras er det en del viktige distinksjoner som det må redegjøres for. Contras er et samlebegrep for alle de anti-sandinistiske geriljagruppene, *de kontrarevolusjonære*. Den viktigste av disse er Fuerzas Democraticos de Nicaragua (FDN), som var ledet av den avsatte diktatoren Anastasio Debayle Somozas sine tidligere offiserer og finansiert av USA. FDN opererte primært fra baser i Honduras. Urbefolkningen sloss innledningsvis for enten MISURASATA eller MISURA.¹⁸ Disse grupperingene var i ulik grad finansiert av CIA og i ulik grad uavhengige av FDNs ledelse gjennom

¹⁶ <http://www.laprensa.com.ni/2010/07/15/politica/31579>

¹⁷ *Kystboere/Folk fra kysten*

¹⁸ Miskito, Sumu, Rama og Sandinista forent

krigen. Etter hvert kom det til ytterligere urbefolkningsgrupperinger, som KISAN, FAUCAN og til slutt YATAMA som i dag er en samling av alle disse grupperingene.¹⁹ I tillegg bestod Contras av ARDE som var ledet av eks-sandinisten Eden Pastora og som var relativt uavhengig fra CIA og opererte fra Costa Rica.²⁰ I oppgaven vil jeg omtale styrkene til urbefolkningsgeriljaen som "Contras-soldater", dette fordi de i dokumentene oppgaven er basert på, havner i denne kategorien. Man kan diskutere om f. eks MISURASATA egentlig var kontrarevolusjonære når de omtalte seg som pro-revolusjonære. Leseren kan merke seg at klistrelappen Contras/kontrarevolusjonær ikke er helt udiskutabel og at den kommer fra sandinistisk hold. Enkelte ganger vil jeg også skrive "MISURASATA-soldater" (når det er snakk om soldater fra MISURASATA) eller "urbefolkningsgeriljaen" når jeg kun snakker om gruppene utenfor ARDE og FDN. Jeg vil også bruke uttrykk som "geriljasoldater" eller "opprørsstyrker" om grupperinger og soldater tilknyttet Contras.

Sandinistenes regjeringshær (*Ejeritio Popular Sandinista, EPS*) vil jeg både omtale som regjeringshæren, EPS og sandinisthæren. Alle disse begrepene beskriver samme hær. Når jeg skriver "sandinistledelsen" vil dette dreie seg om sandinistenes nasjonale direktorat (*Dirección Nacional, DN* eller *ND* på norsk), som utgjorde det reelle lederskapet i sandinistpartiet og i Nicaragua etter 1979. ND bestod av ni ledende sandinister, deriblant Daniel Ortega, Tomas Borge, Luiz Carrión, Jaime Weelock, og Humberto Ortega.²¹ Når jeg skriver "sandinistregjeringen" vil dette dreie seg om Nicaraguas offisielle regjering frem til 1990. Jeg vil imidlertid bruke sandinistledelsen og sandinistregjeringen om hverandre i noen tilfeller fordi det reelt sett dreide seg om det samme (alle medlemmene av ND satt som ministre i regjeringen eller i andre sentrale posisjoner). Jeg vil ofte bare skrive "sandinistene", dette vil dreie seg om både sandinistenes regjering, ideologi, bevegelse (som utgjorde store deler av Nicaraguas befolkning og samfunnsliv etter revolusjonen) og deres institusjoner.

1.2 Metodiske valg – Hva har jeg gjort?

Jeg har valgt å bruke både kvalitative intervjuer og kvantitative data i arbeidet med oppgaven. Jeg har basert oppgaven min primært på kvalitative intervju med aktører fra begge sider i konflikten. Statistikk og sekundærlitteratur har blitt brukt for å kunne vurdere intervjuobjektene beretninger.

MISURA - Miskito, Sumu, Rama forent

¹⁹ KISAN - Kus Indian Sut Asla Nicaragua ra Nicaraguan/Coast Indian Unity

FAUCAN - Fuerzas Unidas de Costa Atlantica Nicaragua/Armed Forces of the Atlantic Coast

YATAMA - Yapti Tasba Masraka Nanih Aslatakanka, betyr "Jordens sønner"

²⁰ ARDE - Alianza Revolucionaria Democrática/The Democratic Revolutionary Alliance

²¹ FSLN - Frente Sandinista de Liberación Nacional

Dokumenter som fører statistikk over den militære og økonomiske utviklingen i årene 1980-1987, har blitt en sentral del av oppgaven. Den militære statistikken har gjennom oversikt over antall kamphandlinger, tap på begge sider og lignende gitt et bilde av borgerkrigens utvikling. Dette bildet har vært nyttig i forhold til å slå fast om sekundærkildenes og intervjuobjektene beretninger er troverdige, samtidig har intervjuobjektene mine kunnet bidra til å kaste lys over sekundærlitteratur og statistikk.

En stor del av kildematerialet jeg har brukt til denne oppgaven, har blitt laget i en krigssituasjon i et svært politisk polarisert samfunn. Kildene har i stor grad vært politisk orienterte og hatt en propagandafunksjon i sin samtid, dermed har kildekritikk har vært helt sentralt i arbeidet med oppgaven. Mange av kildene mine stammer fra en av partene i konflikten; sandinistregjeringen eller sympatisører av sandinistregjeringen. I tillegg kommer en del sentrale kilder fra utenlandske observatører som akademikerne Charles R. Hale, Jane Freeland og Edmund Gordon eller journalisten Stephen Kinzer. Her er det også nødvendig å vurdere den enkeltes observatørens/akademikerens og intervjuobjektene politiske ståsted. For eksempel Freeland skrev sin bok *The Atlantic Coast: A Special Place in History* på vegne av en sandinistvennlig solidaritetsorganisasjon i 1988.²² Hennes perspektiver er åpenbart preget både tiden den er skrevet i og hennes politiske engasjement. Skriftlige kilder fra Contras' ståsted har vært vanskelige å finne, men noe har kommet frem i enkelte bøker, intervjuer og artikler fra YATAMA-politikere som Brooklyn Rivera og Stedman Fagoth.²³ Sessional Assistant Professor i statsvitenskap ved York University i Canada og tidligere vise-rector på URRACAN-universitetet, Miguel Gonzalez, har også bidratt med å kaste lys over perspektivet til urbefolkninggeriljaen gjennom sine bidrag i sin bok om Yatama.²⁴

Den mest åpenlyse årsaken til at Contras har produsert mindre kildemateriale enn sandinistene, er at Contras var en geriljaorganisasjon uten noen klart formulert ideologi. Sandinistbevegelsen kontrollerte et statsapparat med utdanningsinstitusjoner. I tillegg var det frivillige og akademiske engasjementet i utlandet langt større for sandinistenes sak enn for Contras.

²² Nicaragua Solidarity Campaign står som utgiver av boka *A Special place in History*.

²³ Det vitenskapelige magasinet *Wani* har blant annet mange intervju og artikler hvor perspektivet til folk som sloss for Contras også kommer frem.

²⁴ Gonzalez 2006: *Yatama: La Lucha por una Verdarera Autonomia en la Moskitia Nicaraguense*

1.2.1 utfordringer knyttet til intervjuer

Jeg gjennomførte intervjuer med åtte enkeltpersoner og to gruppeintervjuer med mennesker som på ulik måte var en del av borgerkrigen.²⁵ Noen av intervjuene ble gjort på engelsk og andre på spansk, alle intervjuene ble tatt opp med diktafon. Jeg har valgt å anonymisere MISURASATA-veteranene fordi de ikke er offentlige personer, og fordi enkelte av utsagnene jeg bruker i min oppgave inneholder alvorlige anklager både mot deres egne ledere og den sittende regjeringen i Nicaragua. Selv om ingen av intervjuobjektene mine ba om å bli anonymisert, er jeg usikker på hvorvidt enkelte av utsagnene kan innebære en risiko/ulempe for intervjuobjektene. Denne usikkerheten gjorde at jeg valgte å anonymisere veteranene fra Contras.

De spanske intervjuene har jeg oversatt selv til norsk med de utfordringer oversettelse innebærer. Intensjonen har vært å oversette intervjuet på en best mulig måte, slik at meningen i intervjuobjektets utsagn ikke forandres, men det eksisterer naturligvis en mulighet for at enkelte detaljer har forsvunnet i oversettelsen. De spanske sitatene står også som fotnote i teksten slik at spansktalende lesere selv kan vurdere min oversetting. De intervjuene jeg gjorde på engelsk, har jeg valgt å beholde på originalspråket for å unngå de problemene som eksisterer med oversettelse. Engelsk er et språk som er tilgjengelig for alle som skal lese og vurdere oppgaven på en eller annen måte (i alle fall her i Norge), og ut i fra den vurderingen mener jeg det ville være unødvendig å oversette de engelske intervjuene. I og med at intervjuobjektene snakker på kreolengelsk vil leseren merke at noen ord, uttrykk og noe grammatikk er annerledes enn hva de ville ha vært i et intervju med en person som snakker standardengelsk.²⁶

Ved å beholde intervjuene på kreol-engelsk dialekt får også leseren en litt nærmere kjennskap til de to mest sentrale intervjuobjektene mine, Ray Hooker, lederen for den nasjonale autonomikommisjonen og Johnny Hodgson, historiker og en sentral aktivist under autonomiprosessen. Hooker og Hodgson ledet autonomikommisjonens arbeid på Atlanterhavskysten, og jeg vil komme inn på hvorvidt deres personlige egenskaper var viktige i å skape tillit mellom sandnistene og urbefolkningsgeriljaen under freds- og autonomiprosessen.

²⁵ Med mellom 10-30 mennesker til stede i gjennom intervjuene. Årsaken til dette spriket, var at folk kom og gikk under intervjuene. Noen bidro med sine innspill og forlot deretter intervjuet, andre kom til.

²⁶ Kreol-engelsk er den engelske dialekten som brukes når kreoltalende snakker til folk som behersker standardengelsk. Språket kreol (her er det snakk om den kreolske dialekten på Atlanterhavskysten) er bygget på stammen til flere afrikanske språk (bla. setningsoppbygging), men mange av ordene er engelske. Dermed kan engelskspråklige forstå kreolengelsk, men kun enkelte ord når kreoler snakker kreolsk.

Noen av mine intervju resulterte i ganske lite historisk informasjon. Hovedgrunnen til dette var primært at intervjuobjektene stadig skiftet tema fra borgerkrigen til dagsaktuell politikk. Den politiske situasjonen på Atlanterhavskysten i dag er svært opphetet, og det er mange sterke følelser knyttet til denne tematikken. Jeg opplevde gang på gang at veteraner fra Contras begynte å snakke om dagens politiske situasjon og gjerne om bitterheten ovenfor Daniel Ortegas regjering. Også hverdagslivet til intervjuobjektene tok mye plass i intervjuene. Nicaraguas karibiske kyst er et av verdens fattigste områder og det er sjelden utenforstående lytter - spesielt gjelder nok dette til Contras-veteraner, som nok kan bli uglesett av enkelte vestlige solidaritetsarbeidere. Flere av veteranene i Bilwi fortalte meg at jeg var *the first American guy* som hadde intervjuet Contras-veteraner i Bilwi siden borgerkrigen.²⁷ Intervjuene med Contras-veteranene har gitt meg innsikt i noen av de følelsene og frustrasjonene folk på Atlanterhavskysten har mot sandinistene. Og i så måte har intervjuene kunne brukes til å forklare hvordan krigen kunne bryte ut og holde på i så lang tid.

Jeg forsøkte under intervjuene å peile intervjuobjektene inn på borgerkrigen, men ofte sklei intervjuet ut igjen til å dreie seg om dagens politiske situasjon og frustrasjoner knyttet til sandinistene. Konspirasjonsteorier om at dagens sandinistregjering i hemmelighet ønsker å utrydde hele urbefolkningen på Atlanterhavskysten dukket jevnlig opp.²⁸ Flere av Contras-veteranene i Bilwi fortalte meg at Daniel Ortega fortsatt ønsket å utrydde *indianerne* (urbefolkningen) i Nicaragua. *What his (Daniel Ortega) plan was, was to finish the Indians, kill up all the miskito guys them.*²⁹ Utsagn som dette ble gjentatt mange ganger i løpet av intervjuene mine med Contras-veteranene i Bilwi.

Sandinistene satt i regjering i ti år på 80-tallet og har sittet med makten siden 2006 sammen med urbefolkningspartiet Yatama. Selv om man kan være kritisk til sandinistbevegelsens politikk ovenfor urbefolkningen i flere av disse periodene, har det aldri vært snakk om utryddingsforsøk. I mange av Charles R. Hales intervjuer med miskitoene i landsbyen Sandy Bay Sirpi på starten av 80-tallet, kom det frem de samme påstandene og konspirasjonsteoriene som jeg selv fikk høre i Bilwi 30 år senere. Selv om påstanden om at sandinistene har en plan om å utrydde miskitoene høres absurd ut for utenforstående, er dette en levende forestilling hos mange miskitoer den dag i dag. Mistilliten og hatet mot sandinistene er sterkt på Atlanterhavskysten, spesielt hos de marginaliserte Contras-veteranene. Det kan også tenkes at mange av intervjuobjektene har traumer relatert til krigen og

²⁷ Intervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

²⁸ Intervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

²⁹ Intervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

egentlig ikke ønsker eller klarer og snakke om den. Mange av intervjuobjektene var tenåringer når krigen startet og brukte ti år av livet sitt i kamp mot sandinisthæren, noe som utvilsomt har satt dype spor.

Intervjuobjektene på sandinistisk side var noe enklere å forholde seg til av ulike årsaker. De tre intervjuene jeg bruker mest aktivt i oppgaven, er intervjuene med legen Eldo Lau fra Nicaraguas Røde Kors i tillegg til Hooker og Hodgson. Ray Hooker og Johnny Hodgson var aktive sandinister under borgerkrigen.³⁰ Eldo Lau flagger ikke et klart politisk ståsted, men har klare sympatier med den sandinistledede autonomiprosessen.³¹ Verken Eldo Lau eller Ray Hooker var lenger aktive i politikken så de hadde minimalt behov for å presentere og trekke inn sitt nåværende politiske ståsted i sine intervju. Johnny Hodgson derimot, er stadig en ledende person i FSLN og brukte store deler av intervjuet til å forklare og forsvare sandinistenes politikk i dag. Til tross for dette fikk jeg svært mye informasjon om borgerkrigen og autonomiprosessen gjennom intervjuet med Johnny Hodgson. Det var gjennomgående blant alle de politisk aktive personene jeg intervjuet, at intervjuene fort gled over i snakk om dagens politiske situasjon. Intervjuene var et svært interessant møte med den politiske kulturen i Nicaragua og et møte med de følelsene folk fortsatt sitter med i forhold til konflikten på Atlanterhavskysten.

1.2.2 Intervjuobjektene klassesammensetning

Klasseforskjellene mellom intervjuobjektene fra sandinistisk side og de fra Contras, er også verdt å merke seg. Ray Hooker er leder for en stor NGO på Atlanterhavskysten, Johnny Hodgson er koordinator for FSLN i RAAS og lærer på URRACAN-universitetet, Eldo Lau er lege på sykehuset i Bilwi. Samtlige av de personene jeg intervjuet fra Contras, var arbeidsledige, eller hadde delvis arbeid som fiskere, plantasjearbeidere eller bønder.³² Dette får flere konsekvenser. For det første var det språklig mye enklere å forstå Lau, Hooker og Hodgson fordi de snakket en spansk eller engelsk jeg behersker bedre. Mange av Contras-veteranene snakket en meget bred kreol-engelsk som er vanskelig å forstå.³³ I Bilwi snakket nesten alle intervjuobjektene miskito, som ble oversatt til kreol-engelsk eller spansk av tilhørere. Det er nok heller ikke uten betydning at Lau, Hodgson og Hooker er akademikere, og har blitt intervjuet før og dermed til en viss grad vet hva slags informasjon som er

³⁰ Intervju med Johnny Hodgson og Ray Hooker, Bluefields og Managua 2011

³¹ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³² Non Governmental Organization - Ikkestatlig organisasjon. Ray Hooker jobber i FADCANIC, en organisasjon som arbeider med utvikling og menneskerettigheter på Atlanterhavskysten. (<http://www.fadcanic.org.ni/>)

³³ Karibisk kreol-engelsk er en miks av engelsk, afrikanske språk, spansk og lokale dialekter og ord.

relevant for den type oppgave jeg skriver. Om jeg selv hadde vært enda bedre forberedt kunne jeg nok ha fått mer relevant informasjon fra samtlige av intervjuobjektene mine.

Det at klassesammensetningen hos mine intervjuobjekter ble slik den ble, er noe tilfeldig. Jeg gikk glipp av flere intervjuobjekter med bakgrunn fra Contras/MISURASATA i Bilwi, som i dag har tilsvarende klassebakgrunn som Lau, Hooker og Hodgson. Det finnes selvfølgelig mange sandinister på Atlanterhavskysten med bakgrunn fra arbeiderklassen, og det finnes mange Contras-veteraner (primært tidligere kommandanter og ledere) som i dag tilhører Nicaraguas middel- og overklasse. Samtidig er det verdt å nevne at både Hodgson og Hooker tilhører to gamle kreolfamilier med høy status og et stort kontaktnettverk på Atlanterhavskysten. De hadde mulighet til å ta utdanning på 70-80-tallet, ble radikaliseret på universitetet og fikk gjennom sitt engasjement i sandinistbevegelsen sentrale roller i arbeidet med autonomiprosessen. Contras rekrutterte i stor grad blant Nicaraguas aller fattigste og mest marginaliserte. Mange svært fattige miskitoer og kreoler havnet i Contras, og det er stort sett disse jeg fikk intervjuet under mitt feltarbeid. Dermed blir balansen mellom intervjuobjektene mine noe skjeiv, det ideelle hadde vært å ha intervjuer med både ledere og folk på grasrota fra begge sider. Dette lot seg dessverre ikke gjøre i den korte tiden jeg hadde til rådighet under mitt feltarbeid.

Jeg kom i kontakt med de ulike intervjuobjektene mine primært gjennom et kurs jeg fikk anbefalt av min biveileder, Roy Krøvel. Under feltarbeidet mitt deltok jeg på et kurs i journalistikk på URRACAN-universitetet i Bluefields. Gjennom mine medstudenter fikk kontakter med ulike folk i Managua, Bilwi og Bluefields som kunne være aktuelle intervjuobjekter. Flere av disse personene befant seg dessverre ikke i Nicaragua.³⁴

Gjennom besøk på CIDCA-arkivet i Bluefields kom jeg også i kontakt med noen kreolske Contras-veteraner som jeg intervjuet i Bluefields. Under oppholdet mitt i Bilwi fant jeg ut at helt sentrale personer som Hazel Lau (tidligere ledende person i MISURASATA, MISATAN og for autonomikommisjonen) og Uriel Vanegas (en Contras-kommandant som undertegnet våpenhvileavtalen i Yulu i 1985) samt Mirna Cunningham (sentral i forsoningsarbeidet fra 1984) var bortreist de dagene jeg var der.³⁵ I andre tilfeller ønsket ikke sentrale personer å snakke med meg, et eksempel på dette er Raili Wilson (tidligere MISURA-kommandant fra Bilwi som også deltok i

³⁴ Mange nicaraguanere, inkludert flere jeg hadde planlagt å intervjuer, har migrert til USA eller Costa Rica.

³⁵ Kinzer 2007: 270

forhandlingene ved Yulu).³⁶ Forespørsler på e-mail på forhånd var som regel fånyttede, så mye av planleggingen måtte skje under feltarbeidet. I og med at flere av de planlagte intervjuene i Bilwi utgikk (med unntak av intervjuet med Eldo Lau), oppsøkte jeg hovedkvarteret til YATAMA hvor jeg kom i kontakt med mange Contras-veteraner.

1.2.3 Intervjuteknikk

Som intervjuer forsøkte jeg å la intervjuobjektene mine fortelle mest mulig selv ut i fra sin oppfatning temaet. Jeg begrenset antall spørsmål fra min side i størst mulig grad. Jeg forberedte noen spørsmål som jeg stilte etter behov og lot intervjuobjektet prate fritt om tematikken, Denne intervjustilen omtales som *informal approach* av Anthony Seldon og Joanna Pappworths metodebok om oralhistorie *By Word of Mouth. Elite Oral History*.³⁷ Den uformelle intervjuteknikken fungerte meget bra med Hogdson, Lau og Hooker, men dessverre relativt dårlig med Contras-veteranene. Fordelen med *informal approach* er at man til en viss grad unngår å påvirke intervjuobjektet gjennom ledende spørsmål (*biased questioning*).³⁸ Jo lengre intervjuobjektet snakker uten korrigering (gjennom nye spørsmål), jo mer vil de snakke ut i fra sitt eget perspektiv om tematikken. Problemet med denne intervjustilen ble at en del intervjuobjekter, spesielt de politisk aktive, sporet av tematikken om borgerkrigen.

Yatama sitt hovedkvarter i Bilwi ser ut som et slags fort, med høye betonggjerder med piggråd på toppen. Her befant det seg rundt 30 Contras-veteraner som i ulik grad ønsket å la seg intervju. I løpet av to intervjurunder intervjuet jeg flere veteraner fra borgerkrigen (med ca. 20 tilhørere til stede). Det var ikke mulig å få snakket med en person av gangen, så under intervjuene snakket jeg med flere veteraner på en gang, gjerne hvor en oversatte fra miskito til kreol-engelsk eller spansk. Det kan tenkes at noen intervjuobjekter ikke følte at de kunne snakke fritt med andre til stede, noe som kan være en problematisk side ved gruppeintervju. I tillegg ble stemningen fort amper når tematikken dreide seg om sandinistene, da skiftet temaet fort fra borgerkrigen til dagens politiske situasjon.³⁹ Deler av intervjuene i YATAMA-hovedkvarteret gikk også over i lange diskusjoner på miskito, hvor jeg etterpå fikk et kort referat av hva de hadde kommet frem til.

I *By Word of Mouth. Elite Oral History* blir hjemmet til intervjuobjektet eller en "nøytral" arena trukket frem som den mest optimale plassen å avholde et intervju, med tanke på resultatet av

³⁶ Rivas 2007: *Wani* # 51: 14

³⁷ Seldon og Pappworth 1983: 75

³⁸ Seldon og Pappworth 1983: 27

³⁹ Intervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

intervjuet.⁴⁰ Grunnene til dette var at hjemmet gav minst uforutsette forstyrrelser. I så måte ser jeg at intervjuene på YATAMA-hovedkvarteret ikke var optimale verken for meg eller intervjuobjektene. I og med at de andre intervjuene jeg hadde planlagt utgikk, ble intervjuene i YATAMA-hovedkvarteret en nødløsning. Om en fremtidig masterstudent ønsker og utforske dette temaet ytterligere, er det mange svært mange personer som stod midt i borgerkrigen som jeg ikke fikk intervjuet selv, som burde fått muligheten til å gi sitt perspektiv på tematikken. Spesielt gjelder dette sentrale personer fra urbefolkningsgeriljaen. Til tross for de nevnte problemene, gav intervjuene en verdifull innsikt i hvordan ulike mennesker opplevde borgerkrigen og de politiske oppfatningene til noen av Contras-veteranene på Atlanterhavskysten.

1.2.4 På leting i Nicaraguas arkiver

Under feltarbeidet mitt forsøkte jeg å oppsøke alle de arkivene jeg kunne få tilgang på for å finne informasjon om borgerkrigen på Atlanterhavskysten. I Managua dro jeg på Universitetsbiblioteket og på Nasjonalbiblioteket uten særlig hell. Det var lite informasjon om borgerkrigen på Atlanterhavskysten. Jeg fant noen kilder som dekket autonomiloven, men i liten grad prosessen som ledet til loven. På Nicaraguas stillehavskyst var det alt i alt veldig liten informasjon og interesse for konflikten på Atlanterhavskysten. Oppfatningen om at de landsdelene er to ulike land, kulturelt og historisk, er på mange måter gjensidig både i Managua og i Bluefields. Også på arkivene til URRACAN-universitetet (både i Bluefields og Bilwi) var det overraskende få dokumenter å finne. Jeg mistenker at i alle fall en ansatt ikke var spesielt interessert i å hjelpe meg ved en anledning.

I arkivene til CIDCA fant jeg svært mye relevant informasjon og fikk god hjelp av de ansatte.⁴¹ CIDCA er en organisasjon som driver med forskning og dokumentasjon av forholdene på Atlanterhavskysten. CIDCA har som mål å samle alt som blir skrevet om Atlanterhavskysten. Både i Bluefields og Bilwi gikk jeg systematisk gjennom hylle for hylle, i de noe usystematiske arkivene, og plukket ut de dokumentene og bøkene jeg mente var relevante for oppgaven min. Dokumentene og bøkene på CIDCA finnes som regel kun i et eksemplar og er ment til utlån til lokale elever og studenter, og (heldigvis) ikke som salgsvarer til utenlandske historikere. Resultatet var dermed at jeg kopierte rundt 4000 sider med kildemateriale, til glede for den lokale kopimaskinutleieren. En annen viktig kilde til deler av oppgaven har vært CIDCAs magasin *Wani*. Innholdet i *Wani* skrives av

⁴⁰ Seldon og Pappworth 1983: 66

I Seldons og Pappworths undersøkelse, basert på et utvalg av forskere som har brukt intervju i sin forskning, mente 2/3 av forskerne at intervju hjemme hos intervjuobjektet gav best resultat. Et mindretall i denne undersøkelsen mente at kontoret til intervjuobjektet gav det beste resultatet.

⁴¹ Centro para la Investigación y Documentación de la Costa Atlántica/Senteret for forskning og dokumentering på Atlanterhavskysten

akademikere både fra Atlanterhavskysten, Nicaragua for øvrig og andre land (deriblant Norge). Artikkene i magasinet omhandler forskjellig tematikk fra Atlanterhavskysten (historie, samfunn, geografi, demografi, kultur og språk). CIDCA hadde stort sett alle årganger av Wani. Jeg brukte en god del tid på å lese i gjennom Wani-magasinene på CIDCA-arkivet for å finne relevante artikler. Jeg fant flere interessante artikler og kjøpte med hjem en god del årganger av Wani.

En del av litteraturen som oppgaven er basert på, er rapporter som gir kvantitative tall over den militære og økonomiske utviklingen under borgerkrigen. Disse dataene har jeg systematisert og drøftet i et eget kapittel. Tanken bak å bruke statistikk over den militære utviklingen er å se hvor vidt tallene i statistikken styrker eller svekker det de andre kildene mine opplyser. Underveis i oppgaven vil jeg kildekritisk vurdere kildene mine. Jeg har valgt å gjøre det på denne måten fordi kildene mine i stor grad kommer fra én side i en polarisert konflikt, og dermed må problematiseres. En utfordring med statistikken er at den er ufullstendig. Eksempelvis har jeg kun funnet tall over tap på Contras sin side mellom 1980-1985, men ikke etterpå. Jeg har tall på sivile døde frem til juni 1985 og fra og med januar 1987, men mangler tall for juli-desember 1985 og hele året 1986. Det er mulig at jeg har oversett dokumenter som kunne ha dekket disse årene i de arkivene jeg har vært. Det er også mulig at disse tallene ikke eksisterer, pga av mangelfull innrapportering under krigen. Nicaragua var i disse årene svært fattig, med minimale ressurser til forskning og innsamling av statistikk. Landet befant seg også i en uoversiktlig borgerkrig som gjorde det vanskelig å samle informasjon fra frontlinjene. Samtidig har jeg funnet svært detaljert statistikk over tapstall og trefninger både for årene 1980-1982 og året 1987, dessverre er statistikken for årene i mellom langt mindre detaljert, til dels ikke-eksisterende og av og til selvmotsigende.

1.2.5 Kvantitative data kombinert med kvalitative intervju

Oppsummert har jeg systematisert de eksisterende kvantitative dataene om borgerkrigen på Atlanterhavskysten, og deretter å drøfte dataene i forhold til en rekke nye intervjuer jeg har gjort med ulike aktører fra begge sidene i konflikten. Tanken bak dette har vært å forsøke å se om de militære tallene viser samme utvikling i borgerkrigen som resten av kildematerialet beskriver. Muntlig historie har en rekke utfordringer som kom frem under mitt feltarbeid. Som intervjuer og forsker har jeg mine egne forutinntatte oppfatninger om temaet som vil påvirke resultatet. Som nevnt eksisterer det også problemer med å bruke mine intervjuobjekters beretninger uten å se de i lys av andre kilder. På grunn av at intervjuobjektene tilhører én part i konflikten er det rimelig å anta at de ønsker å presentere sin versjon av historien. Problemer relatert til det politiske kommer i tillegg til de generelle begrensningene til bruk av muntlig historie som Seldon og Pappworth beskriver i

kapittelet *Criticism of oral history*.⁴² Samtidig forteller intervjuobjektene mine en unik historie om noe de selv var med på, en historie som kun de sitter på. Deres beretninger bidrar til å forstå hendelsesforløpet i krigen på Atlanterhavskysten og de menneskene som deltok i konflikten på begge sider. De kvalitative intervjuene har blitt kritisk drøftet i lys av de kvantitative dataene, og med dette grepet håper jeg at oppgaven kan gi ny innsikt i historien om konflikten og fredsprosessen på Atlanterhavskysten. I tillegg har jeg ønsket å bruke muntlige kilder aktivt, fordi at muntlig overlevering tradisjonelt har vært en viktig måte å formidle Atlanterhavskystens historie, på grunn av utbredt analfabetisme. På denne måten kan også noen av de mange som brukte 80-tallet til å krige i stedet for å sitte på skolebenken, fortelle sin historie.

1.3 Teori

I sitt politiske manifest fra 1972 hadde sandinistene et eget punkt som handlet om bevegelsens ønske om å frigjøre Atlanterhavskysten fra undertrykkelse og utnyttning samt å bekjempe rasediskriminering av afro-nicaraguanere og urbefolkningen.⁴³ FSLN hadde med andre ord tidlig et bevisst forhold til de særegne utfordringene denne delen av Nicaragua stod overfor. Samtidig var det på Atlanterhavskysten sandinistene hadde minst oppslutning i befolkningen og møtte mest motstand mot sin politikk. Hvorfor de som sandinistene selv beskrev som dobbelt undertrykte, gikk til opprør mot den revolusjonære sandinistbevegelsen er et spørsmål som har besnæret mange, ikke minst sandinistene selv.

1.3.1 Klasse og etnisitet

Atlanterhavskysten er som nevnt et lite område med seks ulike etniske grupper. Tre av disse regnes som urbefolkning, to som afro-nicaraguanske og den siste kalles mestiser og mestisene utgjør det store flertallet av befolkningen i Nicaragua. Innenfor alle disse gruppene finnes det også klasseskiller i tillegg til at det finnes skiller mellom de etniske gruppene. Forholdet mellom etnisitet og klasse er sentralt for å forstå både grunnlaget for konflikten og utfordringene i forsoningsprosessen. En klasse finnes ifølge Knut Kjeldstadli på fire ulike plan- økonomi, sosialt liv, kultur og politikk/organisering. Disse kan, men må ikke være forbundet med hverandre.⁴⁴ Et eksempel fra Atlanterhavskysten: en kreol som jobber som møbelsnekker, en miskito som er plantasjearbeider og en mestis som jobber som fabrikkarbeider tilhører alle arbeiderklassen. Alle tre er lønnsarbeidere og jobber for en arbeidskjøper. På samme tid som de har fellestrekk er de også svært forskjellige; mestisen kan for

⁴² Seldon og Pappworth 1983: 16

⁴³ *Programa Historico Del FSLN: 1972*

⁴⁴ Kjeldstadli 2008: 264

eksempel være katolikk, mens de to andre er medlemmer av den moraviske kirka. De mest synlige forskjellene er imidlertid de etniske og språklige. Den spansktalende mestisen tilhører majoritetsbefolkningen i Nicaragua, de to andre snakker kreol-engelsk eller miskito (eller begge deler) og tilhører en av de etniske minoritetsgruppene i landet. Minoritetsgruppene har aldri følt seg som en del av det nicaraguanske nasjonale fellesskapet og føler seg dermed ikke nødvendigvis som en del av den nicaraguanske arbeiderklassen som i all hovedsak består av mestiser.⁴⁵ Oppfatninger knyttet til etnisitet lager dermed skiller innenfor den økonomiske klassen de tilhører. Møtet mellom sandinistbevegelsen og minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten ble konfliktfylt, blant annet på grunn av at mange sandinister trodde at urbefolkningen nærmest automatisk ville ta en del av revolusjonen på grunn av deres felles klassebakgrunn med arbeiderklassen på Stillehavskysten.⁴⁶

Sandinistene var Nicaraguas arbeiderbevegelse, og de neglisjerte etniske og historiske forskjeller innenfor arbeiderklassen i Nicaragua. Det finnes flere eksempler på at sandinister så ned på urbefolkningskulturen som primitiv, noe som igjen skapte skiller mellom sandinistbevegelsen og arbeiderklassen på Atlanterhavskysten.⁴⁷ Eksempel på nedlatende holdninger ovenfor "primitive folkeslag" finner vi i også den europeiske arbeiderbevegelsens historie, da en nederlandsk delegat på sosialistkongressen i Stuttgart i 1907 foreslo at - "under et sosialistisk regime kan kolonisering være en innsats for sivilisering."⁴⁸ Forestillingen om urfolk som primitive, og sandinistenes oppfatninger om at arbeiderklassen skal være spansktalende, mestiser og sandinister, skapte konflikter etter revolusjonen i 1979. Den tradisjonelle marxistiske klasseanalysen kom til kort i møtet med urbefolkningen, som så på seg som noe mer enn kun en del av en klasse. Latinamerikanske geriljaorganisasjoner var frem til zapatistoprøret i Mexico i 1994, lite opptatt av den kulturelle dimensjonen som gjorde urbefolkningen til noe annet enn bare en del av arbeiderklassen.⁴⁹ Ernesto "Che" Guevaras nederlag i Bolivia blir forklart som et resultat av hans manglende evne til å etablere relasjoner til den bolivianske urbefolkningen.⁵⁰ Sandinistene var en mangslungen sosialistisk organisasjon inspirert blant annet av Che Guevara, med leninistiske, sosialdemokratiske og maoistiske fraksjoner. Til felles hadde fraksjonene de at de definerte verden ut fra klasse og ikke kulturell bakgrunn og hadde problemer med å akseptere minoritetsgruppenes særkrav. Problemstillingen om klasse og etnisitet kommer jeg tilbake til i bakgrunnskapittelet om Atlanterhavskystens historie før 1979 (kapittel 2).

⁴⁵ Romero 2002: 398

⁴⁶ Gordon 1998: 7

⁴⁷ Hale 1994: 55

⁴⁸ Kjeldstadli 2008: 269

⁴⁹ Krøvel 2011: *Interface: a journal for and about social movements*. Volume 3: 148

⁵⁰ Krøvel 2011: *Interface: a journal for and about social movements*. Volume 3: 148

1.3.2 Gramscis hegemoniteori

Minoritetsgruppene sine følelser knyttet til identitet blir undersøkt av de to amerikanske akademikere Charles R. Hale og Edmund T. Gordon. Gordon og Hale regnes som autoriteter på Atlanterhavskysten og spesielt på spørsmålet om minoritetsbefolkningens forhold til sandinistbevegelsen. Både Hale og Gordon er sosialister, har bodd i årevis på Atlanterhavskysten og støttet i utgangspunktet sandinistene, men ble med årene stadig mer kritiske til sandinistenes politikk ovenfor minoritetsgruppene.

Hale og Gordon bruker den italienske marxisten Antonio Gramscis hegemoniteori for å forklare konflikten mellom sandinistene og minoritetsbefolkningen. Gramscis hegemoniteori forsøker å forklare maktstrukturer i samfunnet. Gramsci mener at folks bilde av verden blir definert av den herskende klassen som har bygget opp et ideologisk og kulturelt herredømme. De undertrykte ser verden gjennom de herskendes øyne og vil dermed også forsvare hegemonens samfunnsorden.⁵¹ I Nicaragua eksisterte det to ulike hegemonier, et spansk på Stillehavskysten og et angloamerikansk på Atlanterhavskysten. Befolkningen på Atlanterhavskysten hadde ingen tilknytning til det spanske og lot seg i liten grad påvirke av de prosessene som foregikk der. Like lite som de hadde følt seg som en del av Somozas Nicaragua, følte de seg etter revolusjonen som en del av FSLNs Nicaragua. Forskjellen var imidlertid at FSLN, i motsetning til Somoza, ønsket å føre en aktiv politikk ovenfor Atlanterhavskysten. FSLN mente at Atlanterhavskysten i hundrevis av år var blitt utplyndret av USA og England, burde bli en integrert del av det revolusjonære Nicaragua og kutte båndene til det kapitalistiske og angloamerikanske. Befolkningen på Atlanterhavskysten følte derimot en tilknytning (blant annet språklig, historisk og kulturelt) til det angloamerikanske og så på det spanske Nicaragua, revolusjonært eller ei, som en fremmed invasjonsmakt.⁵² Denne tilknytningen blir av Hale og Gordon beskrevet som *The Anglo-affinity* og betegner det angloamerikanske hegemoniet som eksisterte på Atlanterhavskysten da sandinistene tok over makten i Nicaragua.⁵³ Drøftingen av Hale, Gordon og Gramscis hegemoniteori vil bli utbrodert i bakgrunnskapittel "Fra revolusjon til borgerkrig 1979-1982" (kapittel 3).

1.3.3 Fredsprosesser

I de avsluttende kapitlene som tar for seg fredsprosessen, vil oppgaven trekke inn noen ulike tilnærminger for å oppnå fred og forsoning. I norsk fredspolitik har ideen om småstatens fortrinn

⁵¹ Ytterstad 2004: 13-14

⁵² Hale 1994: 15

⁵³ Hale 1994: 83

som megler stått sentralt. Denne ideen bygger blant annet på Jan Egelands magisteroppgave fra 1985 hvor tesen hans; *Impotent superpower -potent small state: potentials and limitations of human rights objectives in the foreign policies of the United States and Norway*. Egeland hevdet at siden Norge hadde færre utenrikspolitiske ambisjoner, et fravær av kolonial fortid og en konsensusorientert utenrikspolitikk ville det være enklere for små stater, som Norge, og spille rollen som forkjemper for fred og menneskerettigheter.⁵⁴ Norge har hatt en tradisjon for å kritisere menneskerettighetsbrudd når det har skjedd, men i rollen som megler har Norge sett seg nødt til å dempe kritikken.⁵⁵

Norske bidrag til fredsarbeid har stort sett foregått på et overordnet plan. Samtidig har den "norske modellen" også vært basert på et omfattende samarbeid med norske bistandsorganisasjoner som har bidratt til utvikling ved siden av forhandlingene. Norske meglere har forsøkt å få parter, primært ledere fra hver side i konflikten, til å forplikte seg til relativt løse rammeverk. Osloprosessen i Israel/Palestina er et eksempel på dette, man unngikk bevisst de vanskelige temaene (status til de palestinske flyktningene, bosettere på Vestbredden osv.) og håpet på at disse ville falle på plass så lenge partene forholdt seg til det overordnede rammeverket, "veikartet for fred."⁵⁶ Det samme skjedde i Guatemala hvor Norge bevisst unngikk å angripe kjernen av problemet, nemlig myndighetenes og regjeringsstyrkenes massive menneskerettighetsbrudd samt den skeive fordelingen mellom fattig og rik, for å holde på rollen som en nøytral aktør og megler.⁵⁷ Riktignok ble det en fredsavtale i Guatemala i 1996, med voldsnivået i landet er så høyt (nesten 700 drepte kun i januar måned i 2011) at det er vanskelig å snakke om reell fred.⁵⁸ I tillegg har det aldri vært en reell prosess mot de som begikk menneskerettighetsbruddene under borgerkrigen. I starten av 2012 ble det imidlertid diskutert om man skulle starte prosesser mot flere generaler og offiserer som var involvert i brutale menneskerettighetsbrudd i Guatemala på 1980- og 1990-tallet.

Ending Civil Wars er et sentralt verk om forsøk på og implementering av fredsavtaler i ulike borgerkriger. Boka har med tre eksempler på fredsavtaler fra Mellom-Amerika, inkludert Nicaragua. Boka inneholder en grundig gjennomgang av fredsavtalen mellom Contras og sandinistene i 1989-90, men fredsprosessen på Atlanterhavskysten blir oppsummert i en liten setning. Forfatterne av *Ending Civil Wars* identifiserer en del faktorer som de hevder kan gjøre en fredsavtale mulig og faktorer som

⁵⁴ Nissen 2011: 20-21

⁵⁵ Nissen 2011: 154

⁵⁶ Waage 2004: 136-137

⁵⁷ Nissen 2011: 150

⁵⁸ Nissen 2011

kan forpurre forsøk på fred. Formålet er å vurdere hvor vanskelig det er å oppnå fred i ulike borgerkrigsherjede land.⁵⁹ Siden fredsprosessen på Atlanterhavskysten ikke er inkludert i *Ending Civil Wars* kapittel om Nicaragua og på mange måter er en uavhengig prosess, vil jeg avslutningsvis (i kapittel 6) vurdere fredsprosessen på Atlanterhavskysten med noen av de analyseverktøyene Stedman, Rothchild og Cousens bruker i *Ending Civil Wars*.

Denne oppgaven vil analysere en fredsprosess som skiller seg fra "den norske modellen." Grunnideen til fredsprosessen på Atlanterhavskysten ble meislet ut i løpet av 1984, og den dreide seg om å lage en detaljert avtale, et lovverk, som skulle regulere forholdet mellom befolkningen på Atlanterhavskysten og regjeringen i Managua. I og med at sandinistene valgte å forbigå lederskapet i geriljagruppene og snakke direkte til befolkningen gjennom landsbymøter og lignende, var man nødt til å forholde seg til alle de vanskelige detaljene som befolkningen var opptatt av (flyktninger, utdanning, økonomisk omfordeling og demokrati) fra et tidlig tidspunkt.

I det meste av eksisterende litteratur om fredsprosesser blir forhandleren/tredjeparten trukket frem som en sentral faktor, i fredsprosessen på Atlanterhavskysten fantes det ingen egentlig tredjepart.⁶⁰ I norskledede fredsforhandlinger har det vært vanlig å tilby partene møter enten i Norge eller i naboland, for å unngå press og uheldig påvirkning fra ulike nasjonale aktører. I Nicaragua ble derimot forhandlingene avholdt på landsbygda i byene hos de folkene som var direkte rammet av krigen. Jeg trekker inn den norske modellen for å illustrere forskjeller og for bedre å kunne få øye på det spesifikke med fredsprosessen på Atlanterhavskysten. Samtidig håper jeg å kaste lys over andre måter å tilnærme seg en fredsavtale/forsoningsprosess, enn de modellene som tradisjonelt har blitt brukt i norsk og utenlandsk fredsforskning og fredsarbeid.

⁵⁹ Stedman, Rothchild og Cousens 2002

⁶⁰ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 97

Kapitlenes funksjon

Kapittel 1 inneholder innledning og vil redegjøre for mitt feltarbeid og mine metodiske valg. Deretter vil jeg kort gå i gjennom teori brukt for å forklare tema i oppgaven.

Kapittel 2 vil gi en historisk presentasjon av Atlanterhavskysten historie og demografiske og politiske utvikling fra pre-kolombiansk tid og frem til revolusjonen. Kapittelet vil drøfte hvordan de etniske og klassemessige skillene på Atlanterhavskysten oppsto.

Kapittel 3 vil redegjøre for og drøfte revolusjonens utvikling og påvirkning på Atlanterhavskysten. Her vil jeg også diskutere hvorfor minoritetsgruppene mobiliserte mot sandinistene, men ikke mot Somoza-diktaturet.

Kapittel 4 vil gjennomgå de militære dataene, drøfte borgerkrigens utvikling fra 1980-87 og presentere tabeller basert på mitt kildemateriale. Sentralt i dette kapittelet vil det være å vurdere hvor vidt påstanden til EPS, om at Contras hadde lidd et militært nederlag (omtalt som et "strategisk nederlag"), kan vises i dataene.

Kapittel 5 vil redegjøre for autonomiprosessen, hvorfor og hvordan den kom i gang. Dette kapittelet vil drøfte hvilke forutsetninger som gjorde forhandlinger og lokale våpenhvileavtaler mulig. Intervjuer med aktører fra borgerkrigen vil utgjøre en vesentlig del av kildematerialet i dette kapittelet. I tillegg til intervjuene, vil jeg aktivt bruke dataene fra kapittel 4 for å se om opplysningene intervjuobjektene kommer med stemmer overens med det tilgjengelige tallmaterialet.

Kapittel 6 vil redegjøre for undertegnelsen av autonomiavtalen i 1987. I dette kapittelet vil den folkelige deltakelsen i autonomiprosessen og problemer med etniske skillelinjer drøftes. Her vil jeg også trekke inn annen fredsforskning for å sammenligne fredsprosessen på Atlanterhavskysten med andre forsoningsprosesser.

I Kapittel 7 vil jeg hente frem problemstillingene og delspørsmålene presentert i kapittel 1 og gi svar og konklusjoner basert på innholdet i de øvrige kapitlene.

Kapittel 2. Atlanterhavskystens historie frem til 1979

Nicaraguas karibiske kyst ble aldri effektivt kolonisert av spanjolene.⁶¹ De folkerike områdene i lavlandet rundt vulkanbeltet og landets to store sjøer ble spanjolenes første mål, da de kom inn i Nicaragua fra den spanske kolonien i Panama via Costa Rica i 1522.⁶² Den rike jorda rundt vulkanene som strekker seg fra grensen til Costa Rica i sør og opp til Fonseca-bukta i nord, gav livsgrunnlag for flere jordbrukssivilisasjoner.⁶³ Den rike jordbruksjorda og den store befolkningen gjorde dermed Stillehavskysten til et mer interessant koloniseringsmål, enn de skogkledde og tynt befolkede elveslettene på Atlanterhavskysten.

Rundt år 800 vandret det inn nahuatl-talende⁶⁴ folkegrupper som fordrev forfedrene til dagens miskitoer og mayagnaer inn i de mindre attraktive områdene langs det karibiske hav.⁶⁵ De nahuatl-talende stammene bygde opp en sivilisasjon rundt Nicaraguasjøen som talte rundt en million innbyggere når spanjolene kom til området. Dette folket kaltes *nicaraos*, og kjerneområdet til sivilisasjonen befant seg rundt Nicaraguasjøen. Nicaraoene ble, etter spanjolenes erobring, desimert av sykdommer og slavehandel. De overlevende nicaraoene ble assimilert til det som i dag er den spansktalende, katolske mestisokulturen i Nicaragua.⁶⁶ Denne assimileringprosessen tok flere hundre år, og det fantes fortsatt indiansktalende landsbyer i Matagalpaområdet sent på 1800-tallet. Disse indianske språkene i Matagalparegionen forsvant da denne bondebefolkningen ble fratatt landområdene sitt under kaffeboomen på 1870-tallet og ble tvunget til å jobbe på kaffeplantasjer.⁶⁷

På Atlanterhavskysten unngikk urbefolkningen denne skjebnen pga. områdets utilgjengelighet som gjorde det uinteressant som mål for spansk kolonisering i stor skala.⁶⁸ På 1600-tallet begynte nederlandske og britiske pirater å bruke de mange lagunene og små øyene på Atlanterhavskysten som baser for angrep på spanske handelsskip og utposter. Flere ganger reiste britiske pirater opp Rio San Juan og inn i Nicaraguasjøen for å plyndre byen Granada. Granada var ved siden av Leon den viktigste spanske byen i Nicaragua, frem til Managua ble hovedstad på 1800-tallet. Britene etablerte utover 1600-tallet små kolonier i Karibien som et ledd i kampen mot den spanske dominansen på den

⁶¹ Romero 2002: 44-45

⁶² Romero 2002: 79-80

⁶³ Romero 2002: 16

⁶⁴ Mesoamerikansk språkgruppe. Aztekisk er et av de største språkene i nahuatlfamilien.

⁶⁵ Romero 2002: 12-13

⁶⁶ Romero 2002: 88-89. Mestis brukes om latinamerikanere som stammer fra både spanjoler og urbefolkning.

⁶⁷ Romero 2002: 193

⁶⁸ tett tropisk skog, tropiske sykdommer som dengue og malaria og fjell mot vest og nord

vestlige halvkule.⁶⁹ For at den sparsomme britiske kolonbefolkningen skulle overleve på Atlanterhavskysten gikk britene inn i en allianse med den største stammen i området, miskitoene. Deres felles interesse lå i motstanden mot det spanske koloniriket.⁷⁰

Rundt 1680 kronet britene den første miskitokongen som ble det formelle overhodet på Atlanterhavskysten, riktignok stod han under den britiske guvernøren på Jamaica.⁷¹ De britiske kolonistene hadde brakt med seg slaver fra de karibiske øyene og etterkommerne til disse utgjør i dag den kreolske befolkningen på Atlanterhavskysten. Kreol brukes ofte som en betegnelse på folk som er en blanding mellom conquistador og urbefolkning i andre latinamerikanske land. I Nicaragua derimot brukes kreol kun som en samlebetegnelse for afro-nicaraguanere. Selv om afro-nicaraguanerne stort sett kalles for kreoler, finnes det også et uoffisielt skille mellom såkalte *blacks* og kreoler. Sistnevnte er mulatter og ofte fra rikere familier i, mens *blacks* er visstnok mørkere i huden og som regel fra fattigere kår.

Da britene trakk seg ut av området i 1787 (som en følge av en avtale mellom Spania og England), forsøkte spanjolene igjen å ta over Atlanterhavskysten uten hell.⁷² På slutten av 1700-tallet var Spanias kolonimakt i Amerika var allerede i ferd med å gå i oppløsning. De spanske forsøkene på å inkorporere Atlanterhavskysten i deres mellomamerikanske kolonirike ble stoppet av et fiendtlig innstilt miskitofolk med engelske våpen.⁷³ Miskitoene brukte sin våpenmakt og befolkningsmessige størrelse til å dominere de andre urbefolkningsgruppene. Både rama- og mayagnafolket ble brukt til og solgt som slaver av de sterkere miskitoene.⁷⁴ *Sumu* er den vanligste betegnelsen for mayagnafolket den dag i dag. *Sumu* betyr som nevnt *lat* på miskito, dette nedsettende uttrykket stammer fra den tiden miskitoene brukte mayagnafolket som tjenere. Kreolene fikk en annen rolle i hierarkiet på Atlanterhavskysten. Fra rundt 1787, da britene trakk seg ut, tok de forholdsvis godt utdannede og organiserte kreolene over den ledende posisjonen på Atlanterhavskysten og dannet handelsnettverk med andre engelsktalende områder i Det karibiske hav.⁷⁵

Selv om Atlanterhavskysten etter 1787 formelt sett tilhørte det spanske koloniriket, fungerte området i praksis som et selvstyrt konstitusjonelt monarki, med en miskito som konge.

⁶⁹ Hale 1994: 39

⁷⁰ Hale 1994: 38

⁷¹ Hale 1994: 39

⁷² Hale 1994: 39

⁷³ Romero 2002: 120

⁷⁴ Schneider 1989: 23

⁷⁵ Gordon 1998: 35

Miskitokongen styrte sammen med et råd bestående av kreoler og periodevis briter og amerikanere. Grunnen til at kreolene kunne ta den ledende posisjonen på Atlanterhavskysten var at de hadde arvet språk, nettverk og kultur av sine britiske herrer. De ledende kreolske familiene var mulatter og barn av britiske kolonister. Deres kulturelle kapital og nettverk gjorde dem til en relativt velstående handelsstand på Atlanterhavskysten og til uunnværlige mellommenn for Miskitokongen.⁷⁶

Dragkamp mellom republikken Nicaragua, det britiske imperiet og den nye stormakten USA

Det spanske koloniriket kollapset etter Napoleonskrigene. I kjølvannet av dette fikk Nicaragua sin frihet fra Spania i 1821 og ble en del av den Sentralamerikanske Føderasjonen (som bestod av Guatemala, Honduras, El Salvador, Nicaragua og Costa Rica) i 1823.⁷⁷ Føderasjonen gikk i oppløsning i 1838 som et resultat av endeløse militære konflikter mellom liberale og konservative generaler. Republikken Nicaragua brøt ut av føderasjonen samme år.⁷⁸ Britene fikk fornyet interesse for området på 1820-tallet og etablerte et nytt protektorat, men møtte etter hvert motstand både fra den nyetablerte republikken Nicaragua og fra et stadig mektigere USA.⁷⁹

USA hadde i 1823 etablert Monroe-doktrinen som sin utenrikspolitiske rettesnor på den vestlige halvkule. Doktrinen innebar at USA gav seg selv retten til å intervenere på hele det amerikanske kontinentet om amerikanske interesser stod i fare. I tillegg var et av doktrinens sentrale mål å fordrive europeiske kolonimakter fra den vestlige hemisfæren.⁸⁰ USAs interesser i Nicaragua var i 1840 forholdsvis store fordi Nicaragua var den raskeste veien mellom USAs østkyst og California. California opplevde på 1840-tallet en tilstrømning av folk pga. store gullfunn.⁸¹ Gullgraverne og deres familier reiste via San Juan elva, inn i Nicaraguasjøen og videre den korte strekningen over land til Stillehavet. Den økende amerikanske interessen for Nicaragua gjorde at britene til slutt ble presset til å forlate Atlanterhavskysten og overlate området til den nicaraguanske republikken i 1860.⁸²

⁷⁶ Gordon 1998: 35

⁷⁷ Romero 2002: 146-147

⁷⁸ Romero 2002: 148

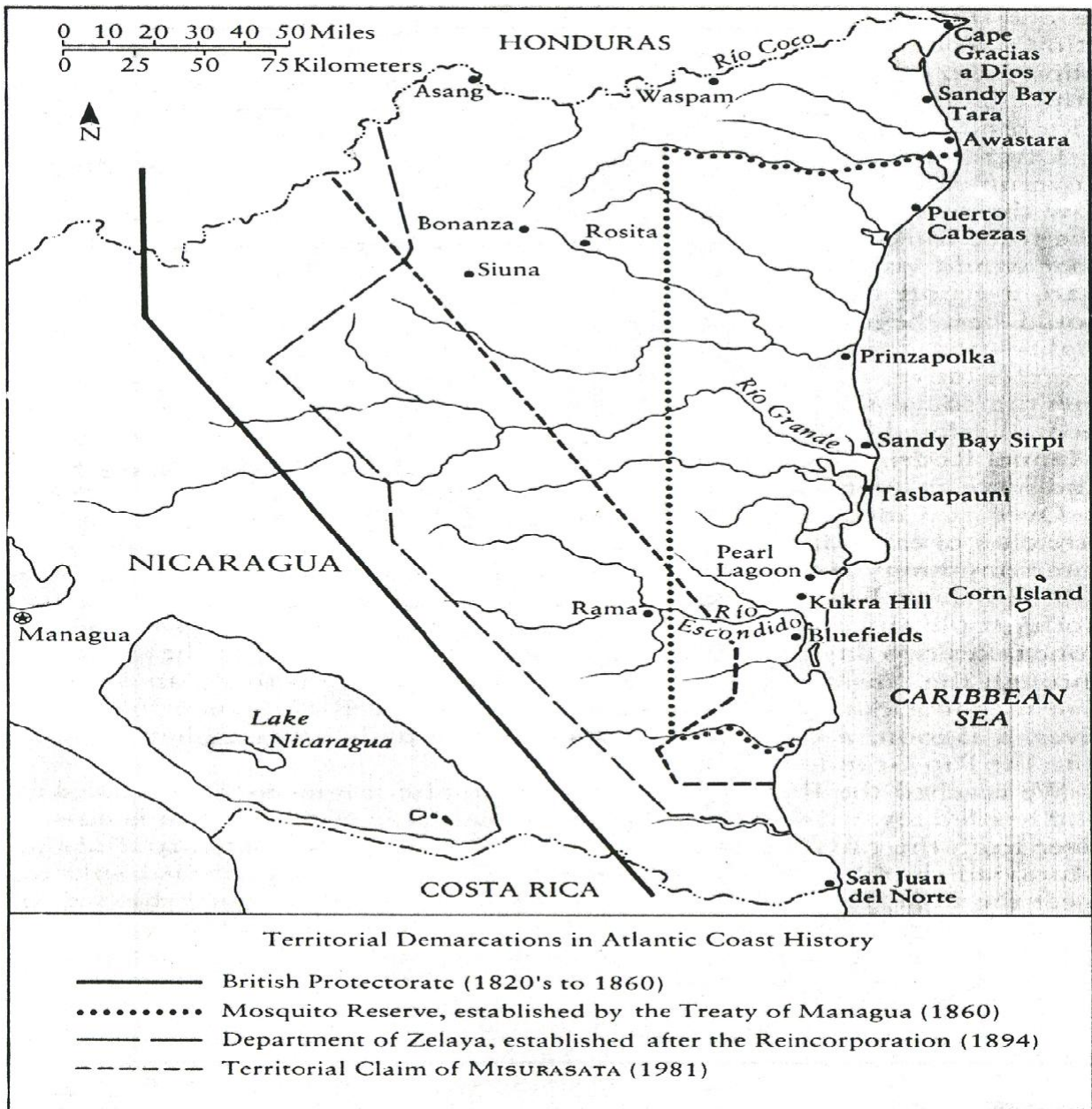
⁷⁹ Hale 1994: 39

⁸⁰ Woodward Jr. 1999: 133

⁸¹ Walker 2011: 11

⁸² Gonzalez 2006: 12

Kart 2.1 Historiske grenser på Atlanterhavskysten

Kilde: Hale:1994:3

Storbritannia og Nicaragua undertegnet i 1860 Managua-traktaten som gav Atlanterhavskysten til Nicaragua, under den forutsetning av at området skulle fungere som et reservat for miskitoene med indre selvstyre.⁸³ Kreolene beholdt sin politiske makt, og deres økonomiske makt ble styrket som en følge av økt banan- og annen frukthandel med USA og andre engelskspråklige karibiske områder. Denne handelen gjorde Bluefields til den viktigste handelsbyen på Atlanterhavskysten.⁸⁴ Managua-traktaten og det indre selvstyret på 1860-tallet og fremover, danner et historisk og ideologisk

⁸³ Fagoth 1988: 100

⁸⁴ Hale 1994: 41

grunnlag for minoritetene på Atlanterhavskysten sine aspirasjoner for autonomi under borgerkrigen på 1980-tallet.⁸⁵ Managua-traktaten var en juridisk avtale den nicaraguanske republikken hadde underskrevet som gav Atlanterhavskysten et rettmessig indre selvstyre basert på befolkningens særegenhet og tradisjoner.⁸⁶

Nicaragua var på 1800-tallet, i likhet med resten av Mellom-Amerika, preget av konflikter og borgerkriger mellom konservative og liberale. Og som følge av de interne konfliktene var den nicaraguanske staten for svak og dårlig organisert til å klare å ta kontroll over Atlanterhavskysten. Dermed kunne Atlanterhavskysten utvikle seg uavhengig av Nicaragua, og man fikk mer og mer en enklaveøkonomi som var innrettet mot USA og Karibien.⁸⁷ Man kan kalle det en enklaveøkonomi fordi den var nærmest avskåret fra økonomien i resten av republikken, det eksisterte nesten ingen handelsforbindelser mellom Nicaraguas stillehavskyst og Atlanterhavskysten. Nicaragua og Atlanterhavskysten hadde to uavhengige utenlandske handelsnettverk og produserte ulike handelsvarer. Amerikanske selskaper opprettet plantasjer, skapte det lille som var av lønnsarbeid og solgte det lille som eksisterte av videreforedledede varer (matvarer og industrivarer).⁸⁸

Den moraviske kirken, en protestantisk kirke opprinnelig fra Tyskland, etablerte seg i 1849 på Atlanterhavskysten og fikk etter hvert fullt religiøst gjennomslag hos miskitoene og kreolene.⁸⁹ Misjonærene fra den moraviske kirken var stort sett amerikanere og holdt prekener på engelsk. De amerikanske misjonærene bidro til at den amerikanske dominansen, både økonomisk og kulturelt, på Atlanterhavskysten ble konsolidert og rundt 1870. Britenes hegemoni var erstattet av et amerikansk hegemoni.⁹⁰ Med andre ord ble ett anglosaksisk hegemoni erstattet med et annet. Den nicaraguanske republikken, en spansktalende og katolsk mestisostat, utøvde ingen vesentlig økonomisk, militær eller kulturell innflytelse over området før i 1894.

Gjenerobring eller overtakelse?

I 1894 ble Managua-traktaten brutt av en kontroversiell figur i nicaraguansk historie. I 1894 tok den innovative, nasjonalistiske og liberale presidenten Jose Zelaya kontroll over Atlanterhavskysten ved hjelp av hæren, og fengslet mange kreoler og miskitoer som gjorde motstand mot styrkene fra

⁸⁵ Mattern 2003: 25

⁸⁶ Gonzalez 2006: 12

⁸⁷ Hale 1994: 41

⁸⁸ Hale 1994: 39-40

⁸⁹ Gordon 1998: 44

⁹⁰ Gordon 1998: 44

Managua.⁹¹ Hvis man ser på de oppfatningene som eksisterer på Stillehavskysten og Atlanterhavskysten av president Zelaya, kommer det tydelig frem hvilket historiesyn som preger de ulike delene av landet. På Stillehavskysten blir Zelaya sett på som en anti-imperialistisk nasjonalhelt som hadde store fremtidsplaner for Nicaragua, og som en president som brøt rekken av korruperte og udugelige presidenter. Statusen til Zelaya som nasjonalhelt blir ikke mindre av at han ble avsatt i et USA-finansiert statskupp i 1909 (som startet i Bluefields) på grunn av sitt engasjement for et alternativ til Panamakanalen (med hjelp av Japan og Tyskland), som skulle gå gjennom Nicaragua.⁹² Kuppet i 1909 innledet perioden med direkte amerikansk tilstedeværelse. Zelayas anti-imperialistiske politikk blir av mange sandinister sett på som et eksempel til etterfølgelse.

På Atlanterhavskysten derimot blir Zelaya sett som en utenlandsk (katolsk og spansktalende) imperialist som satte en effektiv stopper for det de facto selvstyret som eksisterte på Atlanterhavskysten. Spesielt kreolene mener at deres storhetstid ble avsluttet av president Zelaya og avløst med en mørkeperiode preget av mestisdominans, økonomisk nedgang og generell elendighet.⁹³ En beskrivende forskjell på Atlanterhavskysten og Stillehavskystens oppfatning av Zelayas aksjon på Atlanterhavskysten er ordbruken. På Stillehavskysten kaller man hendelsene i 1894 for *La Reincorporacion*⁹⁴, mens på Atlanterhavskysten heter hendelsen *The Overthrow*.⁹⁵ Det er et historisk faktum at 1894 var den første gangen den nicaraguanske staten utøvde direkte makt overfor området. Dermed kan man gi kreolene og miskitoene rett i at det er upresist å snakke om en gjenerobring, i og med at staten aldri tidligere hadde spilt noen rolle i området.

Etnisk arbeidsfordeling som kime til konflikt

Kreolene posisjonerte seg sent på 1700-tallet som en relativt velstående middelklasse på Atlanterhavskysten. Her må det presiseres at mange kreoler, spesielt de mørkeste (altså de uten engelsk blod i årene), var fattige bønder og plantasjearbeidere. Disse levde på bunnen av det etniske og sosiale hierarkiet på Atlanterhavskysten sammen med urbefolkningen (med unntak av miskitokongen og hans nærmeste).⁹⁶ Det at de fattigste kreolene og miskitoene befant seg i samme sosiale gruppe og utførte samme type arbeidsoppgaver, gjorde at de også blandet seg. En stor gruppe med miskitoer kalles for Miskito-Zambo. Zambo betyr krøllet hår og referer til blandingen

⁹¹ Hale 1994: 41

⁹² Gordon 1998: 72

⁹³ Gordon 1998: 59

⁹⁴ Gjenerobringen/re-inkorporeringen

⁹⁵ Gordon 1998: 60-61

⁹⁶ Gordon 1998: 34

mellom miskito og afrikansk bakgrunn.⁹⁷ Sammen med mayagnaindianerne som var slavene/tjenerskapet til miskitobefolkningen, utgjorde de fattigste kreolene og miskitoene en underklasse på Atlanterhavskysten. Denne underklassen livnærte seg primært som jegere/fiskere, småbønder, tjenere eller plantasjearbeidere. Selv om man kan sette disse gruppene i samme klasse, fantes det liten klassesolidaritet eller felles forståelse av å tilhøre et felles samfunnsmessig sjikt. Underklassen var delt etnisk, språklig og kulturelt. På Stillehavskysten kunne de spansktalende mestisene lettere mobiliseres av sandinistene under revolusjonen, på grunnlag av felles klassebakgrunn. Mestisene tilhørte same kulturelle gruppe, ikke bare som de andre fattige, men også som overklassen. Det var klassebakgrunn som utgjorde de åpenlyse skillene mellom folk på Stillehavskysten. På Atlanterhavskysten hadde tradisjonelt etnisitet og språk utgjort de åpenlyse skillene mellom folk, man hadde rike og fattige innenfor hver etniske gruppe, men også en del forskjeller og rivalisering mellom de etniske gruppene. Den tradisjonelle mobiliseringen på grunnlag av etnisitet, kan bidra til å forklare hvorfor sandinistene ikke klarte å mobilisere folkene på Atlanterhavskysten på samme måte som på Stillehavskysten.

Den lokale underklassen på Atlanterhavskysten har de siste to århundrene blitt stadig mer utfordret av fattige innflyttende mestiser fra Stillehavskysten. Mestisbøndene mistet i stor grad landet sitt til store kvegfarmere og kaffeplantasjer, fra 1840-tallet og utover. I kjølvannet av de vedvarende borgerkrigene, mellom det liberale byborgerskapet i Leon og godseierklassen fra Granada, på 1800-tallet, ble småbøndenes jord ekspropriert av storgodseiere. Borgerkrigene gjorde det allerede dårlig fungerende lovverket ikke-eksisterende, og dermed kunne storgodseiere med våpenmakt tvinge til seg ytterligere jord fra svakere grupper.⁹⁸ Dette førte til at mange småbønder ble plantasjearbeidere, og at mange bønder uten jord og arbeid flyttet østover mot Atlanterhavskysten for å finne nytt land.⁹⁹

Fra 1840-tallet emigrerte et stort antall mestiser mot Atlanterhavskysten og tok arbeid på plantasjer og i gruver. I 1896 ble gullgruven i Siuna åpnet av et amerikansk gruveselskap, og gruveutbygging i Rosita og Bonanza fulgte i årene etter.¹⁰⁰ Disse tre byene utgjør *gruvetriangelet* og ligger midt i mayagnafolket sitt kjerneområde. Den etniske sammensetningen i gruvetriangelet er preget av at mestisene (først og fremst mannlige gruvearbeidere) bor i sentrum av disse småbyene, mens

⁹⁷ Gordon 1998: 38

⁹⁸ Romero 2002: 179-180

⁹⁹ Romero 2002: 200

¹⁰⁰ Romero 2002: 198

mayagnaene bor i distriktet rundt og lever som småbønder.¹⁰¹ Også på sukkerplantasjen Kukra Hill ved Bluefields har man et stort innslag av mestisoarbeidere. Etter Zelayas overtakelse i 1894 fikk man også et lite sjikt av mestiser som ledere på Atlanterhavskysten (offiserer og offentlig administrasjon). Dette førte til at både det kreolske lederskapet og den kreolske underklassen blir utfordret av tilflyttende mestiser.

Kreolenes nederlag i 1894 gjorde at de i enda større grad posisjonerte seg som en middelklasse og livnærte seg av håndverk og fising og som småskalahandelsmenn (spesielt innenfor frukthandel som vokste voldsomt på slutten av 1800-tallet).¹⁰² Kreolene spesialiserte seg dermed innenfor de områdene hvor de møtte liten utfordring fra tilflyttende mestiser.

Urbefolkningsgruppene ble ytterligere marginalisert som en følge av tilflyttingen av mestiser. Mestisene hadde en fordel av å allerede ha erfaring med tungt arbeid på plantasjer, og dessuten snakket de spansk. Urbefolkningsgruppene snakket primært sine egne språk og var fortsatt fattige fiskere eller småbønder og uvante til hardt plantasje- og gruvearbeid. Dermed var befolkningen på Atlanterhavskysten mindre attraktiv som arbeidere på plantasjer og i gruver enn de allerede proletariserte mestisene.¹⁰³ De som fikk arbeid på plantasjer og gruver, var mer utsatt for utnyttning og rasisme og befant seg nederst på rangstigen, også innenfor proletariatet. Et etnisk hierarki hvor mestis- og urbefolkningsarbeiderne kunne settes opp mot hverandre, var en mekanisme som bevisst eller ubevisst hindret felles organisering av arbeidere på Atlanterhavskysten.¹⁰⁴

Atlanterhavskysten fikk en intrikat etnisk rangorden hvor man ofte hadde mestiser på topp i form av plantasjeiere, administrasjon og offiserer. Under disse hadde man en kreolsk handels- og håndverkerklasse. Under disse igjen hadde man proletariserte mestiser og kreoler. Og lengst nede befant urbefolkningen seg enten som arbeidere, eller som bønder, fiskere og jegere.¹⁰⁵ Deler av disse gruppene, spesielt mange fiskere og småbønder var frikoblet fra enklaveøkonomien på Atlanterhavskysten. Disse brukte den lille jorda de hadde for å fø egen familie når det var et overskudd solgte de fisk, frukt og enkelte jordbruksvarer til naboene sine.

¹⁰¹ Buvolden og Almquist 1994: *Wani* # 15: 12

¹⁰² Gordon 1998: 56-57

¹⁰³ Romero 2002: 182

¹⁰⁴ Sujo 1986: *Wani* # 4: 20-21

¹⁰⁵ Hale 1994: 128-129

Tabell 2.1: Oversikt over arbeidere på sukkerplantasjen på Kukra Hill fra 1983

	Miskitoer	Kreoler	Mestiser	Total
Administrasjon	0 %	11 %	14 %	6 %
Faglærte arbeidere	5 %	20 %	29 %	11 %
Ufaglærte arbeidere (på fabrikken)	15 %	69 %	27 %	22 %
Plantasjearbeidere (på åkeren)	80 %	0 %	30 %	61 %

Kilde: Hale 1994: 130

Tabell 2.1. over viser de etniske skillelinjene på sukkerplantasjen Kukra Hill, fire år etter revolusjonen. Miskitoene utgjorde hoveddelen (80 %) av plantasjearbeiderne, som gjør det tyngste og dårligst betalte arbeidet. De var samtidig underrepresentert som fabrikkarbeidere og fraværende i administrasjonen. Kreolene utgjorde mellomsjiktet på arbeidsplassen. De var primært faglærte og ufaglærte fabrikkarbeidere. Kreolene er også representert i administrasjonen (11 % av kreolene jobber her). Mestisenes rolle var jevnt delt på alle de ulike arbeidsoppgavene. 30 % av mestisene utgjør sammen med miskitoene plantasjeproletariatet. Hoveddelen av mestisene jobber som faglærte (29 %) og ufaglærte arbeidere (27 %), samtidig jobber 14 % av mestisene ved Kukra Hill i administrasjonen.¹⁰⁶

Selv om den etniske arbeidsdelingen ved Kukra Hill ikke viser bildet for hele Atlanterhavskysten, så kan den brukes som en pekepinn på hvordan forholdet mellom de etniske gruppene kunne se ut. Urbefolkningen utgjorde det nederste sjiktet av proletariatet sammen med de fattigste innflytterne fra Stillehavskysten. Dermed havnet de to mest marginaliserte gruppene i en konkurransesituasjon om de dårligst betalte jobbene. Kreolene utgjorde håndverkermiddelklassen, faglærte arbeidere og deler av administrasjonen. Hoveddelen av kreolene (hele 69 %) jobbet som ufaglærte fabrikkarbeidere, så bildet av kreoler som middelklasse er en sannhet med modifikasjoner. Likevel befant de ufaglærte fabrikkarbeiderne seg over plantasjearbeiderne på rangstigen og lønnskalaen. At ingen kreoler jobbet som plantasjearbeidere, indikerer at det eksisterte en form for etnisk klasseskilte. Også kreolene ble utfordret av tilflyttende mestiser om jobbene som ufaglærte og faglærte arbeidere og i administrasjon. Av de tre etniske gruppene har mestisene den høyeste andelen av faglærte arbeidere og folk i administrasjonen. Samtidig jobbet flertallet av mestisene (57 %) som ufaglærte arbeidere eller plantasjearbeidere og konkurrerte både mot proletariatet til kreolene og miskitoene. Aller øverst fantes det et lite sjikt med mestiser (14 %) som kontrollerte flest

¹⁰⁶ Hale 1994: 130

administrative stillinger (men bare knapt flere enn kreolene).¹⁰⁷ Gordon hevder at sandinistene ikke klarte å bryte med mestisodominansen, men tvert i mot at deres politikk bidro til å styrke mestisenes ledende posisjon.¹⁰⁸ Denne utviklingen kan være med på å forklare hvorfor de etniske minoritetene mobiliserte mot sandinistene.

Sandinós opprør

Etter at Zelaya ble fjernet i 1909 satt flere presidenter fra det konservative partiet med makten med militær støtte fra USA. Den amerikanske styrken var ikke sterk nok til å håndheve lov og orden, men stor nok til å sikre de konservative regjeringenes overlevelse og trygge amerikanske interesser i Nicaragua.¹⁰⁹ Da amerikanerne trakk seg ut av Nicaragua i 1925, oppsto det opprør blant de liberale kreftene i Nicaragua. De amerikanske marinesoldatene vendte tilbake igjen, og forhandlet frem en avtale med den liberale opprørsgeneralen José María Moncada om å holde nyvalg (under amerikansk overvåkning). Avtalen inkluderte også opprettelsen av en amerikansk trent nasjonalgarde, *Guardia Nacional*, som skulle håndtere statens sikkerhet. Moncada vant valget, men en av hans offiserer, Augusto César Sandino nektet å godta den amerikanske tilstedeværelsen, og gikk til opprør.¹¹⁰ Sandino startet geriljakrig mot de amerikanske marinesoldatene i 1927.¹¹¹ Sandino kjempet både i Segoviafjellene på grensen mot Honduras og i miskitoenes områder langs Rio Coco.¹¹²

Det hersker forskjellige oppfatninger om Sandino og hans menn i miskitoenes områder. På en side klarte Sandino å etablere et geriljakontrollert område langs Rio Coco ved hjelp av miskitoer og kontakter i det lokale lederskapet. Sandino hadde flere offiserer som snakket miskito, og han sørget for å hjelpe lokalsamfunn med materiell støtte.¹¹³ På en annen side finnes det også utbredte oppfatninger i miskitobefolkningen om at Sandino var en gudløs banditt. Hans tropper er anklaget for plyndring av lokalsamfunn og for å ha henrettet en moravisk prest.¹¹⁴ Et sitat av Sandino kan tyde på at han hadde et noe paternalistisk forhold til miskitobefolkningen og så på dem som en uopplyst og nærmest barnlig del av befolkningen som han og andre visjonære best kunne hjelpe ved å oppdra og integrere dem i en liberal nicaraguansk republikk;

¹⁰⁷ Hale 1994: 130

¹⁰⁸ Gordon 1998: 212-213

¹⁰⁹ Woodward Jr. 1999: 199

¹¹⁰ Woodward Jr. 1999: 199

¹¹¹ Den Sandinistiske Fronten for Nasjonal Frigjøring/Frente Sandinista de Liberacion Nacional/FSLN er oppkalt etter Augusto Sandino

¹¹² Zimmermann 2000: 13

¹¹³ Hale 1994: 54

¹¹⁴ Hale 1994: 55

*Now we will see if the [Miskitu] are intelligent. They have become completely abandoned. They are 100 000 people, without means of communication, schools, without any kind of government. That's where I want to go, with a colonization project to raise them up, and make real men out of them.*¹¹⁵

Sitatet er typisk for sin tid og er nok velmenende. Sitatet viser blant annet at Sandino er kritisk til sin egen regjerings neglisjering av miskitoene. Samtidig avslører det at Sandino ikke anerkjenner urbefolkningskulturens egenart eller livsrett. Det kommer ganske tydelig frem at urbefolkningen er som barn som må oppdras av en solidarisk stat som har en oppgave i å inkludere dem i det spansktalende fellesskapet. Dette synet på urbefolkningen ble delvis videreført av Sandinos etterfølgere i FSLN.

Uavhengig av hans syn på miskitoene ledet Sandino en svært vellykket motstandskamp mot Nasjonalgarden og de amerikanske marinesoldatene. President Herbert Hoover trakk ut de amerikanske marinesoldatene etter at den liberale kandidaten Juan Bautista Sacasa vant valget i 1932.¹¹⁶ Sandino ble invitert til fredssamtaler med president Sacasa hvor han ble forrådt av Nasjonalgardens soldater og drept etter en middag med president Sacasa. Hvor vidt Sacasa selv var involvert, er vanskelig å si, men det som er helt klart, er at det var Nasjonalgardens sjef, Anastasio Somoza García, som beordret drapet. To år senere tok Somoza over makten og etablerte et dynasti som eksisterte frem til 1979.¹¹⁷ Dette dynastiet bestod av Anastasio Somoza García og hans to sønner, Luis Somoza Debayle og Anastasio Somoza Debayle. Somozaene bygde makten sin på Nasjonalgarden og på det liberale partiet (PLN), som stod sterk blant borgerskapet i Leon og Managua.¹¹⁸ De klarte også å holde de største opposisjonsgruppene i sjakk ved hjelp av pengegaver, og ved å tillate det konservative opposisjonspartiet (PC) å stille til valg og til og med sitte med presidentmakten en kort periode.¹¹⁹

FSLN frem til Revolusjonen

Selv om Frente Sandinista de Liberación Nacional (FSLN) er den mest kjente nicaraguanske geriljabevegelsen, har landet lange tradisjoner med geriljakrig. Etter Sandinos tid fantes det ulike konservative og sosialistiske geriljagrupper som kjempet mot Somozaregimet.¹²⁰ I 1962 startet FSLN geriljakrig langs Bocay- og Rio Coco-elva mot Somoza og Nasjonalgarden. FSLNs grunnlegger, Carlos

¹¹⁵ Hale 1994: 55

¹¹⁶ Woodward Jr. 1999: 219

¹¹⁷ Woodward Jr. 1999: 219

¹¹⁸ PLN - Partido Liberal Nacionalista

¹¹⁹ PC - Partido Conservador ble stiftet i 1830 og var tradisjonelt støttet av jordeiereliten.

¹²⁰ Romero 2002: 333

Fonseca, var i utgangspunktet skeptisk til aksjonen og var redd det skulle ende opp med tragedie og blodbad. På en annen side følte nok Fonseca press fra flere hold. Ungdommer tilknyttet det konservative partiet hadde tidligere på 60-tallet involvert seg i væpnet kamp mot Somoza, og de militante delene av FSLN, som var inspirert av Che Guevara og den cubanske revolusjonen, ønsket ikke å være noe dårligere.¹²¹ Fonsecas skepsis viste seg å være velbegrunnet. Geriljasoldatene hadde ingen kjennskap til terrenget, og de var heller ikke i stand til å kommunisere med mayagnaene og miskitoene som befolket områdene de opererte i. Dessuten skjønnte heller ikke lokalbefolkningen hvem de var eller hva de representerte. Geriljasoldaten Tomas Borge som senere skulle bli øverste leder for hele Atlanterhavskysten og ledet fredssamtalene mellom urbefolkningen og FSLN-regjeringen, forteller at geriljaen endte opp i et område;

*(...) where the population was politically and even economically primitive... Many of them didn't know how to speak Spanish, and I don't think they understood very well who we were. They weren't sure if we were National Guard or what we were. We were truly alien beings for them.*¹²²

Uten kommunikasjonslinjer, forsyningslinjer og lokale medhjelpere raknet geriljaen pga. sykdom, sult, demoralisering og angrep fra Nasjonalgarden. I 1963 klarte de overlevende geriljasoldatene å komme seg over grensa til Honduras og relativ sikkerhet.¹²³

Møtet med de lutfattige og utdannede menneskene ved Rio Coco kan ha bidratt til å sementere FSLNs syn på urbefolkningen som en gruppe som var forlatt av sentralmyndighetene i Managua, og som sandinistene måtte hjelpe gjennom å integrere dem inn i det nicaraguanske samfunnet. FSLNs manifest, *La Programa Historica*, som ble laget i 1969, anerkjente den doble undertrykkelsen (både som arbeidere/bønder og som minoritet) av urbefolkningen i Nicaragua og anerkjente deres rett til eget språk og kultur.¹²⁴ Flere av punktene i programmet anerkjente urbefolkningskulturens egenverdi. Men til tross for disse punktene i det historiske programmet videreførte FSLN Sandinos paternalistiske syn på Nicaraguas urbefolkning og satte seg selv i posisjon som indianernes redningsmenn.

En annen kime til konflikt mellom minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten og FSLN finner vi i overskriften til punktene om Atlanterhavskysten i FSLN's historiske program: *4. Reincorporación de la*

¹²¹ Zimmermann 2000: 80

¹²² Zimmermann 2000: 81

¹²³ Zimmermann 2000: 82

¹²⁴ La Programa Historica de FSLN: 1972 (første versjon utgitt i 1969)

Costa Atlántica.¹²⁵ Oversatt betyr dette *reinkorporasjonen av Atlanterhavskysten*. Med andre ord bruker FSLN de samme ordene om sine planer for Atlanterhavskysten, som det president Zelaya hadde gjort i 1894. Kontrasten mellom minoritetsgruppens historiske syn på hendelsene i 1894 og sandinistenes uheldige ordbruk i sitt historiske program illustrerer noe av avstanden mellom sandinistbevegelsen og folket på Atlanterhavskysten som de ønsket å frigjøre. FSLNs sterke trang til å modernisere og integrere urbefolkningen i den nicaraguanske staten de aldri hadde følt seg som en del av, blir av både FSLNs tilhengere og motstandere trukket frem som en av hovedårsakene til konflikten som vokste frem etter revolusjonen.

¹²⁵ La Programa Historica de FSLN: 1972

Kapittel 3. Fra revolusjon til borgerkrig (1979-1982)

Revolusjonen ble i utgangspunktet relativt godt mottatt på Atlanterhavskysten. I sør, hvor den afrikaniserte befolkningen (kreolene) dominerte, deltok en liten gruppe kreolske sandinister i kampene mot Somozas nasjonalgarde.¹²⁶ I nord, hvor urbefolkningsgruppen miskitoene er den største gruppen, hadde man ingen egne miskitodominerte sandinistgrupper. Men mange miskitostudenter på universitetene i Managua kom i kontakt med de revolusjonære på Stillehavskysten og deltok i kampene der fra 1978. Slike unge miskitostudenter skulle komme til å utgjøre lederskapet i den revolusjonære urbefolkningsorganisasjonen MISURASATA.¹²⁷ Til tross for disse eksemplene på deltakelse og den innledende støtten til revolusjonen, hadde man ikke den samme folkelige oppstanden blant minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten som i mestisbefolkningen på Stillehavskysten, hele befolkningen i byer som Estelí, Managua, Matagalpa, Leon og Masaya gikk der ut i gatene og nedkjempet Nasjonalgarden nesten uten våpen og med voldsomme tap.¹²⁸

Årsakene til at befolkningen på Atlanterhavskysten ikke deltok i det folkelige opprøret, er mange av de samme som årsakene til den påfølgende borgerkrigen mellom sandinistene og minoritetsgruppene, da først og fremst miskitoene. Urbefolkningen oppfattet sandinistene som mestisonasjonalister som ville ta fra dem deres kultur, språk, levemåte og sende Atlanterhavskystens ressurser til Managua.¹²⁹ Fordelingspolitikken til sandinistene ble oppfattet som tyveri og statlig innblanding, og utdanningspolitikken ble oppfattet som sjåvinisme og assimileringforsøk fra den spansktalende majoriteten.¹³⁰

The Anglo-affinity

Jeg baserer deler av min framstilling av årsakene til borgerkrigen på arbeidene til de to amerikanske akademikere (begge sosial-antropologer) Edmund T. Gordon og Charles R. Hale. De er de to fremste og mest anerkjente forskerne på Atlanterhavskystens folk og historie. Hale og Gordon forsket på Atlanterhavskysten under borgerkrigen, Gordon fokuserte på kreolene rundt Bluefields og Pearl Lagoon, Hale fokuserte på miskitoene og på kampene rundt Rio Grande de Matagalpa, da med et spesielt fokus på samfunnet Sandy Bay Sirpi hvor han selv bodde i flere år sammen med miskitoer

¹²⁶ Gordon 1998: 203

¹²⁷ Miskitu Sumu Rama Sandinista forent

¹²⁸ Zimmermann 2000: 216

50 000 mennesker ble drept under revolusjonen i 1978-79.

¹²⁹ Brysk 2000: 78

¹³⁰ Hale 1994: 164-165

som støttet MISURASATA. Begge forfatterne er åpne om sin opprinnelige støtte til sandinistene. De er samtidig kritisk til politikken FSLN førte de første årene på Atlanterhavskysten, og er opptatt av å forklare hvorfor sandinistenes politikk på Atlanterhavskysten endte i borgerkrig.

Gordon og Hale er som nevnt, begge inspirert av Gramscis hegemoniteori og mener at miskitoene og kreolenes *Anglo-affinity* eller *anglo-amerikanske tilknytning* er viktig for å forklare deres motstand mot sandinistene og deres mangel på motstand mot det USA-vennlige Somoza-regimet som tilranet seg land og lot regionen forfalle.¹³¹ Gramsci forklarer at en hegemon (i dette tilfellet USA/det anglo-amerikanske) har makt og ressurser til å påvirke de menneskene som befinner seg i hegemonens sfære til å akseptere og underkaste seg hegemonens verdensbilde og sosiale orden. Ifølge Gordon og Hale knyttet USA befolkningen på Atlanterhavskysten til seg gjennom sitt økonomiske og kulturelle hegemoni, og dermed ble regjeringen i Managua og det spanske noe fremmed og truende. Det anglo-amerikanske hegemoniet er av kulturell art (språklig, religiøst, historisk) og stammer fra den sterke engelske innflytelsen på Atlanterhavskysten fra 1600-tallet.¹³² Den anglo-amerikanske tilknytningen har også bakgrunn i den økonomiske innflytelsen fra USA fra 1840-tallet. De amerikanske selskapene var de første som tilbød befolkningen på Atlanterhavskysten lønnsarbeid og ferdigproduserte varer og ble dermed sett på som velgjørere fremfor utbyttere av lokalbefolkningen.¹³³ Dette står i sterk kontrast til sandinistenes oppfatning av amerikanerne som utbytende imperialister.

Anastasio Somoza Debayle forsøkte aldri å utfordre det angloamerikanske hegemoniet, snarere kan man si at han var en del av det. Man kan hevde dette fordi Somoza snakket engelsk når han var på besøk på Atlanterhavskysten og holdt både kreolenes og miskitoenes lederskap (lederne i urbefolkningsorganisasjonen ALPROMISU) fornøyde ved å gi pengegaver og lokale maktposisjoner.¹³⁴ Somozas mangel på direkte involvering på Atlanterhavskysten gav en form for falsk uavhengighetsfølelse. Man kan hevde at den var falsk fordi Somoza samtidig sørget for å kjøpe opp vesentlige deler av jorda på Atlanterhavskysten, som han brukte for å berike sin egen familie.¹³⁵ Somozas politikk sørget for et relativt fritt spillerom for det lokale lederskapet og den moraviske kirken, som fikk monopol på å tilby utdanning og andre sosiale goder. Somoza utfordret dermed

¹³¹ Gordon 1998: 196-197 og Hale 1992: 161

¹³² i motsetning til den spanske innflytelsen på Stillehavskysten

¹³³ Gordon 1998: 83

¹³⁴ Freeland 1988: 53

¹³⁵ Woodward Jr. 1999: 221

verken det lokale maktapparatet (Den moraviske kirken, lederskapet i de etniske organisasjonene) eller den kulturelle autonomien til Atlanterhavskysten.

FSLN har, i likhet med andre sosialistiske bevegelser i Latin-Amerika har, inntil nylig hatt en tendens til å ignorere urbefolkningens egenart og kun definere dem ut i fra marxistiske termer som arbeidere eller bønder. FSLN ble av minoritetsgruppene oppfattet som en mestisgruppe "fra den andre siden", som sloss mot en annen mestisgruppe (Somozas nasjonalgarde).¹³⁶ Motstanden mot sandinistene kan delvis forklares med at de utfordret det anglo-amerikanske hegemoniet. Samtidig ble de assosiert med Atlanterhavskystens tradisjonelle fiendebilde; den spansktalende nicaraguanske sentralregjeringen som hadde fratatt Atlanterhavskysten sin de facto uavhengighet i 1894.¹³⁷

Konflikter i Bluefields

Gramscis hegemoniteori brukes altså til å forklare hvorfor det fantes en avstand mellom den mestisdominerte sandinistregjeringen og minoritetsgruppene på atlanterhavskysten. Men det var også en rekke enkelthendelser som førte til en større avstand mellom minoritetsgruppene og sandinistene. En viktig hendelse utspilte seg i Bluefields i 1979 da lederen for de kreolske sandinistene, kommandant Abel, angrep en fiskeforedlingsbedrift (*Pescanica*) og deretter konfiskerte statens båter og flyktet oppover elva Rio Escondido.¹³⁸

Da Abels gruppe kom fram til byen Rama ble de mottatt som helter av flyktningene fra de harde kampene mellom Nasjonalgarden og FSLN på Stillehavskysten, men møtt med skepsis av den lokale mestisdominerte sandinistgrupperingen. Kommandant Abel oppfattet skepsisen som om den delvis var motivert av etniske motsetninger og delvis kom fordi at den lokale kommandanten følte posisjonen sin truet.¹³⁹ Dette motsetningsforholdet fortsatte da Abels gruppe vendte tilbake til Bluefields som seierherrer. En annen sandinistgruppe dominert av lokale spansktalende mestiser krevde den ledende posisjonen i Bluefields og hevdet at de kreolske sandinistene forsøkte å oppildne til "svart" nasjonalisme og etnisk uro.¹⁴⁰ Denne gruppen hadde i likhet med kommandant Abels gruppe drevet geriljakrig i området rundt Bluefields mot nasjonalgarden. Konflikten endte i gatekamper mellom de to gruppene, og de kreolske sandinistene tok kontroll. Den nylig innsatte revolusjonære regjeringen i Managua reagerte på konflikten i Bluefields med å fly inn elitesoldater

¹³⁶ Llanes 1994: 43

¹³⁷ Gonzalez 2006: 13

¹³⁸ Gordon 1998: 203

¹³⁹ Gordon 1998: 203

¹⁴⁰ Gordon 1998: 204

for å ta kontroll over situasjonen. Elitesoldatene avvæpnet gruppene og satte inn sandinistiske kadre fra Stillehavskysten i ledende posisjoner. Denne manøveren er forståelig i og med at den nye revolusjonære regjeringen ikke kunne akseptere interne stridigheter mellom sine egne militære enheter i en revolusjonær situasjon. Problemet var imidlertid at de "nøytrale" kadrene som ble satt inn, var spansktalende mestiser i likhet med den ene gruppen i Bluefields. Kreolene ble degradert som en følge av den interne konflikten og erstattet med mestiser. Dette ble oppfattet som en trussel mot den kreolske befolkningen, og ifølge Gordon mistet sandinistene og revolusjonen det meste av folkelig støtte fra kreolene på hele Atlanterhavskysten i kjølvannet av denne enkelthendelsen.¹⁴¹

I Intervjuer jeg har gjort med kreolske Contras/MISURASATA-veteraner, blir denne påstanden gjentatt. Ifølge en kreolsk Contras-veteran, begynte kreolske unge menn å oppsøke Contras etter at sandinistene kom til Bluefields fra Managua.¹⁴² Spesielt etter et opprør i Bluefields som var rettet mot sandinistenes bruk av cubanske spesialister (leger, ingeniører osv.), økte rekrutteringen av kreoler til Contras.¹⁴³

*They said that the Sandinista would turn us into communists, so we made this big manifestation. And it was then it was that the Sandinista army came down.*¹⁴⁴

Kreolenes gamle rolle som handelsstand og middelklasse gjorde dem spesielt skeptiske til alt som de oppfattet som autoritær stats sosialisme, og det eksisterte både blant kreolene og miskitoene en voldsom frykt mot cubansk innflytelse.¹⁴⁵

*We was in the army [Nasjonalgarden] when the Sandinista came against Somoza. We were fighting for a democratic country. We would not see this change; they said the Cubans would try to come here.*¹⁴⁶

Dette utsagnet forteller også noe om oppfatningen som mange kreoler hadde om Somoza og sandinistene. Ifølge denne Contras-veteranen var diktatoren Somoza en demokrat som kjempet mot et kommunistisk diktatur. Somozas lite aktive rolle på Atlanterhavskysten samt hans nære forhold til USA gjorde at han unngikk å bli sett på som en spansk koloniherre. Sandinistene derimot ønsket å ta en aktiv rolle og styre utviklingen på Atlanterhavskysten og fikk dermed et etnisk opprør mot seg. Ut i fra dette kan det se ut som Somozas manglende involvering, gav en følelse av autonomi og frihet fra sentralregjeringen. Frihetsfølelsen bidro til at minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten aldri

¹⁴¹ Gordon 1998: 203-204

¹⁴² Intervju Contras-veteran, Bluefields 2011.

¹⁴³ Kinzer 2007: 260

¹⁴⁴ Intervju med Contras-veteran, Bluefields 2011

¹⁴⁵ Freeland 1988: 48-49

¹⁴⁶ Intervju med Contras-veteran, Bluefields 2011

mobiliserte mot Somoza. Denne følelsen av frihet forsvant med sandinistenes ønske om å føre en aktiv politikk på Atlanterhavskysten.

Etnisk mobilisering i nord

Etter sandinistenes seier 19. juli, vendte de revolusjonære miskitostudentene tilbake til Bilwi og områdene rundt for å organisere sine lokalsamfunn. Det gamle lederskapet til miskitoene i urbefolkningsorganisasjonen ALPROMISU ble erstattet av tre unge militante ledere; Brooklyn Rivera, Stedman Fagoth og Hazel Lau.¹⁴⁷ Disse nye lederne var alle under tretti år og fikk på kort tid stor oppslutning i miskitobefolkningen.¹⁴⁸ Den mest populære av disse lederne, den karismatiske Stedman Fagoth, viste seg i ettertid å ha vært på Somozas lønningsliste, og hadde i en periode arbeidet som agent for Somoza. Om han arbeidet aktivt for Somoza under revolusjonen, er usikkert, men det er sikkert at han raskt begynte å motarbeide sandinistregjeringen.¹⁴⁹ At miskitoenes mest populære leder i utgangspunktet var fiendtlig innstilt, bidro utvilsomt til å eskalere konflikten.

Sandinistenes lederskap, som var omtrent like unge, uerfarne og ideologisk overbeviste som MISURASATA-lederskapet, fattet flere uheldige beslutninger som bidro til konflikten. Daniel Ortega besøkte Bilwi allerede i november 1979, og foreslo at MISURASATA skulle oppløses og at urbefolkningen heller burde organisere seg i den sandinistiske landarbeiderorganisasjonen ATC.¹⁵⁰ Dette ble svært dårlig mottatt blant miskitoene, som tok det som et bevis på assimileringforsøk fra regjeringens side.¹⁵¹ Fra sandinistenes perspektiv var forslaget om organisering i ATC helt i tråd med sandinistenes ideologi. Sandinistene definerte folk først og fremst ut i fra klasse og ikke ut i fra etnisk bakgrunn. Dette forslaget fra Daniel Ortega, i likhet med sandinistenes mangel på hensyn til den etniske dimensjonen i konflikten i Bluefields, kan ikke sees på som tilfeldige hendelser. Sandinistene tok ideologiske valg i en rekke situasjoner, som innebar å overse etniske hensyn på Atlanterhavskysten. I så måte er det vanskelig å hevde at uheldige tilfeldigheter førte til konflikten, fordi hendelsene hadde en sammenheng med en relativt konsekvent ideologisk linje fra FSLN.

Sandinistenes uheldige avgjørelser (uheldige for den etniske freden sin del) falt tilfeldigvis sammen med valget av Ronald Reagan i 1980.¹⁵² Ronald Reagan fra det republikanske partiet hadde som fremste mål å knuse verdens andre supermakt, Sovjetunionen, omtalt av president Reagan som *The*

¹⁴⁷ Alliance for the Progress of Miskitu and Sumos

¹⁴⁸ Hale 1994: 139

¹⁴⁹ Freeland 1988: 39

¹⁵⁰ Asociación Trabajadores Rurales/Landarbeiderorganisasjonen

¹⁵¹ Hale 1994: 94

¹⁵² innsatt som president i januar 1981

Evil Empire. Reagan bekjempet Sovjetunionen indirekte gjennom ulike geriljagrupperinger. Den viktigste var muligens de islamistiske mujahedinstyrkene i Afghanistan, som kjempet en direkte krig mot Sovjetunionens okkupasjonsstyrker. Andre viktige grupper Reagan-administrasjonen brukte, var de tidligere maoistene UNITA i Angola og Contras i Nicaragua, som MISURASATA etter hvert ble en del av.¹⁵³

Sandinistene var i utgangspunktet ikke interessert i å bli en direkte del av Sovjet-blokken. Blant annet forsøkte sandinistregjeringen å kjøpe våpen av både USA og andre vestlige land før de henvendte seg til Sovjet-Unionen og deres allierte.¹⁵⁴ Alle disse forsøkene på våpenkjøp ble forpurret av USA, et eksempel var Frankrike som ville selge våpen til sandinistene.¹⁵⁵ Dermed ble sandinistene i takt med oppbyggingen av Contras presset lengre og lengre inn i den Sovjetiske folden. Sandinistene deltok aldri i Sovjet-blokkens kollektive politiske beslutninger, som for eksempel å boikotte de olympiske lekene i Los Angeles i 1984, og ble aldri en direkte del av den sovjetiske blokken.¹⁵⁶ Selv om sandinistene periodevis forsøkte å holde en viss avstand til Sovjetunionen, hadde de et svært nært forhold til Fidel Castros Cuba. Castro hadde i sin tid bidratt til å samle de tre ulike fraksjonene i FSLN og svært mange av FSLNs ledere hadde tilbrakt mange år i eksil på Cuba.¹⁵⁷ Cuba-forbindelsen gjorde det enkelt for Reagan-administrasjonen å stemple det sandinistiske Nicaragua som et brohode for sovjetisk innflytelse i Mellom-Amerika. Samtidig som man kan kritisere den amerikanske overforenklingen av Nicaragua som et kommunistisk diktatur, var det heller ingen tvil om det fantes en nær forbindelse mellom Fidel Castro og ledelsen i FSLN. Flere av medlemmene i det nasjonale direktoratet hadde bodd i flere år på Cuba under somozatiden.¹⁵⁸ I så måte var mistanken om sympatier til østblokken berettiget, hvorvidt amerikanerne hadde rett til å blande seg inn i Nicaraguas indre anliggender på grunnlag av disse mistankene, er en annen diskusjon.

Den kalde krigen førte til en svært polarisert politikk hvor alliansefrie eller sosialistiske land på den vestlige hemisfære rett og slett ikke ble tolerert. Reagans regjering foretrakk lydige militærdiktaturer fremfor uavhengige, nasjonalistiske demokratier. I denne perioden ble menneskerettigheter, sosiale rettigheter og demokrati ofret i kampen mot kommunismen. Kommunisme i Latin-Amerika ble i denne perioden et vidt begrep som dekket alle politiske krefter som ikke automatisk ville innordne

¹⁵³ Kissinger 1994: 773-774

¹⁵⁴ Walker 2011: 46

¹⁵⁵ Walker 2011: 51

¹⁵⁶ Walker 2011: 200

¹⁵⁷ Zimmermann 2000: 162

¹⁵⁸ Zimmermann 2000: 174

seg Washingtons ønsker. Reagans uforsonlige forhold til sandinistene og hans doktrine om å bruke nasjonale krefter til å bekjempe Sovjetunionen, Cuba og deres allierte, gjorde at protagonister som Stedman Fagoth fikk en svært mektig alliert. USA kunne forsyne miskitoene med de midlene som skulle til for et væpnet opprør.¹⁵⁹ Til tross for den gradvis voksende antipatien mot sandinistene på Atlanterhavskysten brøt ikke det væpnede opprøret ut før etter valget av Reagan, og det er lite sannsynlig at miskitoene ville hatt et grunnlag for å gjøre et væpnet opprør uten våpenhjelp fra USA.¹⁶⁰

I 1981 kan man se en stadig mer uforsonlig holdning ovenfor sandinistregjeringen og en stadig mer etnisk orientert språkbruk omkring urbefolkningsrettigheter fra MISURASATA sin side. Ifølge Freeland ble både kreolene, garifunaene og mestisene fullstendig ignorert i det miskitodominerte MISURASATAs forslag til landdeling i 1981.¹⁶¹ MISURASATAs ensidige fokus på urbefolkningsgruppene, da spesielt miskitoene, kan forklare hvorfor relativt få kreoler sluttet opp om det væpnede opprøret mot sandinistene til tross for deres antipati mot dem. Sandinistregjeringen fortsatte på sin side en politikk som ikke tok hensyn til etniske særbehov. Sandinistpartiets historiske program anerkjente at kreolene og urbefolkningen var dobbelt undertrykt. Sandinistenes løsning var imidlertid å gi utdanning og materiell fremgang gjennom den revolusjonære prosessen. Disse tiltakene skulle få slutt på rasismen og de etniske problemene i Nicaragua.¹⁶²

Alfabetiseringskampanjen og evakueringen av Rio Coco

Alfabetiseringskampanjen i 1981 var et eksempel på denne politikken og regnes også som den utløsende årsaken til borgerkrigen. Sandinistene gjennomførte en svært vellykket alfabetiseringskampanje på Stillehavskysten, hvor befolkningen i hovedsak var spansktalende i 1981. Da denne kampanjen ble forsøkt gjennomført på Atlanterhavskysten, møtte sandinistene sterk motstand fordi ledelsen i FSLN insisterte på at kampanjen skulle foregå på spansk og ikke kreol-engelsk eller miskito.¹⁶³ Alfabetiseringskampanjen ble oppfattet som nok et sentralstyrt forsøk på å assimilere urbefolkningen inn i det spansktalende sandinistiske Nicaragua. MISURASATA-aktivistene startet som mottiltak sin egen alfabetiseringskampanje på miskito, sumu/mayagna og kreol-engelsk, hvor de moraviske kirkene og skolene ble brukt som undervisningslokaler. Ifølge FSLN ble denne alternative kampanjen brukt som en plattform for å spre propaganda, og regjeringen sendte ut

¹⁵⁹ Kinzer 2007: 291

¹⁶⁰ Ortiz 1986: 44-47

¹⁶¹ Freeland 1988: 42

¹⁶² Zimmermann 2000: 225

¹⁶³ Gonzalez 2006: 17-18

arrestordre på flere hundre MISURASATA-aktivister som deltok i kampanjen, deriblant Stedman Fagoth og Brooklyn Rivera.¹⁶⁴

Hendelsen i landsbyen Prinzapolka blir sett på som Atlanterhavskystens svar på "skuddet i Sarajevo." I Prinzapolka ble flere MISURASATA-aktivister og sikkerhetsstyrker fra FSLN drept da sikkerhetsstyrkene forsøkte å arrestere aktivistene. Attpå til skjedde dette i en moravisk kirke, noe som fyrte opp under miskitoenes oppfatning av sandinistene som gudløse kommunister.¹⁶⁵ Skuddene i Prinzapolka og arrestasjonene av lederskapet i MISURASATA utløste voldsomme protester og en flyktningstrøm av miskitoer til Honduras. Da regjeringen noen måneder senere løslot Brooklyn Rivera og Stedman Fagoth, flyktet de umiddelbart til Honduras sammen med ytterligere 3000 flyktninger.¹⁶⁶ Etter disse hendelsene startet kampene mot de USA-finansierte delene av Contras (FDN og MISURA), langs grenseelven Rio Coco i januar 1982. Offiserene og mange av de menige i disse delene av Contras bestod av veteraner fra Somozas nasjonalgarde. I 1982 økte rekrutteringen blant miskitoflyktninger og mestisbønder som var misfornøyde med kollektiviseringsprogrammet til sandinistregjeringen. Som en reaksjon på MISURAs grenseraid over Rio Coco i 1981, beordret sandinistregjeringen en tvangsevakuering av hele grenseområdet mot Honduras. Rio Coco (*Wangki* på miskito) er miskitofolkets hellige elv og et kjerneområde for miskitoene både i Nicaragua og Honduras. Under evakueringen ble det utført massedrap på miskitoer, og nye tusener miskitoer flyktet til Honduras.¹⁶⁷ De evakuerte miskitoene ble internert i flere flyktningleirer ved Rosita og Siuna. Disse leirene ble av sandinistene kalt *Tasba Pri*.¹⁶⁸ *Tasba Pri* betyr *fritt land* på miskito.

Ifølge Stedman Fagoth ble opp i mot 250 sivile miskitoer drept av sandinistsoldater i denne perioden.¹⁶⁹ FSLN på sin side tok selvkritikk for handlingene ved Rio Coco og straffet flere av de soldatene som hadde deltatt i massedrap.¹⁷⁰ FSLN-ledelsen hevdet at massakrene ble utført av udisiplinerte elementer i hæren, og at hverken den militære eller politiske ledelsen hadde beordret drap på sivile.¹⁷¹ Påstanden om at det var udisiplinerte soldater fremfor ledelsen som stod bak, er logisk med tanke på at massakrer på sivile ytterligere ville forverre situasjonen mellom urbefolkningen og FSLN. Selv om ledelsen i FSLN hadde en manglende forståelse av forholdene på

¹⁶⁴ Hale 1994: 96-97

¹⁶⁵ Hale 1994: 96

¹⁶⁶ Gonzalez 2006: 18-19

¹⁶⁷ Kinzer 2007: 262

¹⁶⁸ Freeland 1988: 54

¹⁶⁹ Fagoth 1988: 144-145

¹⁷⁰ Walker 2011: 49

¹⁷¹ Freeland 1988

Atlanterhavskysten, hadde de ingen interesse av å massakrere sivile og dermed forverre forholdene ytterligere. Det ledelsen i FSLN uansett gjorde seg skyldig i, var en dårlig organisert og dårlig gjennomført evakuering av en befolkning mot dens vilje, noe som i seg selv er et risikabelt prosjekt i så stor skala. Det skal nevnes at de områdene som ble evakuert, var gjenstand for stadige angrep fra Contras, og områdene var derfor farlige for sivilbefolkningen i utgangspunktet. Evakueringen av samfunnene ved Rio Coco spredte ytterligere frykt og sinne mot FSLN blant urbefolkningen og gjorde at borgerkrigen eskalerte og enhver konstruktiv kontakt mellom partene var umulig frem til 1984.¹⁷²

Ifølge Jane Freeland hadde FSLN all mulig grunn til å frykte MISURASATAs alternative alfabetiseringskampanje, i tillegg påpeker hun at det ville vært direkte farlig for utdanningsaktivister å reise til enkelte lokalsamfunn som en følge av den stadig forverrede situasjonen mellom FSLN og MISURASATA. Hun påpeker at et utdanningsprogram på minoritetsspråkene var under utvikling, men at det av naturlige grunner tok lengre tid og var dyrere å utvikle enn det spanske opplegget. Freeland mener i tillegg at MISURASATAs opplegg nettopp ble brukt til å fremme separatisme slik FSLN-ledelsen påstod i forkant av arrestasjonene.¹⁷³ Den tidligere nevnte Miguel Gonzalez, som på 1980-tallet var soldat i sandinisthæren og medlem av FSLN, hevder på sin side at det sandinistiske alfabetiseringsprogrammet inkluderte marxistisk propaganda.¹⁷⁴ Det som ble omtalt som marxistisk indoktrinering var uakseptabelt for de fleste miskitoene, som var dypt religiøse og hadde som nevnt en positiv tilknytning til det amerikanske økonomiske og kulturelle hegemoniet.

Hellig krig mot sandinistene – Den moraviske kirkens rolle i konflikten

Den moraviske kirken spiller en sentral rolle som den dominerende religiøse institusjonen på Atlanterhavskysten. Kirkens rolle som eneste leverandør av velferdsgoder før revolusjonen, gav den enorm legitimitet hos befolkningen som soknet til den. Den var både den viktigste ideologiske premissleverandøren og den viktigste sosiale institusjonen. I 1980 kom de fleste moraviske prestene fra lokalsamfunnene langs Atlanterhavskysten. Utdannelsen hadde prestene fått i Costa Rica av moraviske teologer fra det karibiske området.¹⁷⁵ Kontakten med det karibiske området gjennom sin utdanning gjorde at det moraviske presteskapet ble tett knyttet til den angloamerikanske identiteten. Samtidig ble prestene, under utdannelsen i Costa Rica fra 1960-tallet og utover, påvirket av tendenser fra frigjøringssteologien. Frigjøringssteologien stod også sterkt blant katolske prester på

¹⁷² Hale 1994: 96-98

¹⁷³ Freeland 1988: 80-81

¹⁷⁴ Gonzalez 2006: 18

¹⁷⁵ Gordon 1998: 152-153

Stillehavskysten tilknyttet sandinistgeriljaen.¹⁷⁶ De sosialistorienterte frigjøringssteologene støttet i utgangspunktet kampen mot Somoza-diktaturet.¹⁷⁷ På Atlanterhavskysten tok imidlertid det radikale presteskaper, før og etter revolusjonen, en annen ideologisk vending.

Før revolusjonen hadde en del av presteskaper støttet relativt vidtgående visjoner for Atlanterhavskysten, hvor den sentrale ideen var en løsrivelse fra Nicaragua og en gjenoppstandelse av miskitomonarkiet.¹⁷⁸ Dette var en visjon de delte med urfolksorganisasjonen ALPROMISU. Til tross for dette radikale standpunktet, var lederne i ALPROMISU og i den moraviske kirken godt forlikte med president Somoza. Somozas viktigste grep for å sikre seg kirkens støtte var trolig å holde en inaktiv rolle på Atlanterhavskysten. Ved å overlate ansvaret for skolegang og sosialhjelp til kirken opprettholdt Somoza indirekte kirkens sterke posisjon. Ved å sikre kirken en gunstig posisjon klarte Somoza å ta brodden av de radikale tendensene i det moraviske presteskaper. Samtidig viste det seg at det etniske nasjonalismen, blant spesielt miskitoprestene, stod sterkere enn påvirkningen fra frigjøringssteologien, som kunne ha gjort dem til en alliert av sandinistene.

Etter revolusjonen ble den moraviske kirken brukt aktivt av lederskaper i MISURASATA til å mobilisere massene på Atlanterhavskysten. Verken Brooklyn Rivera, Hazel Lau eller Stedman Fagoth var moravisk kristne (Fagoth var evangelist, Lau katolikk og Rivera baptist), men de anerkjente den moraviske kirkens nære tilknytning til minoritetsgruppene etniske selvforståelse.¹⁷⁹ Rivera uttalte:

*Jeg er baptist i hjertet mitt, fordi jeg har hatt denne erfaringen med Gud gjennom den baptistiske kirken, men for etnisiteten, for den etniske identitetens skyld er jeg forent med den moraviske kirken.*¹⁸⁰

Etter hvert som konflikten med sandinistene tiltok, ble religiøsitet en viktigere del av retorikken til MISURASATAs ledere. Spesielt gjaldt dette den karismatiske Fagoth, som hadde bakgrunn fra en

¹⁷⁶ Gordon 1998: 153

¹⁷⁷ Frigjøringssteologien er en teologisk retning som vokste frem på 60-tallet, særlig i Latin-Amerika. Teologien er inspirert av marxisme og andre sosialistiske retninger. Frigjøringssteologien hentet inspirasjon fra Bibelen. Moses' kamp mot slaveriet i Egypt (2. Mosebok) og spesielt fra det nye testamentet (særlig Matteusevangeliet), hvor Jesus rolle som en som kjempet på de fattiges side mot urettferdigheten var en viktig teologisk inspirasjonskilde. Frigjøringssteologene stilte seg kritisk til kirkens rolle som en institusjon som legitimerte diktaturer og den voldsomme skjevfordelingen man så i Latin-Amerika.

¹⁷⁸ Hawley 2003:Wani # 32: 38

¹⁷⁹ Hawley 2003:Wani # 32: 38

¹⁸⁰ Hawley 2003:Wani # 32: 38

Soy un bautista de corazon, porque he tenido esta experiencia con Dios dentro de la Iglesia Bautista, pero por la etnicidad, por la identificacion etnica, estoy unido a la iglesia morava.

evangelisk menighet som hadde for vane å blande politikk med religiøse forestillinger.¹⁸¹ Denne tradisjonen har fortsatt i dagens Nicaragua, hvor evangeliske menigheter ledet av selvutnevnte pastorer forkynner et budskap hvor samtidige temaer blir satt i sammenheng med bibelske forestillinger.¹⁸² Sandinistene ble vekselvis fremstilt som anti-religiøse kommunister eller invaderende katolikker, som var en trussel mot den moravisk-protestantiske troen og mot Atlanterhavskysten generelt.

Retorikken fra deler av den moraviske kirken utviklet seg under alfabetiseringskampanjen til å bli messiansk. Dette gjaldt først og fremst i miskitoenes områder. Gammeltestamentlige metaforer om at miskitoene representerte Israels hellige folk, miskitokongen som den kommende Messias og sandinistene som babylonere eller egyptere, var utbredt i prekener på Atlanterhavskysten i 1980-81.¹⁸³

I dette politisk-religiøse klimaet kan man forstå sandinistenes beskyldninger om at det moraviske presteskapet var krigshissere. MISURASATA brukte de moraviske kirkene som sin viktigste mobiliseringsarena i disse årene. Når sandinistene forsøkte å arrestere aktivister, gikk det ofte galt, som ved Prinzapolka i 1981.¹⁸⁴ Sandinistenes anklager om at CIA, gjennom den moraviske kirken i USA, aktivt brukte kirkens infrastruktur for å mobilisere mot regjeringen, er nok ikke nødvendigvis riktige. Som dette kapitlet viser berodde sandnistenes konflikt med MISURASATA på langt dypere årsaker enn CIAs påvirkning. At MISURASATA brukte kirkene er naturlig, siden den moraviske kirken var den eneste større institusjonen som eksisterte på Atlanterhavskysten i 1980. Den moraviske kirkens rolle som regionens viktigste sosiale møtepunkt gjorde at den uunngåelig ble en del av konflikten. Av de samme grunnene ble kirken senere også en del av løsningen på konflikten.

Til sammen 167 miskitoaktivister, blant dem et stort antall moraviske prester, ble arrestert av sandinistene i 1981.¹⁸⁵ Overgrepene fra sandinistene ble oppfattet som enda mer krenkende når de forekom i kirkene. Historien om drapet på den moraviske presten på 1920-tallet, utført av general Sandinos styrker, ble trukket frem som en ytterligere bevisførsel for sandinistenes gudløse natur. Alliansen mellom sandinistene og det ateistiske Cuba og bruk av cubanske leger og andre spesialister

¹⁸¹ Hawley 2003:Wani #32: 39

¹⁸² Under presidentvalget i 2006 ble f. eks Daniel Ortega ofte sammenlignet med en demon eller Dyret fra Johannes Åpenbaring. Egen observasjon.

¹⁸³ Hawley 2003:Wani # 32: 39

¹⁸⁴ Hawley 2003:Wani # 32: 40

¹⁸⁵ Hawley 2003:Wani # 32: 40

gjorde heller ikke saken bedre og kulminerte som nevnt med kreolske opptøyer i Bluefields i 1981.¹⁸⁶ I denne konflikten bidro også kreolske prester til å spre anti-kommunistisk frykt i den kreolske befolkningen.¹⁸⁷

Da borgerkrigen startet for alvor, deltok deler av den moraviske kirken aktivt på MISURASATAs side. Deler av presteskapet blandet inn førkristne ritualer og velsignet MISURASATA-krigere for å gjøre dem usårbare mot sandinisthærens kuler. Ved landsbyen San Carlos ble 60 sandinistsoldater og sivile mishandlet og drept av MISURASATA-styrker.¹⁸⁸ Under denne mishandlingen, som ble beskrevet som ritualistisk, ble styrkene ledet av en moravisk prest i noe som ble beskrevet som en form for ofringsseremoni.¹⁸⁹ Lignende tilfeller av ritualistisk tortur, med innslag både fra kristendom og førkristen religiøsitet, har man dokumentert over store deler av Atlanterhavskysten i starten av borgerkrigen.¹⁹⁰

Det ble imidlertid tatt et oppgjør med denne praksisen. Selv om deler av det moraviske presteskapet innledningsvis havnet i konflikt med sandinistene, hadde mange prester en annen posisjon. Spesielt de kreolske biskopene John og Hedley Wilson samt den kreolske presten Norman Bent og miskitopresten Fernando Colomer begynte å forkynne kirkens pasifistiske grunnholdning.¹⁹¹ Deler av presteskapet gikk også til angrep på deler av urbefolkningsgeriljaen og dens rolle i konflikten. Norman Bent uttalte i 1984 at Stedman Fagoth hadde sviktet sin egen befolkning ved å stikke av til Honduras og "slutte seg til Somozas tidligere Nasjonalgarde" (dvs. slutte seg til FDN og Contras).¹⁹² Bent nevner i den samme uttalelsen hendelsen i San Carlos og anklagde Fagoth for å ha beordret denne militæraksjonen og forbrytelsene i kjølvannet av den.¹⁹³

Det moraviske presteskapets tilknytning til frigjøringssteologien, gjorde at mange moraviske prester følte seg nærmere knyttet til sandinistenes omfordelingsprosjekt enn Fagoths etniske nasjonalisme. Spesielt gjaldt dette kreolske prester, som ikke delte de nasjonalistiske og messianske forestillingene til enkelte av miskitoene (miskitoene som israelitter og referanser til miskitomonarkiet). I tillegg hadde nok kreolske prester større problemer med å godta innslag av førkristen

¹⁸⁶ Gordon 1998: 218

¹⁸⁷ Gordon 1998: 219

¹⁸⁸ Dixon 1985: 95

¹⁸⁹ Hawley 2003: *Wani* # 32: 40

¹⁹⁰ Hawley 2003: *Wani* # 32: 40

¹⁹¹ Hawley 2003: *Wani* # 32: 43

¹⁹² Dixon 1985: 95

¹⁹³ Dixon 1985: 95

urbefolkningsreligiøsitet enn enkelte av miskitoene, mange kreoler reagerte sterkt på førkristne ritualer. Også prester med bakgrunn fra miskitofolket reagerte også med avsky på det de oppfattet som hedenske ritualer.¹⁹⁴ Fra å mobilisere til kamp mot sandinistene, gikk den moraviske kirken over til å spille en viktig rolle som mellomledd mellom sandinistene og urbefolkningsgeriljaen. Under fredsforhandlingene fra 1985-1987 bidro den moraviske kirken både med forhandlere (prester), møtelokaler (kirker) og annen infrastruktur.¹⁹⁵

Kontrollen over MISURASATA

FSLN har siden 1984 og frem til i dag gjennomført flere runder med selvkritikk angående sin egen politikk på Atlanterhavskysten, det sentrale elementet i denne selvkritikken går på sin egen manglende kunnskap og innsikt i Atlanterhavskystens politiske og etniske liv.¹⁹⁶ Freeland hevder at FSLN sin feilslåtte politikk på Atlanterhavskysten delvis beror på at de ikke klarte å unngå at miskitoene fikk kontroll over MISURASATA. Hun mener at FSLN heller skulle ha forhandlet direkte med lokalsamfunnene enn å ha gitt MISURASATA den sentrale politiske posisjonen den fikk i 1979-1981.¹⁹⁷ Denne påstanden kom allerede i 1988 og det må nevnes at Freelands bok ble først utgitt som en del av solidaritetsprosjekt med sandinistregjeringen.¹⁹⁸ Jeg vil likevel diskutere hennes påstand fordi dette er et syn som fortsatt til en viss grad hevdes av flere sandinister og deres støttespillere. Samtidig er påstanden interessant fordi Freeland argumenter for en strategi som er tilnærmet lik den politikken sandinistene førte fra 1985 til autonomiavtalen ble undertegnet i 1987.¹⁹⁹ Det er imidlertid flere grunner til at en slik politikk ikke ville vært gjennomførbar i 1981-1982.

For det første ville det vært umulig å unngå at miskitoene fikk kontroll over MISURASATA av den enkle grunn at miskitoene var den største minoritetsgruppen på Atlanterhavskysten og i utgangspunktet best organisert. Om man hadde klart det, ville det ærlig talt vært udemokratisk og man ville trolig ha sittet igjen med en organisasjon som ville vært et tomt skall uten reell innflytelse. Dette kan man hevde fordi de nasjonalistiske miskitolederne og deres tilhengere ville etter all sannsynlighet avvist en organisasjon hvor den største gruppen (miskitoene) ikke fikk mulighet til å utøve makt. Et resultat av en FSLN-styrt overtagelse ville trolig uansett ha blitt en militant

¹⁹⁴ Hawley 2003: *Wani* # 32: 43

¹⁹⁵ Hawley 2003: *Wani* # 32: 43

¹⁹⁶ Hale 1994: 99

¹⁹⁷ Freeland 1988: 52

¹⁹⁸ Publisert for første gang i 1988 av *Nicaragua Solidarity Campaign* (London).

¹⁹⁹ Vil bli grundigere beskrevet og drøftet i kapittel 6.

organisering av miskitoene utenfor MISURASATA. For det andre var det ikke FSLN som gav MISURASATA den sentrale posisjonen organisasjonen fikk, det gjorde flertallet av befolkningen på Atlanterhavskysten. Som tidligere nevnt fantes andre alternativ som enten imploderte eller aldri fikk oppslutning. Et forsøk på å opprette en type organisasjon som Freeland beskriver ble gjennomført i 1985-86 hvor organisasjonen MISATAN ble opprettet av sandinistsympatiserende miskitoer (MISATAN ble ledet av Hazel Lau, en tidligere lederskikkelse i MISURASATA).²⁰⁰ MISATAN svant hen etter et år pga. manglende støtte i befolkningen og etter hvert også fra sandinistledelsens side.²⁰¹

Det er riktig som Freeland hevder, at mayagnaene, ramaene og kreolene ble dominert og overkjørt av miskitoene i MISURASATA. Det er likevel vanskelig å se for seg et annet utfall, når miskitoene i 1985 utgjorde minst 80 000 personer, mens kreolene kun var 30 000, mayagnaene 8000-10 000, garifunaene 1500 og ramaene knapt 1000.²⁰² Alternativet ville ha vært å forsøke å få inn flere mestiser (som utgjorde 120 000 i 1985, men var først og fremst bosatt i de vestlige delene av Atlanterhavskysten) i MISURASATA.²⁰³ Dette tiltaket ville trolig ha ført til utmeldelser fra de mer nasjonalistiske miskitofraksjonene, som trolig likevel ville ha organisert egne grupper i opposisjon mot sentralregjeringen. Dette kan hevdes fordi man på Atlanterhavskysten har lange tradisjoner med særorganisering av etniske grupper, og fordi de spansktalende miskitoene blir sett på som hovedtrusselen mot minoritetskulturene.²⁰⁴ I Somozatiden organiserte kreolene og ramaene seg i organisasjonen SICC og miskitoene og mayagnaene seg i ALPROMISU.²⁰⁵ Begge kjempet for sine etniske særrettigheter.²⁰⁶ Denne etniske militansen ble enda sterkere etter revolusjonen da revolusjonære studenter kom hjem til sine lokalsamfunn med nye revolusjonære tanker kombinert med de gamle tankene om etnisitet.²⁰⁷

Tanken om å forholde seg direkte til lokalsamfunnene var ikke nødvendigvis like urealistisk som å ta kontrollen over MISURASATA. Denne tanken ble videreført under fredssamtalene i 1985 hvor man fikk i stand våpenhvileavtaler med ulike lokalsamfunn. Problemet i 1981 var imidlertid at MISURASATA allerede eksisterte og hadde som tidligere nevnt fått legitimitet av befolkningen. FSLN forsøkte å begrense MISURASATAs posisjon (Ortegas forslag om nedleggelse til fordel for ATC,

²⁰⁰ Miskitos Asla Takanka – Organisasjonen for miskitoer

²⁰¹ Hale 1994: 176

²⁰² Freeland 1988: 16

²⁰³ Freeland 1988: 16

²⁰⁴ Rizo og Fonseca 2004: *Wani* #37: 56

²⁰⁵ SICC - Southern Indigenous and Creol Communities

²⁰⁶ Hale 1994: 16

²⁰⁷ Hale 1994: 139

arrestasjoner av ledere og aktivister), men dette nådde ikke frem. Dermed kan det hende at forsøk på å gå utenfor MISURASATA, som ble oppfattet av miskitoene som deres legitime organisasjon, ville ha ført til ytterligere spenning og ikke minst splittelse mellom de ulike lokalsamfunnene som hadde valgt direkte forhandlinger med regjeringen og de som forhandlet gjennom MISURASATA. En liknende splittelse så man klare tegn eksempler i 1985 hvor det ble utført represalier mot lokale kommandanter og lokalsamfunn som gikk inn i våpenhvileavtaler med sandinistene.²⁰⁸

Politiske feilgrep, kald krig og militante ledere

FSLN var en pragmatisk organisasjon og slett ikke så rigid marxist-leninistisk som Ronald Reagan og etter hvert MISURASATA hevdet. Utenrikspolitisk ønsket de å nærme seg en alliansefri posisjon til tross for deres nære bånd til sovjet-allierte Cuba. Innenrikspolitisk holdt de demokratiske valg som fikk anerkjennelse av de fleste internasjonale valgobservatører.²⁰⁹ FSLN hadde også kommet til makten med hjelp av støtte fra en lang rekke ulike politiske grupperinger, fra maoister via sosialdemokrater til konservative.²¹⁰

Denne alliansen smuldret riktignok opp, som en følge av den voldsomme autoriteten og høyst reelle oppslutningen FSLN fikk på bekostning av sine alliansepartnere.²¹¹ FSLNs lederskap så at de uten store problemer kunne ta full kontroll over politikken i Nicaragua og gjorde nettopp dette. Alliansen med de konservative gikk også i oppløsning da USA, med Reagan i førersetet, gav FSLNs tidligere allierte ressurser og politisk legitimitet som muliggjorde deres opprør mot sandinistregjeringen.²¹²

Men til tross for FSLNs relative politiske fleksibilitet, var deres politiske program og ideene til lederskapet i direkte konflikt med aspirasjonene til befolkningen på Atlanterhavskysten. FSLN avviste alle forslag om autonomi for Atlanterhavskysten frem til 1984, og ønsket å organisere Atlanterhavskysten på lik linje som resten av landet.

Fra FSLN sitt perspektiv var det fornuftig å gjennomføre alfabetiseringskampanjen på spansk også på Atlanterhavskysten. FSLN mente at dette ville føre til at flere fra minoritetsgruppene kunne reise til universitetene i Leon og Managua og få seg utdanning, en god jobb og en bedre fremtid. FSLNs ledere forsto heller ikke betydningen til den moraviske kirken for befolkningen på

²⁰⁸ Intervju med Ray Hooker, Managua April 2011.

²⁰⁹ Walker 2011: 52

²¹⁰ Castañeda 1994: 106

²¹¹ Walker 2011: 45

²¹² Walker 2011: 47

Atlanterhavskysten, og at de sosiale programmene til FSLN ville utfordre dens autoritet.²¹³ Ut i fra FSLNs sosialistiske politiske program er det forståelig at de ikke involverte den moraviske kirken i sine sosiale program, men det var også en oppskrift på å få en meget mektig fiende med stor makt over befolkningen.

FSLNs lederskap hadde bare en teoretisk tilnærming til rasisme og etnisk politikk, det var nesten ingen minoritetsgrupper representert i geriljaen eller i lederskapet i FSLN.²¹⁴ FSLN mente at etnisk diskriminering var et stort problem i Nicaragua, men at diskrimineringen ville slutte å eksistere når minoritetene ikke lenger ble utnyttet av den herskende klassen. Dermed var hensyn til lokal kultur og særetnisk organisering unødvendig i en revolusjonær stat. Denne holdningen finner man både i sosialpolitikken (ignoreringen av den moraviske kirken som en velferdsaktør), i den politiske organiseringen (eksempelvis intervensjonen i Bluefields) og i alfabetiseringskampanjen. FSLNs politikk ble oppfattet som svært truende av minoritetene som var redde for å bli assimilert inn i et spansk, katolsk og sandinistisk Nicaragua. Disse hendelsene falt sammen med en spent internasjonal politisk situasjon, hvor valget av Ronald Reagan gav USA en president som definerte sandinistregjeringen som en trussel. Kombinasjonen av sandinistenes manglende forståelse av Atlanterhavskysten, fiendtlig innstilte urbefolkningsledere og tilgangen på våpenhjelp fra USA, forandret en politisk allianse til en blodig borgerkrig i løpet av 18 måneder.

²¹³ Gordon 1998: 56-57

²¹⁴ Zimmermann 2000: 224-225

Kapittel 4. Borgerkrigens gang – systematisering av tilgjengelig kvantitativt materiale

På arkivet til forskningstiftelsen CIDCA i Bilwi fant jeg en del dokumenter som dokumenterer utviklingen i borgerkrigen år for år. I dette kapitlet skal jeg forsøke å systematisere det kvantitative materialet i dokumentene og diskutere dokumentene i tur og orden. Formålet med dette er å undersøke om man kan observere forandringer i borgerkrigen gjennom disse tallene. For oppgaven sin del er spesielt interessant å undersøke om fredsprosessen påvirket krigshandlingene på Atlanterhavskysten. I tillegg vil det kvantitative materialet kunne brukes til å styrke eller svekke påstandene til de øvrige kildene mine.

Ifølge Charles Hale markerer året 1985 en endring i sandinistenes strategi på Atlanterhavskysten som til slutt endte med fredsavtalen i 1987. Hale og Gordon beskriver en stadig forverring av situasjonen, som når et klimaks i 1984-1985. Intensiveringen av borgerkrigen og de kostnadene den førte med seg ble til slutt så tunge å bære for sandinistregjeringen at de måtte revurdere politikken sin i 1984-1985.²¹⁵ I litteraturen vises det gjennomgående til at sandinistene ble tvunget til å gå inn i forhandlinger og revurdere sin politikk.²¹⁶ Samtidig viser dokumentene som dette kapitlet tar for seg også de voldsomme tapene på Contras sin side. Dokumentene hevder at Contras ble påført stadig større tap spesielt fra 1982, noe som kan ha ført til at flere Contras-fraksjoner var villige til å gå inn i fredsforhandlinger.

Borgerkrigen startet for fullt på Atlanterhavskysten etter hendelsene i Prinzapolka i november 1981, og evakueringen av miskitosamfunnene langs Rio Coco i 1981-1982. I andre deler av landet, spesielt i de vestlige og sentrale fjellområdene (Chinandega og Nueva Segovia) mot grensen til Honduras i nord hadde det foregått kamper mot ulike Contras-grupper siden sent i 1979. Borgerkrigen i Nicaragua kan deles inn i tre ulike faser mellom 1979-1987; gryende konflikt/den argentinske fasen (1979-1982), borgerkrigens klimaks/den amerikanske fasen (1982-1985), avtagende intensitet/forhandlingsfasen (1985-1987). Den siste fasen gjelder kun for Atlanterhavskysten sin del, da borgerkrigen fortsatte i høy intensitet i resten av landet til 1989/1990.

I perioden fra 1979-1981 hadde man en gryende konflikt mellom minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten og sandinistregjeringen. Til tross for dette var perioden rolig med lavt militært

²¹⁵ Arnson 1999: 35

²¹⁶ F. eks Kinzer: 2007

aktivitetsnivå på Atlanterhavskysten eller resten av landet. I grenseområdene mot Honduras hadde Contras-grupper begynt å infiltrere nicaraguansk territorium, og noen trefninger forekom.²¹⁷ Selv om de militære rapportene fra denne perioden viser stor aktivitet i grenseområdene, var det få reelle kamphandlinger og enda sjeldnere kamphandlinger som førte til tap på noen av sidene.²¹⁸ I denne perioden bestod Contras av noen hundretalls relativt dårlig organiserte eks-nasjonalgardister under beskyttelse av Honduras hær.²¹⁹ Mange av rapportene fra denne perioden hevder at soldater i honduranske hæren var aktive i grenseovertrampelser og trefninger med sandinistregjeringens grensetropper.²²⁰

Fra argentinsk til amerikansk ledelse

Frem til 1982 ble Contras trent av argentinske offiserer i Honduras. Bakgrunnen for dette var at Argentinas militærjunta på slutten av 1970-tallet så på seg selv som kontinentets forsvarere av vestlige verdier mot det de oppfattet som anti-vestlig og anti-kristelige kommunisme.²²¹

Argentinernes bruk av dødsskvadroner og lavintensitetskrig, *den skitne krigen*, ovenfor landets egne opposisjonelle krevde 30 000 menneskeliv i perioden 1976-82.²²² Den argentinske doktrinen ble eksportert til Mellom-Amerika via offiserer fra Nasjonalgarden og andre mellomamerikanske offiserer som hadde fått opplæring på det argentinske militærakademiet i Buenos Aires.²²³ Den argentinske etterretningen og hæren hjalp Honduras egentlige leder, general Gustavo Alvarez, med militær opplæring og med å bygge opp dødsskvadroner av den typen man hadde i Argentina.²²⁴ Gjennom dette arbeidet ble også argentinerne involvert i treningen av Contras. Contras opprettet baser langs grensen mellom Nicaragua og Honduras.²²⁵ Basene opplevde etter hvert en tilstrømming av rekrutter i form av flyktninger fra miskitoenes områder. Blant disse flyktningene befant Stedman Fagoth og Brooklyn Rivera seg, lederne av henholdsvis MISURA og MISURASATA.²²⁶

Valget av Reagan i 1981 førte til en mer aktiv amerikansk politikk ovenfor Contras. Amerikansk etterretning hadde hele tiden støttet Contras, men indirekte og hemmelig via argentinerne.²²⁷ Denne

²¹⁷ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980- Marzo 1982: 1982

²¹⁸ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980- Marzo 1982: 1982

²¹⁹ Kinzer 2007: 137

²²⁰ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980- Marzo 1982: 1982

²²¹ Kinzer 2007: 139

²²² Castañeda 1994: 116

²²³ Kinzer 2007: 139

²²⁴ Kinzer 2007: 139

Det eksisterte også en sivil administrasjon i Honduras, men den var underlagt hæren.

²²⁵ Kinzer 2007: 140

²²⁶ Hale 1994: 96-97

²²⁷ Kinzer 2007: 141

praksisen forandret seg da Falklandskrigen brøt ut i 1982. USA stilte seg på England sin side og brøt båndet til argentinerne. Krigen førte til argentinsk nederlag og militærjuntaens fall. Den nye demokratiske regjeringen i Buenos Aires kalte tilbake alle argentinske offiserer utplassert i Honduras.²²⁸ Det kan se ut til at den argentinske utfasingen og den mer direkte amerikanske involveringen fra 1982 førte til en intensivering av borgerkrigen i Nicaragua. Alle tallene fra de ulike rapportene viser en markant økning i kamphandlinger fra 1982 til 1983. En av grunnene til denne intensiveringen er at CIA tok over organiseringen og finansieringen av Contras. CIA klarte blant annet og samle de ulike gruppene under en felles paraply og kommando, Fuerzas Democraticas de Nicaragua (FDN), noe som var viktig for at Contras kunne drive effektiv krigføring. I tillegg klarte CIA og etter hvert andre amerikanske etterretningsgrupper å utstyre Contras med bedre og mer standardisert utstyr, som effektiviserte Contras virksomhet.²²⁹

Utfordringer knyttet til tallmaterialet

Dette kapitlet ser på ulike rapporter som er basert på tallmateriale i all hovedsak innhentet av den sandinistiske regjeringshæren.²³⁰ Jeg vil kalle dokumentene, "dokument 1", "dokument 2" osv. for å gjøre det enklere for leseren å følge drøftingen av dokumentene. Samtlige dokumenter er utarbeidet og gitt ut av regjeringen eller av pro-sandinistiske forskningsorganisasjoner. Dette medfører kildekritiske utfordringer som vil bli diskutert. Tallene jeg har tilgjengelig, beskriver nokså ulike fenomener for de ulike årene som er tema for min oppgave. Det har derfor vært vanskelig å påvise sammenhengende tendenser gjennom hele perioden 1980-1987. Eksempelvis finnes det meget detaljerte beskrivelser av kamphandlinger, hvor kampene foregikk og tap på sandinistenes side (sivile og militære) i rapportene som dekker årene 1980, 1981 og 1987. Men disse detaljene mangler for årene 1982, 1983, 1984, 1985 og 1986. Dermed er det vanskelig å vurdere krigens utvikling på Atlanterhavskysten kontra Stillehavskysten gjennom perioden. I årene 1980 til juli 1985 finnes det tilgjengelig gode oversikter over de militære tapene til Contras, men det mangler en slik oversikt for 1986 og 87. En annen svakhet er at det ikke finnes tall overhodet fra juli 1985 og ut året 1986. Årsakene til dette er uklare. En mulighet er at tallmaterialet finnes, men at jeg ikke har funnet rapportene som dekker disse årene på mitt feltarbeid. Det som er besynderlig, er at to av rapportene jeg benytter begge kun dokumenterer konflikten utvikling frem til juli 1985. Begge rapportene kom

²²⁸ Kinzer 2007: 147-148

²²⁹ Secord 1992: 209

Mest kjent av disse etterretningsgruppene, er gruppen ledet av oberst Oliver North og tidligere general Richard Secord, som var ansvarlige for Iran-Contrasaffæren

²³⁰ EPS - Ejercito Popular Sandinista

ut i 1990, og det er dermed merkelig at de kun dokumenterer halve 1985 om det hadde eksistert tallmateriale for resten av dette året.

Konflikten hadde et lavt intensitetsnivå i årene 1980 og 1981. Det oppstår en vesentlig økning i kamphandlinger, sabotasjeaksjoner, soldater, økonomiske kostnader i 1982. I 1983 viser et av dokumentene en tredobling i antall soldater i Contras. Samtidig ser vi en flerdobling i alle de andre kostnadene relatert til krigen i to av de andre dokumentene. En avgjørende utvikling i 1983 er også en mangedobling i antall tap av soldater for Contras. Alle disse tendensene kommer jeg tilbake til under diskusjonen av hvert dokument. Økningen vi ser i 1983 fortsetter i 1984 og frem til juli 1985. Utviklingen etter juli 1985 er uklar, men tallene for 1987 viser en markant nedgang på alle områder rapporten fra dette året sier noe om (sivile tap og militære tap for sandinistene, og antall kamphandlinger). Dermed kan man anta at krigens topp ble nådd i 1984-85 og at nedgangen i konfliktens intensitet kan ha begynt allerede siste halvdel av 1985. Tendensen om en topp 1984-85 og deretter avtagende intensitet blir bekreftet av alle andre kilder jeg har tilgang på (sekundærlitteratur og intervjuer) når det angår den militære utviklingen på Atlanterhavskysten. På Stillehavskysten er det mer uklart om det skjer en nedgang i kamphandlingene etter 1985, enkelte hevder det motsatte.²³¹

Ifølge tall fra en historiebok redigert av Jilma Romero, ble det drept og skadet flere i borgerkrigen mellom 1986-1989 enn i de foregående årene (tall fra 1995 utarbeidet av Orlando Nuñez, en forsker tilknyttet NGO'en CIPRES).²³² Dette står i motsetning til tallene i de øvrige dokumentene og kildene mine som peker på en topp i 1984-1985 og deretter en ganske markant nedgang til utgangen av 1987.²³³ Romero peker på et skifte i Contras sin strategi fra midten av 1985, og spesielt etter 1988 og frem til valget i 1990, hvor rene terroraksjoner og minelegging ble brukt for å ramme både EPS og sivilbefolkningen. Dette strategiskifte kan ha en sammenheng med det EPS og CIA omtalte som Contras sitt strategiske nederlag i 1984-1985.²³⁴

Kort oppsummert mente både sandinisthæren og CIA i 1985 at Contras i realiteten hadde lidd et militært nederlag og umulig kunne vinne krigen militært uten en utenlandsk intervensjon.²³⁵ I og med at konvensjonell krigføring ikke lenger var mulig å gjennomføre på hensiktsmessig måte, kan det se

²³¹ Romero 2002: 416

²³² Romero 2002: 416

²³³ CIPRES - Centro para la Investigación, Promoción y el Desarrollo Rural y Social

²³⁴ Hale 1994: 172

²³⁵ Vil komme mer detaljert tilbake til Contras strategiske nederlag i neste kapittel.

ut som at Contras gikk over til terroraksjoner og lignende. Tallene til Nuñez, som blir benyttet i Romeros bok, står som sagt i motsetning til samtlige andre tilgjengelige kilder. Alle kilder jeg ellers har tilgang på, intervjuer, dokumenter og sekundærlitteratur, hevder at det var en klar nedgang i kamphandlingene for hele landet fra midten av 1985. Siden Nuñez er den eneste som skiller seg ut, er det grunn til å vise kildekritisk varsomhet med henhold til Nuñez.

Borgerkrigens innledende fase 1980-1981

Tabell 4.1 Borgerkrigens innledende fase 1980-1981

	1980	1981	Totalt
Antall rapporterte trefninger mellom sandinisthæren og kontrarevolusjonære og andre angrep:	24	89	113
Trefninger og andre angrep registrert på Stillehavskysten	14	59	73
Trefninger og andre angrep registrert på Atlanterhavskysten	2	15	17
Drepte, skadde og bortførte	21	208	229
Antall sivile drepte, skadde og bortførte	6	43	49
Antall militære drepte (Contras)	0	65	65
Antall militære drepte (Sandnisthæren/EPS)	15	100	115
Drepte, skadde og bortførte på Stillehavskysten.	13	77	90
Drepte, skadde og bortførte på Atlanterhavskysten	4	57	61

Kilde: Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982 (dokument 1) er laget av det nicaraguanske utenriksdepartementet (sandinistregjeringen) i 1982. Det dokumenterer alt fra observasjoner av fiendtlige fly og helikoptre (primært fra den honduranske hæren, men trolig også amerikanske) innenfor Nicaraguas grenser, kontakt mellom honduranske soldater og nicaraguanske grensetropper, observasjoner av veteraner fra Somozas Nasjonalgarde, arrestasjoner av mistenkte contrassoldater i Nicaragua, granatangrep og direkte kamper mellom EPS og andre grupper.²³⁶ Dokumentet belyser hvilken dato og tidspunkt hendelsene foregikk, hva som skjedde, hvem som var

²³⁶ Veteraner fra Somozas nasjonalgarde: *Ex-guardas somocistas*
Nicaraguanske grensetropper: *Tropas Guardas-Fronteras, TPF*

involvert og i stor grad utfallet av hendelsen (antall drepte/skadde bortførte, hvem som trakk seg tilbake, fra hvilken side de drepte/skadde bortførte kom fra og om de var sivile eller militære).

I og med at denne dokumentasjonen stammer fra sandinistene, kan det hende at noen av de sivile tapene på Contras sin side ikke blir nevnt. Dokument 1 registrerer også militære tap på Contras sin side, men her er det trolig store unøyaktigheter. En grunn til å hevde dette er blant annet at hendelsen i Prinzapolka, hvor fire soldater fra EPS og fire bevæpnede MISURASATA-aktivister ble drept, ikke blir nevnt i dette dokumentet.²³⁷ Dette var en offentlig kjent hendelse på det tidspunktet dokumentet kom ut (april 1982), men er altså ikke tatt med. En grunn for sandinistene til å utelate denne hendelsen er politisk. Prinzapolka-hendelsen fikk alvorlige følger for sandinistregjeringen og situasjonen på Atlanterhavskysten. Det er likevel merkelig at hendelsen ikke blir nevnt i et såpass detaljert dokument. Dermed kan det tyde på at også dette dokumentet var tiltenkt en ekstern (f. eks bruk i FN) eller intern propagandafunksjon. At rapporten er tiltenkt bruk i FN er kanskje mest sannsynlig, siden utenlandske aktører ikke nødvendigvis hadde inngående kunnskap om enkelthendelser internt i Nicaragua.

Detaljnivået i dokument 1 og det at man nevner både egne og fiendens (militære) tap kan indikere at dokumentet er ment for intern bruk i regjering og forsvar og ikke som propaganda eller offentlig informasjon. At det stammer fra 1982 og omtaler militære handlinger og egne militære manøvrer og observasjoner fra samme år i detalj, er et argument for at det lite sannsynlig at dette er et dokument myntet offentligheten. I og med at dokument 1 er laget av utenriksdepartementet og i liten grad dokumenterer drap på sivile fra sandinisthærens side (eks. utelatelsen av Prinzapolka-hendelsen), kan det tenkes at det skulle brukes som bevisførsel i FN.²³⁸

Tallene i tabell 4.1 registrerer kamphandlinger mellom den nicaraguanske hæren og Contras samt honduranske soldater og angrep fra Contras på sivile i Nicaragua. Jeg har også inkludert hærens arrestasjoner av contrassympatisører som endte med kamphandlinger. Det kan diskuteres hvor vidt dette bør regnes som en kamphandling, men i flere tilfeller utførte nicaraguanske soldater arrestasjoner i fiendtlig innstilte lokalsamfunn som endte med skyteepisoder og drap. Det er liten tvil

²³⁷ se kapittel 3.

²³⁸ Jeg har ikke hatt mulighet innenfor rammene til denne oppgaven å undersøke hva samtlige dokumenter har blitt brukt til. Denne jobben måtte nok ha bli gjort i Nicaragua, noe jeg ikke hadde tid til under mitt feltarbeid. En fremtidig student eller forsker får kanskje mulighet til å undersøke dokumentene nærmere.

om at disse arrestasjonene eskalerte fiendtlighetene og ble en del av borgerkrigsbildet (Et eksempel er Prinzapolka-hendelsen, selv om akkurat denne hendelsen her er utelatt).

Jeg har utelatt observasjoner av grenseovertredende fly og helikoptre i min tabell. Det samme gjelder hendelser som blir omtalt som trakassering (uklart hva dette innebærer, men det er ikke kamphandlinger/skuddvekslinger) av nicaraguanske grensetropper fra honduranske soldater sin side. Jeg har også utelatt hendelser som omtaler overtredelser på nicaraguansk område fra den honduranske hæren eller Contras sin side som ikke har hatt noen annet utfall enn en ulovlig grensepassering og ingen kamphandlinger eller angrep på sivile. Grunnen til at jeg har utelatt disse overnevnte hendelsene fra tallene i tabellen, er at det neste dokumentet jeg diskuterer, *La Contrarevolucion Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985* (dokument 2), kun har med kamphandlinger, terrorangrep og angrep på sivile og økonomiske mål i sine tall. For å få en viss sammenheng mellom tallene fra de ulike dokumentene må jeg dermed forsøke å luke ut de hendelsene som ikke passer inn i de overnevnte kategoriene.

Utviklingen frem til juli 1985

Tabell 4.2 Borgerkrigens utvikling januar 1980-juli 1985

	1980	1981	1982	1983	1984	1985 (Jan-juli)	Totalt:
Angrep på sivile mål fra Contras		26	96	332	513	301	232
Militære tap Contras (drepte, skadde og krigsfanger)		40	337	2495	3810	2440	9122
Drepte, bortførte og skadde personer fra regjeringshæren (EPS) og sivile.							8662
Antall kamphandlinger		15	78	600	948	720	2351
Offisiell støtte (militær og sivil) fra USA til Contras (i millioner dollar)		19.95	30	24		27-32	100.95 – 105.95
Økonomiske tap relatert sabotasje og angrep fra Contras (i millioner dollar):		11.3	53.6	245.9	358.9		669.7

Kilde: Centro de Comunicación Internacional (1990): *La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985*

Dokument 2, *La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985*, som tabell 4.2 er basert på, er utarbeidet av Centro de Comunicación Internacional – Senteret for internasjonal

kommunikasjon. Dokument 2 operer med tall over antall kamphandlinger og angrep på sivilbefolkningen og økonomiske mål.²³⁹ Begrepet kamphandlinger blir ikke ytterligere utbrodert, men man kan gå ut i fra at det dreier seg om kamper mellom to militære parter; sandinistsoldater/sandinistmilits på den ene siden og soldater fra Contras/MISURASATA på den andre. Den andre kategorien er delt opp i bortføringer av sivilbefolkning (endte ofte med tortur og drap), overfall på sivile eller statlige kjøretøy, sabotasje mot økonomiske eller sivile mål og drap på sivile.²⁴⁰ Dokument 2 inneholder også et estimat på Contras' militære tap for årene 1981-1985. Utover dette er detaljene i dokument 2 mye mindre spesifikke enn i dokument 1. Dokument 2 er fra 1990 og bærer preg av å være et oversiktsdokument myntet på opplysning til offentligheten. Selv om dokumentets navn indikerer at det inneholder opplysninger om det som foregikk mellom 1980-1985, viser det seg at det kun inneholder tall for de seks første månedene i 1985 (*primer semestre*). Gjennomgående for tallene er at man har en økning i kamphandlinger, i tap for Contras og i økonomiske tap osv. i 1985 sammenlignet med året før. Det er umulig å vite om økningen fortsetter ut året og om 1985 blir verre, hva angår intensiteten i borgerkrigen enn 1984. I og med at både dokument 2 og rapporten fra CRIES (dokument 3) kun inneholder tall frem til juli 1985, kan det tyde på at det av en eller annen grunn ikke finnes detaljer fra juli-desember 1985.²⁴¹

Dokument 2 inneholder en rekke oversiktlige tabeller over utviklingen i borgerkrigen og spesielt tabeller over hvilke tap borgerkrigen påførte ulike sektorer av det nicaraguanske samfunnet. Dokument 2 inneholder også tall fra 1980-1981, noe som gjør at jeg kan sammenligne tallene i dette dokumentet med de tallene jeg fant i dokument 1. Ifølge tallene jeg fant i dokument 1 var det 24 trefninger og angrep i 1980 og 89 i 1981. Dokument 2 hevder at det var 15 kamphandlinger/trefninger i 1980 og 104 kamphandlinger/trefninger i 1981. Dermed finnes det et visst avvik mellom de to dokumentene. Det kan være flere grunner til dette avviket. Den mest åpenbare er at jeg har selv gått gjennom hendelsene i dokument 1 og valgt ut de hendelsene jeg

²³⁹ Spanske uttrykk i dokumentene:

Antall kamphandlinger - *numero de combates*

Angrep på sivilbefolkning og økonomiske mål - *ataques contra la poblacion civil y objetivos economicos*

²⁴⁰ bortføringer av sivilbefolkning - *Secuestros a la poblacion civil*

overfall på sivile eller statlige kjøretøy - *Emboscadas a vehiculos civiles y del stado*

sabotasje mot økonomiske eller sivile mål - *Sabotajes a objetivos econ. y civiles*

drap på sivile - *asesinatos a civiles*

²⁴¹ Coordinadora Regional Económicas y Sociales. CRIES er nettverk av uavhengige forskere og NGO'er, tilknyttet sandinistene i 1990.

mener faller inn i kategoriene trefninger/kamphandlinger, angrep på sivilbefolkningen og økonomiske mål, og utelatt andre hendelser jeg mener ikke passer inn i disse kategoriene.²⁴²

Det interessante for denne oppgaven med tallene fra dokument 1 er at disse i mye større grad oppgir hvor hendelsene skal ha funnet sted enn dokument 2 og 3. I dette dokumentet har jeg i stor grad klart å avgjøre om hendelsene foregikk på Stillehavskysten eller Atlanterhavskysten. I noen tilfeller har det vært vanskelig å finne ut hvor hendelsen fant sted, fordi at stedet er en nærmest ubebodd plass og at stedsnavnet ikke står beskrevet på kart. Svært mange av kamphandlingene foregikk på små avsidesliggende plasser og i mange tilfeller står ikke navnet på provinsen/området nevnt i rapportene, kun stedsnavnet hvor kamphandlingen/angrepet fant sted. Til tross for dette har jeg klart i stor grad å finne ut fordelingen mellom trefninger og antall drepte mellom Atlanterhavskysten og Stillehavskysten i 1980-81. I 1982-1985 har jeg vært nødt til å basere meg på informasjonen i dokument 2, som er langt mindre nøyaktig hva angår geografien. I dette dokumentet har de bare registrert et utvalg av de viktigste angrepene på sivile og økonomiske mål hvor stedsnavnet er nevnt, noe som gir en svært unøyaktig oversikt over den geografiske fordelingen av kamphandlingene i denne tidsperioden. De tallene jeg var i stand til å finne, er så unøyaktige at de i liten grad forteller om utviklingen i krigens utvikling på Atlanterhavskysten kontra Stillehavskysten.

Økende amerikansk tilstedeværelse

Tabell 4.3 Amerikansk tilstedeværelse i Honduras²⁴³

	1980	1981	1982	1983	1984
Permanente styrker stasjonert i Honduras.	26	21	104	346	2000
Styrker på øvelse	0	130	180	10 600	5300 ²⁴⁴
Militær støtte til Honduras (i millioner dollar)	49.7	34.6	99.3	125.4	223

Kilde: Central-American Historical Institute ved Georgetown University 1984

Tallene i tabell 4.3 viser amerikansk tilstedeværelse i Honduras i åren 1980-84. Tallene kommer fra en rapport laget til *The Permanent Peoples Tribunal*. Dette er et uavhengig juridisk organ som ble

²⁴² Årsaken til at jeg selv har gått i gjennom hendelsene er fordi det ikke finnes oppsummerende tall i dokumentet. For å registrere antall kamphandlinger osv. måtte jeg selv gå gjennom dokumentet side for side for å telle antall relevante hendelser. Det samme gjelder for dokument 4.

²⁴³ Dixon 1984: 259-260

²⁴⁴ Frem til mai 1984.

startet på initiativ fra den italienske senatoren Leoni Basso. Oppgaven til tribunalet er å undersøke saker som angår menneskerettighetsbrudd og brudd på folkeretten. Boken *On Trial – Reagan’s War Against Nicaragua* fra 1984 er en samling av vitnemål fra ulike amerikanske og nicaraguanske aktører gitt til dette tribunalet. Boken fremstår som pro-sandinistisk, men har også med vitnemål fra akademikere som støtter Reagan-administrasjonen. Tallene over amerikansk tilstedeværelse i Honduras er dokumentert av Central-American Historical Institute ved Georgetown University. Tallene fra Georgetown University ser ut til å bekrefte den øvrige tendensen i de andre rapportene. Man ser økende amerikansk involvering og pengebruk. Særlig interessant er det å se hoppet i amerikansk pengestøtte fra 1981 til Reagans overtakelse av presidentembetet i 1982. Man ser også en voldsom økning i tilstedeværelsen av amerikanske tropper etter at argentinerne trakk seg ut i 1982.

Oversikt over soldater i Contras og økonomiske tap som følge av krigen 1980-1985

Tabell 4.4 Borgerkrigens utvikling januar 1980-juli 1985 Del 2.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985 (jan-juli)	Totalt
Sabotasje mot økonomiske mål i Nicaragua		19	55	199	236	131	640
Antall soldater i Contras.			5500 ²⁴⁵	14 500 ²⁴⁶	16 000 ²⁴⁷	15 500 ²⁴⁸	
Antall personer drept, bortført eller skadet som følge av angrep fra Contras ²⁴⁹							11 732
Angrep på sivile mål fra Contras		7	37	118	256	159	577
Økonomiske tap relatert sabotasje og angrep fra Contras (i millioner dollar)	2.3	13.1	61.9	319.2	366.4	244	1006.9

Kilde: CRIES (1990): Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia)

²⁴⁵ MISURA lå under FDN sin kommando og disse to organisasjonene hadde til sammen 4500 soldater.

MISURASATA lå under ARDEs kommando og disse to hadde til sammen ca. 1000 soldater.

²⁴⁶ FDN/MISURA: 14500 soldater. ARDE/MISURASATA: 2500 soldater

²⁴⁷ FDN/MISURA: 15000 soldater. ARDE/MISURASATA: 1000 soldater

²⁴⁸ Fraksjonering innad i Contras har resultert i at MISURA har brutt ut av FDN og splittet seg opp. MISURA hadde i 1985 1000-2000 soldater, utbryterorganisasjonen KISAN hadde 500-1000. MISURASATA brøt samme året med ARDE og hadde 500-1000 soldater. ARDE hadde 1500 soldater under sin kommando.

²⁴⁹ Uklart om dette tallet inkluderer Sandinistenes militære tap.

Dokument 3 som tabell 4.4 er basert på, kommer fra forskningsnettverket CRIES.²⁵⁰ Dokument 3 ble laget i 1990 og hadde til hensikt å vise fram militariseringen av Mellom-Amerika på 1980-tallet og de økonomiske og sosiale konsekvensene av denne militariseringen. Tallene i denne rapporten viser den samme tendensen som man ser i dokument 2. Tendensen er en økning i borgerkrigens intensitet fra 1980 til juli 1985. Tallene for de økonomiske kostnadene ligger noe høyere i dokument 3, dette kan ha sammenheng med at denne rapporten har inkludert enkelte flere utgiftsposter enn dokument 2. Den forholdsmessige økningen i økonomiske tap er relativt lik, med små, men gradvis økende kostnader i årene 1980-1982 og deretter en kraftig økning som fortsetter til ut første halvår 1985. Denne tendensen går igjen i samtlige tall. Dokument 3 viser også en kraftig økning i antall Contrassoldater fra 1982 til 1983 og at styrken deretter holder seg stabilt høy. Dokument 3 viser til at det forekommer en fraksjonering innenfor Contras i 1985, det året fredsforhandlingene startet. Her ser vi at antallet soldater i Contras synker litt og at Contras går fra å være to til å være fem organisasjoner. Fredsforhandlingene har trolig bidratt til splittelsen og vi vet at ytterligere splittelser forekom de neste årene.²⁵¹

Militær styrkeoppbygging i Mellom-Amerika

Tabell 4.5 Styrkeoppbygging i Mellom-Amerika

Det militære styrkeforholdet i Sentral-Amerika i 1979-80 og i 1985	Nicaragua	Honduras	Costa Rica	El Salvador	Guatemala
1979-80	25 000 /8300 ²⁵²	11 300	5000	13 250	14 900
1985	61 800 ²⁵³	25 500	15 498 ²⁵⁴	56 500	51 600

Kilde: Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia)

Tabell 4.5, som også er basert på data fra dokument 3, beskriver det militære styrkeforholdet i Mellom-Amerika i 1980 og i 1985. Selv om dette ikke viser utviklingen år for år, ser vi den samme tendensen her som i de andre tabellene med en flerdobling av de militære styrkene til Nicaragua i dette tidsrommet. En lignende økning ser vi i også i nabolandene, noe som er viktig for situasjonen i

²⁵⁰ Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales

²⁵¹ Gonzalez 2006: 60

²⁵² 25 000 soldater i Somozas Nasjonalgarde, 8300 soldater i geriljahæren til FSLN.

²⁵³ Kun EPS

²⁵⁴ Uklart om dette er snakk om en form for militære styrker eller om det er politi. Costa Rica har offisielt ingen hær.

Nicaragua siden det forelå planer om felles militæraksjoner mot sandinistregjeringen.²⁵⁵ Det mellomamerikanske forsvarsrådet CONDECA, som hadde ligget nede siden "fotballkrigen" mellom El Salvador og Honduras, ble revitalisert i 1981.²⁵⁶ Rådet ble i sin tid opprettet av USA og de mellomamerikanske militærdiktaturene i 1964 for å bekjempe "totalitær infiltrasjon" (kommunisme og lignende). Nicaragua, under Luis Somoza Debayle, hadde i sin tid vært med å starte dette forsvarssamarbeidet mellom de mellomamerikanske landene. Sandinistene ble utestengt fra CONDECA, som i 1981 bestod av Guatemala, El Salvador og Honduras.²⁵⁷ Politikken til de tre CONDECA-medlemmene var klart anti-sandinistisk, og de begrunnet sitt forsvarssamarbeid med *la amenaza sandinista – den sandinistiske trussel*. El Salvadors forsvarsminister, Jose Guillermo Garcia, uttalte offentlig i 1982 at El Salvadors væpnede styrker hadde felles planer med Honduras og Guatemala for en invasjon av det sandinistiske Nicaragua.²⁵⁸ El Salvadors militære lederskap så på Nicaragua som den viktigste støttespilleren til FMLN, den sosialistiske salvadoranske geriljabevegelsen.

Trusselen mot Nicaragua fra CONDECA samt USAs militære nærvær i regionen var viktig for borgerkrigens gang. Trusselen om en invasjon fra USA og deres mellomamerikanske allierte gjorde at sandinistregjeringen holdt vesentlige deler av hæren i Managua og de sentrale byene fremfor å sende dem mot Contras i grenseområdene og på Atlanterhavskysten. Dermed var det i stor grad dårlig trente militstropper og periodevis utilstrekkelige styrker som kjempet mot Contras.²⁵⁹ Spesielt frem til 1983 var sandinisthærens styrker utilstrekkelige for å kontrollere Contras.²⁶⁰ Hale bekrefter også denne militære utviklingen i områdene ved Sandy Bay Sirpi hvor uerfarne militstropper led store tap i 1981-1982 og ble trukket ut. Militstroppene ble etter hvert erstattet med bedre militært og ideologisk trente soldater i 1985.²⁶¹

I 1983 tok sandinistregjeringen grep for å forbedre den militære situasjonen. Man innførte allmenn verneplikt, som var et tveegget sverd. Verneplikten gjorde at man fikk større antall rekrutter til hæren, men førte også til at mange ikke-sandinister flyktet eller vervet seg til Contras. Contras sine samlede militære styrker gikk opp fra 5500 i 1982 til 14 500 i 1983, noe som kan ha delvis

²⁵⁵ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia): 1990:18-19

²⁵⁶ Consejo de Defensa Centroamericana

²⁵⁷ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:18-19

²⁵⁸ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:19

²⁵⁹ Kinzer 2007

²⁶⁰ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:35

²⁶¹ Hale 1994:168

sammenheng med motstanden mot allmenn verneplikt.²⁶² Sandinistene opprettet *Batallones de Lucha Irregular* (BLI).²⁶³ Disse avdelingene bestod av rundt 800 elitesoldater som var eksperter på irregulær kamp og hadde som hovedoppgave å jakte på Contrasgrupper i ulendt terreng. BLI viste seg å være effektive mot Contras og ble en militær suksess. I 1984 fikk sandinisthæren nye helikoptre (MI-17 og MI-25-helikoptere) fra Sovjetunionen, noe som ytterligere økte evnen deres til å utmanøvrere Contras' militære enheter.²⁶⁴

Tallene fra dokument 2 viser også at intensiteten i borgerkrigen går vesentlig opp fra 78 kamphandlinger i 1982 til 600 i 1983. Dette henger sammen med økningen i antall soldater på begge sider vi ser i dokument 3. I tillegg hevder dokument 2 at antall tap for Contras gikk dramatisk opp fra 337 drepte/skadde/tilfangetatte i 1982, til 2495 i 1983. I 1984 steg dette tallet ytterligere til 3810 og etter seks måneder inn i 1985 var tallet på 2440.²⁶⁵ Dersom Contras hadde blitt påført like store tap siste halvdel av 1985, ville sluttresultatet for dette året blitt 4880. Dette finnes det imidlertid ikke statistikk på, men mye tyder på at stigningen avtok dette året. Grunner til å hevde dette er den vesentlige nedgangen i antall kamphandlinger vi ser i 1987 (139 kamphandlinger i 1987 kontra 710 de første seks månedene av 1985).²⁶⁶ Vi vet også at fredsforhandlingene kom i gang for alvor i 1985, noe som kan ha medvirket til færre kamphandlinger i siste halvdel av året enn først halvdel av året. Den kraftige økningen i tapene til Contras indikerer at BLI samt det nye utstyret til sandinisthæren ble en suksess. Dataene som indikerer Contras tap er trolig hentet inn av EPS. Derfor er det grunner til å være kritiske til tallene. Samtidig forandrer tallene seg fra år til år og det er dermed rimelig å anta at de indikerer, uansett om de er helt nøyaktige, en reell tendens i krigens utvikling.

²⁶² Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:33

²⁶³ Kan oversettes til irregulære kampbataljoner.

²⁶⁴ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:39

²⁶⁵ La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985:1990:12

²⁶⁶ La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985:1990 og Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987:1988

Utviklingen i 1987 og angrepet på gruvetriangelet

Tabell 4.6: Utviklingen i 1987 og angrepet på gruvetriangelet.²⁶⁷

	1987	1980-87
Antall rapporterte trefninger mellom sandinisthæren og kontrarevolusjonære og andre angrep:	139	
Trefninger og andre angrep registrert på Stillehavskysten	104	
Trefninger og andre angrep registrert på Atlanterhavskysten	35	
Drepte, skadde og bortførte sivile og militære (EPS)	1153	23 823
Drepte, skadde og bortførte på Stillehavskysten.	607	
Drepte, skadde og bortførte på Atlanterhavskysten	574 (hvorav 303 i angrepet på Gruvetriangelet)	
Totale militære tap for Sandinisthæren (EPS)	109	12 135
Totale sivile tap	1072	11 688

Kilde: Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

Som tidligere nevnt mangler det data fra 1986, men tallene fra 1987 antyder et vesentlig fall i antall kamphandlinger og antall døde. Dermed oppstår det en uoverensstemmelse mellom de tallene som Nuñez legger frem i *Historia de Nicaragua* og dette dokumentet.²⁶⁸ *Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil nicaraguense 1987* (dokument 4) er laget av Comisión Nacional de Promoción y Proteccion de los Derechos Humanos – Den nasjonale kommisjonen for beskyttelse av menneskerettigheter, og er først og fremst en oversikt over angrep på sivilbefolkningen, men svært mange av disse hendelsene inkluderer kamphandlinger med sandinistsoldater. Det kan tyde på at forfatterne av dokument 4 ikke skiller mellom det som utelukkende er kamphandlinger mellom to militære parter og det som er utelukkende angrep på sivile. Den viktigste forskjellen mellom dokument 4 og dokument 1 og 2, er at førstnevnte ikke sier noe som helst om døde på Contras/MISURASATA-siden. Contrassoldater og døde sivile fra sandinisthærens angrep er ikke medregnet i disse tallene, noe som gjør at tallene over skadde og drepte i dokument 4 er langt lavere enn de reelt sett var. Den viktigste indikatoren på en nedgang i borgerkrigens intensitet er den

²⁶⁷ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

vesentlige nedgangen i antall kamphandlinger (fra 948 i 1984 til 139 i 1987). Selv om tallene ikke er helt nøyaktige, er det liten tvil om at borgerkrigen avtar mellom 1984/1985 og 1987, særlig hvis man ser på utviklingen i antall kamphandlinger sammen med utviklingen i de andre kategoriene i de ulike dokumentene.

Dokument 4 er laget i januar 1988 og er offentlig informasjon/propaganda som beskriver Contras sine ugjerninger. Dokument 4 er svært detaljert, antakeligvis for å vise handlingene Contras stod bak, og for å informere allmenheten/pårørende i andre landsdeler om hvem som ble drept. Dette grundige detaljnivået gir informasjon om både alder, yrke, hvorvidt det dreier seg om soldater eller sivile, bortføringer, drap, skadde eller torturerte blir beskrevet. Til tross for at det er mulig å differensiere mellom skadde, drepte og bortførte for årene 1980, 1981 og 1987 har jeg valgt å sette disse i samme kategori fordi jeg mangler disse detaljene for de øvrige årene. Dessuten endte svært mange bortføringer med drap/skader og mange skader med død. Dermed blir en differensiering mellom disse kategoriene relativt meningsløs og vil gjøre tabellen uoversiktlig.

Dokument 4 beskriver hvor de ulike hendelsene fant sted, men det blir i liten grad beskrevet hvilke fraksjoner av Contras som står bak. Det eneste navnet som dukker opp er FDN.²⁶⁹ De andre grupperingene som deltok i fredsforhandlingene (KISAN, MISURASATA m. flere), blir ikke nevnt i dokumentet. I og med at dokument 4 er så detaljrikt både hva angår tapstall og geografisk beliggenhet for hendelsene er det mulig å følge krigens utvikling både på Stillehavskysten og Atlanterhavskysten måned for måned. Man ser også at det foregikk langt færre kamphandlinger på Atlanterhavskysten (35) enn på Stillehavskysten (104). Tapstallene er temmelig like, 574 på Atlanterhavskysten mot 609 på Stillehavskysten. Det finnes enkelthendelser på Atlanterhavskysten i 1987 som resulterte i store tapstall som bidrar til høyere tall på døde per hendelse enn på Stillehavskysten. Den enkelthendelsen som skiller seg ut aller mest er det store angrepet på gruvetriangelet (byene Siuna, Bonanza og Rosita) 20. desember 1987 (altså etter at autonomiavtalen var undertegnet). Dette angrepet ble ifølge dokument 4 utført av 3500 soldater fra FDN og resulterte i 303 drepte/skadde/bortførte i løpet av 20. desember.²⁷⁰

Angrepet på gruvetriangelet står for over halvparten av alle tapstall på Atlanterhavskysten dette året. Selv om det antakeligvis deltok en del miskitoer og andre minoritetsgrupper fra Atlanterhavskysten i angrepet, er trolig hoveddelen av angriperne mestisosoldater under kommando

²⁶⁹ *Fuerzas Democráticas Nicaraguense*

²⁷⁰ *Ataques contrarevolucionarios a la población civil Nicaraguense 1987:1988:59-61*

av eks-nasjonalgardeoffiserer. Grunnene til å anta dette er flere. Den viktigste er at det ikke på noe tidspunkt fantes så mye som 3500 urbefolkningssoldater på Atlanterhavskysten under samme kommando og på samme sted.²⁷¹ På den andre siden kan det hende at antallet angripende soldater er overdrevet. Rapporten om angrepet er høyst sannsynlig skrevet av offiserer i sandinisthæren fra gruvetriangelet. Disse har åpenbart gått på et militært nederlag og kan dermed ha interesse av å overdrive antall angripere. Samtidig vet vi at dreier det seg om en omfattende koordinert angrep på et stort geografisk område som resulterte i flere hundre drepte og skadde. Angrepet må derfor ha blitt utført av en stor angrepsstyrke, men hvor stor er vanskelig å si. Både størrelsen på angrepet, antallet soldater det må ha krevd og graden av koordinasjon tilsier at dette dreier seg om FDN og ikke urbefolkningsgeriljaen. Angrepet ble i tillegg gjennomført rett etter at autonomiavtalen ble undertegnet, med tilslutning fra store deler av urbefolkningsgeriljaen.²⁷² Dermed er det usannsynlig at disse gruppene eller vesentlige deler av disse gruppene har deltatt i disse angrepene.

Denne vurderingen blir støttet av en av mine kilder. Eldo Lau som arbeidet for Nicaraguas Røde Kors på Atlanterhavskysten under borgerkrigen, hevder at verken MISURA eller MISURASATA deltok i dette angrepet.²⁷³ Det som muligens har vært tilfelle, er at noen geriljasoldater som har vært misfornøyd med autonomiavtalen, har tilsluttet seg FDN og deltatt i angrepet. Man kan konkludere med at dette angrepet representerer et avvik dette året og skiller seg ut fra den generelle tendensen på Atlanterhavskysten med få kamphandlinger og relativt små tapstall (271 sett bort i fra angrepet 20. desember). Enkelte måneder dette året hadde man ingen døde/skadde/bortførte på hele Atlanterhavskysten.

Min gjennomgang av tapstallene i angrepet på Gruvetriangelet viser at det ikke er registrert en eneste død, skadd eller bortført sandinistsoldat blant de 303 døde, bortførte eller skadde. Det er høyst usannsynlig at kun sivile ble ofre i dette store angrepet på tre tungt befestede byer. Dette kan bety at de døde soldatene enten er regnet inn blant de 303 registrerte ofrene eller at de kommer i tillegg, men er utelatt fra rapporten. Til tross for at dokument 4 ikke gir et fullstendig bilde over den militære utviklingen i 1987, indikerer antall kamphandlinger en markant nedgang i borgerkrigens intensitet sammenlignet med 1983, 1984 og 1985. Dokumentet oppgir totale tap for EPS på 12 135 og totale sivile tap på 11 688 gjennom hele perioden fra 1980 til 1987.

²⁷¹ Nicaragua:Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990: 33

²⁷² Llanes 1994: 66

²⁷³ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011.

Ifølge dokument 4 ble det drept og skadet til sammen 1181 sivile og sandinistsoldater i 1987 (i hele Nicaragua). De militære tapene til Contras, samt sivile drept av EPS, er ikke tatt med i dette dokumentet. Det er rimelig å anta at dersom disse tallene hadde vært medregnet, ville tallene vært minst dobbelt så høye. Contras mistet hvert eneste år flere soldater enn EPS. I tillegg er det rimelig å regne med at EPS også drepte en del sivile i sine aksjoner mot landsbyer kontrollert av Contras. Dokumentet er laget av sandinistregjeringen for å belyse Contras sine krigsforbrytelser. Primært er det angrep mot sivilbefolkningen som trekkes frem. Man kan dermed også tenke seg at enkelte rent militære hendelser mellom EPS og Contras er utelukket fra dokumentet. Det er for eksempel rimelig å anta at de som har laget dokumentet, ikke har hatt interesse av å inkludere uventede/pinlige militære tap for EPS, på grunn av politiske hensyn. Likevel er det med en del enkelthendelser som kun involverer militære styrker. Alt i alt kan man anta at de samlede tapstallene er en del høyere enn de som blir presentert i dokumentet.

Tabell 4.7 Sivile tap for Atlanterhavskysten måned for måned i 1987

Atlanterhavskysten 1987	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Kamphandlinger/terroraksjoner/Slag	5	3	5	2	4	2	2	0	1	6	2	2
Døde	4	0	21	10	5	0	14	0	1	26	12	46
Skadde	2	1	14	3	9	3	6	0	2	27	33	176
Bortførte	36	9	10	8	5	1	0	0	0	0	0	81
Totalt	42	19	45	21	19	4	20	0	3	53	45	303

Kilde: Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

Tabell 4.7 (basert på tall fra dokument 4) er en oversikt over sivile tap på Atlanterhavskysten måned for måned i 1987. Samlet sett ser man en klar nedgang i krigens intensitet for året 1987, sammenlignet med årene 1983-1985. Fra april til september, i den perioden autonomiavtalen ble forhandlet frem og undertegnet, ser man en lavere intensitet enn i starten og slutten av året. Dette kan skyldes tilfeldigheter, for eksempel er også februar en måned som skiller seg ut med lave tapstall. November og desember har også få enkelthendelser, men langt flere drepte per hendelse. En av hendelsene var for eksempel en buss som kjørte på en mine og som medførte flere titalls skadde og drepte. Denne hendelsen trekker opp statistikken for november. Autonomiprosessen førte trolig til en demobilisering av Atlanterhavskysten, men man ser ingen nedgang i krigens intensitet etter at avtalen ble undertegnet i august 1987. Tvert i mot kan det se ut som Contras ble mer aktive i slutten av året, muligens for å sabotere autonomiprosessen.²⁷⁴ Det er imidlertid interessant å merke seg at ingen kamphandlinger ble registrert i august, da autonomiavtalen ble undertegnet. Måneden etter undertegnelsen var også tilnærmet uten kamphandlinger (kun en registrert hendelse).

²⁷⁴ Intervju med Eldo Lau i Bilwi 2011.

Desember skiller seg dramatisk ut hva angår tapstall pga. av det omfattende angrepet på de tre gruvebyene Siuna, Rosita og Bonanza. I dette angrepet alene ble som nevnt over 303 mennesker drept, bortført og skadd (på sandinistenes side), ifølge dokumentet var det over 3500 soldater fra Contras (FDN) involvert i angrepet. Angrepet er interessant fordi at det kommer etter at autonomiavtalen ble undertegnet. Eldo Lau beskriver dette angrepet som delvis et forsøk på å sabotere fredsprosessen og delvis som en reaksjon på en EPS-operasjon kalt *Danto*, mot Contras sine baser i Honduras.²⁷⁵ Alt i alt er det vanskelig å trekke noen definitive konklusjoner ut i fra dette dokumentet alene, både fordi dokumentet som nevnt har svakheter, og fordi statistikken man kan lage ut i fra dokumentet ikke viser noen definitive tendenser. Det ser imidlertid ut til at perioden fra april og frem til oktober var noe roligere enn starten og slutten av året.

Oppsummering av tilgjengelige kvantitative data

I tabell 4.8 (neste side) har jeg satt sammen de viktigste tallene fra de ulike tabellene for å forsøke å lage et samlet bilde for borgerkrigen i perioden 1980-1987. Som tidligere nevnt mangler det tall for deler av perioden (juli 1985-desember 1986) noe som gjør tabellen ufullstendig. I tillegg fokuserer de ulike rapportene på forskjellige temaer. For eksempel har ikke rapporten fra 1987 noen tall på økonomiske tap eller USAs økonomiske støtte til Contras, dermed ser man ikke utviklingen innen disse kategoriene for hele perioden ut i fra disse rapportene.

Dokumentene ble laget i en polarisert krigssituasjon og de har en politisk agenda, de har til dels med de tallene som taler til fordel for sin side i konflikten. I min oppgave dreier dette stort sett seg om dokumenter fra sandinistenes side, rett og slett fordi det var de som satt med regjeringsmakt og dermed hadde mulighet og kapasitet til å samle inn data. Hadde jeg hatt mulighet til å legge et feltarbeid til USA også, ville tallmaterialet kanskje blitt mer utfyllende.

Ut i fra den oppsummerende tabellen kan det se ut som krigen nådde sitt klimaks i 1985-86 og deretter avtok intensitet til 1987. Man bør ta med i beregningen at tallene for 1987 er for lave pga. av de manglene som er diskutert tidligere i kapittelet. Samtidig viser det samlede tallmaterialet en stadig mer prekær situasjon for Contras, noe som bekrefter EPS påstand om at de kontrarevolusjonære i realiteten hadde lidd et militært/strategisk nederlag i 1985. Tallene peker både i retning av sviktende rekruttering, økende tap og vanskeligere finansiering som en følge av kongressen i USA sin økende skepsis.

²⁷⁵ Intervju med Eldo Lau i Bilwi 2011.

Tabell 4.8 Oppsummering av tall fra ulike rapporter 1980-87:

	1980	1981	1982	1983	1984	1985 ²⁷⁶	1986	1987	1980-87
Antall rapporterte trefninger mellom sandinisthæren og kontrarevolusjonære og andre angrep ²⁷⁷	15 (24 ²⁷⁸)	104 (89 ²⁷⁹)	174	932	1461	1011		139 ²⁸⁰	3830
Drepte, skadde og bortførte på Stillehavskysten ²⁸¹	13	77						609 ²⁸²	
Drepte, skadde og bortførte på Atlanterhavskysten ²⁸³	4	57						571 (303 i angrepet på Gruvetriangelet) ²⁸⁴	
Antall sivile drepte, skadde og bortførte	6	43						1072 ²⁸⁵	11688 ²⁸⁶
Antall militære drepte (Contras) ²⁸⁷	0	65	337	2495	3810	2440			9082 ²⁸⁸
Antall militære drepte (Sandinisthæren) ²⁸⁹	15	100						109 ²⁹⁰	12135 ²⁹¹
Antall soldater i Contras ²⁹²			5500	14500	16000	15500			
Økonomiske tap relatert sabotasje og angrep fra Contras ²⁹³ (i millioner dollar)	2.3	13.1	61.9	319.2	366.4	244			
Offisiell støtte (militær og sivil) fra USA til Contras ²⁹⁴ (i millioner dollar)	0	19.95	30	24		27-32			
Militær støtte til Honduras ²⁹⁵ (i millioner dollar)	49.7	34.6	99.3	125.4	223				

²⁷⁶ Januar-juli

²⁷⁷ La Contrarevolucion Desarrollo y Consecuencias Datos Basicos 1980-1985 s 9: 1990

²⁷⁸ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

²⁷⁹ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

²⁸⁰ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁸¹ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

²⁸² Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁸³ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

²⁸⁴ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁸⁵ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁸⁶ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁸⁷ Contrarevolucion Desarrollo y Consecuencias Datos Basicos 1980-1985

²⁸⁸ 1980-juli 1985

²⁸⁹ Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980 - Marzo 1982: 1982

²⁹⁰ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁹¹ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988

²⁹² Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia): 1990

²⁹³ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia): 1990

²⁹⁴ La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985

²⁹⁵ Central-American Historical Institute ved Georgetown University: 1984

Kapittel 5. Våpenhvileavtalen i Yulu og svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet

I oktober 1985 hevdet den sandinistiske regjeringshæren (EPS) at den hadde påført Contras et *strategisk nederlag*.²⁹⁶ Min gjennomgang av de ulike militære rapportene i forrige kapittel bekrefter langt på vei påstanden til EPS. Gjennomgangen indikerer at Contras' samlede tap er sterkt økende gjennom årene 1983-85, mens antallet mannskap i Contras under våpen er svakt synkende.²⁹⁷ Andre kilder peker også på at Contras evne til å rekruttere avtar disse årene og at desertering fra Contras øker i takt med militære tap og interne stridigheter. Contras' evne til å gjennomføre store militære aksjoner var i slutten av 1985 svært svekket ifølge EPS. Hvis vi ser på de militære aksjonene til Contras for året 1987, ser vi kun ett større angrep. Samtidig peker Romero på et skifte i strategien, noe som innebar ukonvensjonelle virkemidler (sprengladninger og minelegging). Dette kan bekrefte påstanden til EPS om at Contras sin evne til å føre offensiv krig og konvensjonell krig var sterkt svekket.²⁹⁸

Parallelt med at Contras ble drevet på defensiven, endret gradvis sandinistregjeringen sin politikk ovenfor minoritetsgruppene på Atlanterhavskysten. Disse forandringene startet allerede i 1983, da krigsfanger fra Atlanterhavskysten fikk amnesti og fikk lov til å reise hjem.²⁹⁹ I desember 1984 anerkjente sandinistene for første gang at befolkningen på Atlanterhavskysten hadde rett på en autonomiavtale. Arbeidet for å få nedfelt en slik avtale i grunnloven ble startet av vises- innenriksminister Luis Carrión Cruz og autonomikommisjonen.³⁰⁰ Dette arbeidet innebar blant annet at aktivister fra autonomikommisjonen reiste til ulike landsbyer og begynte en dialog mellom de ulike sidene i konflikten. Det innledende arbeidet gikk på å kartlegge hvilke ønsker som var sentrale for flertallet av befolkningen på Atlanterhavskysten. Autonomikommisjonen klarte gjennom disse konsultasjonene, å involvere lokalsamfunnene i en folkelig prosess rundt spørsmålet om autonomi og fred. Kombinasjonen av Contras' svekkede militære situasjon og at sandinistene innså at en militær løsning på konflikten ikke var hensiktsmessig, bidro til at partene begynte å snakke sammen.

Viktige personligheter? – Ray Hooker og Johnny Hodgson

I min analyse av fredsarbeidet i 1985 vil jeg bruke intervju med flere av de sentrale personene i kommisjonen og i det øvrige fredsarbeidet. I hovedsak vil jeg se på intervjuene med Ray Hooker og

²⁹⁶ Hale 1994: 172

²⁹⁷ Nicaragua: Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia): 1990

²⁹⁸ Ataques contrarevolucionarios a la poblacion civil Nicaraguense 1987: 1988: 59-61

²⁹⁹ Romero 2002: 399

³⁰⁰ Romero 2002: 400

Johnny Hodgson i lys av hverandre. Dette er interessant fordi begge disse kommer fra sandinistbevegelsen, og var helt sentrale i arbeidet autonomikommisjonen gjorde. I dag har de en ulik oppfatning av deler av historien, som vil komme frem i analysen av intervjuene.

Fredsforhandlingene i landsbyen Yulu blir sett på som gjennombruddet i fredsarbeidet på Atlanterhavskysten. I forbindelse med gjennomgangen av forhandlingene ved Yulu vil jeg bruke intervjuet med Eldo Lau fra Røde Kors.

Atlanterhavskysten er et lite område som er tynt befolket (rundt 250 000 innbyggere i 1985).³⁰¹ Når man er der får man en følelse av at alle kjenner alle. Man kan tenke seg at personligheter som Hooker og Hodgson som reiste rundt i hele regionen, var personer som folk kjente til og som store deler av befolkningen i noen grad likte og stolte på. Hooker og Hodgsons evner til å kommunisere var viktige for å skape kanaler mellom tidligere fiender, og for å åpne muligheter for forhandlinger og folkelig deltagelse i prosessen. Jeg forsøker å la litt av Hooker og Hodgsons personligheter komme frem gjennom intervjuene, slik at leseren kan få et inntrykk hvilke mennesker som jobbet med fredsarbeidet. Personlige relasjoner vil ikke være et sentralt tema i oppgaven, men at folk på Atlanterhavskysten hadde kjennskap til hverandre, og at noen enkeltpersoner som Hooker og Hodgson bidro til en fredelig tilnærming, bør nevnes. Hooker var allerede tidlig på 80-tallet en kjent akademiker og lokal sandinistleder, mens Hodgson ble fort kjent med befolkningen på hele kysten gjennom sin ustanselige reising og organisering av lokale autonomikomiteer. Det er vanskelig å se for seg at en spansktalende sandinist utkommandert av FSLN fra Managua kunne ha ledet arbeidet for autonomi og forsoning på landsbygda på Atlanterhavskysten. Hodgson og Hooker er begge kreoler og snakker kreol, noe miskito og kjenner kulturen på den karibiske kysten godt. Deres lokale forankring gjorde at de mye raskere kunne få innpass hos lokalbefolkningen, enn det en utkommandert sandinist fra Managua kunne ha fått.

Autonomikommisjonen blir grunnlagt

På 1980-tallet ble arbeidet for å få i stand et internasjonalt avtaleverk om urfolks rettigheter intensivert, og Nicaragua var et foregangsland med sin autonomilov i 1987. Over hele verden ble urfolk definert som en spesielt sårbar gruppe. Urbefolkningen i Nicaragua fant allierte urbefolkningsgrupper over hele verden som sympatiserte med deres sak, blant annet engasjerte mange nordamerikanske urbefolkningsorganisasjoner seg i miskitoenes sak.³⁰² ILO (Den

³⁰¹ Freeland 1988: 16

(tallene som Freeland oppgir stammer fra autonomikommisjonen som foretok en folketelling i 1985)

³⁰² Kinzer 2007: 281

internasjonale arbeiderorganisasjonen) arbeidet fram en FN-konvensjon, ILO-konvensjon C169. Denne avtalen ble undertegnet i 1989, og ble blant annet ratifisert av Norge i 1990.³⁰³ Avtalen regulerte forholdet mellom de gruppene som ble definerte som urfolk og storsamfunnet. Urbefolknings spørsmålet på Atlanterhavskysten var særlig komplisert pga. at man også hadde minoritetsgrupper (kreoler og garifuna) som ikke hadde urbefolkningsbakgrunn, men som stod ovenfor de samme utfordringene som urbefolkningen når det gjaldt bevaring av språk og kultur.³⁰⁴ Dermed måtte også disse minoritetene inkluderes i den nye autonomilovgivningen. I følge Johnny Hodgson var det uenighet med MISURASATA, som representerte de tre "opprinnelige" folkeslagene, og de andre gruppene (mestiser, garifuna og kreoler) om hvem som skulle omfattes av det nye lovverket for Atlanterhavskysten.³⁰⁵

Siden starten av borgerkrigen hadde det foregått diskusjoner i sandinistbevegelsen om hvorfor minoritetsgruppene hadde reist seg mot dem.³⁰⁶ Men ikke før på slutten av 1984 kom det en offisiell erkjennelse fra sandinistregjeringen om at de hadde gjort en rekke feilaktige beslutninger på Atlanterhavskysten. Denne erkjennelsen manifesterte seg i form av formaliseringen av den nasjonale autonomikommisjonen i desember 1984.³⁰⁷ Sandinistene gikk dermed fra å omtale autonomi som separatisme, til å sette ned en kommisjon for å utarbeide en autonomilov for Atlanterhavskysten. Denne autonomiloven skulle bli en del av landets grunnlov.

I desember 1984 ble kommisjonen satt ned under ledelse av vise-innenriksminister Luis Carrión Cruz. Kommisjonen bestod blant annet av Ray Hooker og den tidligere MISURASATA-lederen Hazel Lau.³⁰⁸ Kommisjonens fikk i oppdrag å utarbeide et grunnlag for en felles autonomilov for hele Atlanterhavskysten. Kommisjonens startet med å studere andre eksempler på autonomiløsninger som eksisterte i land som Spania, Sovjetunionen, Danmark (Grønland/Færøyene) og Panama. Deretter begynte kommisjonen å reise jevnlig til ulike lokalsamfunn og startet dialog med ulike sektorer av samfunnet på Atlanterhavskysten. Dialogene var et ledd i å kartlegge de ulike oppfatningene som rådet på Atlanterhavskysten om hvordan en autonomiavtale burde se ut.³⁰⁹

³⁰³ <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>

³⁰⁴ Krøvel 2006: 138

³⁰⁵ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011.

³⁰⁶ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011.

³⁰⁷ Llanes 1994: 48

³⁰⁸ Llanes 1994: 48

³⁰⁹ Llanes 1994: 49

Kommisjonen kartla de viktigste kravene til befolkningen, basert på hundrevis av møter med lokalsamfunnene på Atlanterhavskysten.³¹⁰ Arbeidet resulterte i 14 sentrale punkter, som alle ble en del av autonomiavtalen som ble undertegnet i 1987. Johnny Hodgson beskriver prosessen:

We made a synthesis of what the most people said during the consultation, the popular consultation. I am sure that they have these dates at CIDCA. The number one thing, the first thing people said, "manejo de los recursos naturales y como beneficiar"... To own our territory with its resources. The people were suggesting how we could own our land and natural resources; land, sea etc. How we could own that and how we could benefit from that.

Landspørsmål var helt sentralt fra starten av. En sentral kamp for urbefolkning har over hele verden (inkludert i Norge), har vært kampen for tilgang og benyttelse av det de oppfatter som sitt historiske landområde. Finnmarksloven er et eksempel på en regional landlovgiving for hele befolkningen i Finnmark. Som om loven gjelder for alle finnmarkinger eksisterer den fordi fylket har en stor urbefolkning.³¹¹ Tilsvarende landrettigheter sto høyt på prioriteringslisten for minoritetsbefolkningen på Atlanterhavskysten. Det spesielle her er at også grupper som ikke er urbefolkning (kreoler og garifuna) ble inkludert i landsspørsmålet i autonomiloven.

Everybody would tell you if you asked them "what is this autonomy?" Well autonomy is that to own our land, how to handle our forest, how to handle our fisheries, how to handle these things. This was the number one thing. The number two thing was a proposal of how to administrate the autonomous region. People said that if you are going to have autonomous region, you have to have a government. So that was the number two thing.³¹²

Punkt nr. 2, beskrevet ovenfor, resulterte i de to regionale parlamentene (ett i RAAS og ett i RAAN).

The number three thing, I try to remember this. The number three thing was a proposal of education, the type of education we must have to make the autonomy feasible-viable. And we had to have education superior – superior education, universities. We didn't have universities before, so the people said we need to have our own universities. But the education it have to be bilingual, bicultural, it had to be our own model, it have to teach our history, et cetera, et cetera.³¹³

Alfabetiseringskampanjen utløste på sett og vis opprøret mot sandinistene. Dermed ble punktet om utdanning på egne språk svært sentralt. Utdanningsspørsmålet er et eksempel på hvordan partene (regjeringen og befolkningen på Atlanterhavskysten) i autonomiprosessen på et tidlig tidspunkt gikk ned på detaljnivå og tok konkrete grep i vanskelige spørsmål. Forhandlingene om rett til utdanning i

³¹⁰ Llanes 1994: 49

³¹¹ <http://www.lovdato.no/all/hl-20050617-085.html>

³¹² Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

³¹³ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

egen kultur og på egne språk førte til etablering av to universiteter (BICU og URRACAN).³¹⁴ Disse universitetene er i dag bærere av Atlanterhavskystens kultur og sentrale forskningsinstitusjoner.

People start to say this early, from 1980, before we made the consultation, this is what the people want, you know. So we had it in "orden y importancia."³¹⁵ And number 14 was to re-establish our traditional relations with our neighbors in the Caribbean. Jamaica, the Caymans, San Andres, all these island we used to... You see we used to... Historically that was our link. And when we were incorporated by the force of arms, we didn't have much possibilities anymore to dealing with our neighbors. We practically began to deal with Managua. And so the people put that as number 14: to re-establish our cultural and commercial links with the Caribbean. You know I remember those 14 things in order.³¹⁶

Kommisjonen kunne dermed lage en prioritert liste over hvilke punkter man måtte få med i en avtale og implementerte i praksis. Man konsulterte befolkningen for å få en oversikt over hvilke spørsmål som var viktige for folk flest. Autonomikommisjonen kunne også ta stilling til hvilke punkter som det kunne forhandles om ut i fra hvilke punkt som var prioritert nederst.

Kommisjonens arbeid var viktig for å skape tillit mellom partene. Bruken av lokale aktivister som representerte sandinistene, bidro til å tone ned fiendskapet mellom regjeringen og lokalsamfunnene som støttet MISURASATA.³¹⁷ Kommisjonen hadde to regionale seksjoner, en for sør og en for nord. Disse to regionale kommisjonene hadde syv-åtte medlemmer og et økende antall lokale aktivister.³¹⁸ Det var 600-700 aktivister som reiste rundt på Atlanterhavskysten for å diskutere autonomiavtalen med lokalsamfunn i løpet av 1985.³¹⁹ Bakgrunnen for delingen i to regionale seksjoner er de ulike etniske sammensetningene på den nordlige og sørlige delen av Atlanterhavskysten. I nord var miskitoene nesten helt dominerende, mens i sør var bildet mer sammensatt. I den sørlige delen av regionen ledet Johnny Hodgson arbeidet til den regionale kommisjonen. De regionale delene av kommisjonen hadde ansvar for å gjennomføre vedtakene som ble fattet i den nasjonale kommisjonen.³²⁰

³¹⁴ BICU og URRACAN har flere campuser på Atlanterhavskysten

³¹⁵ *rekkefølge og viktighet*

³¹⁶ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

³¹⁷ Llanes 1994: 49

³¹⁸ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

³¹⁹ Freeland 1988: 72

³²⁰ Llanes 1994: 49

Ifølge Ray Hooker hadde sandinistpartiet gått i retning av å godta en form for autonomiavtale, denne interne politiske prosessen hadde foregått over lang tid. Den politiske endringen kom blant annet som en følge av sandinisthærens manglende evne til holde kontroll over Atlanterhavskysten.

So you had all of this phenomena happening in Caribbean Nicaragua by 1984. All of Caribbean Nicaragua was a battlefield. The army, the security forces would say to us that they had total control of the territory. That the government was exercising total control over Caribbean Nicaragua. This was not true. I afterwards found out for my self that this was definitely not true. You had the, those fighting against the revolution from the Caribbean Nicaragua, they was attacking Bluefields, Tasbapouni was completely under their (Contras) control, a place like Haulover, Pearl Lagoon was attacked, Bilwi. The army, the security forces had not control over the territory.³²¹

Hookers personlige erfaring med hærens manglende kontroll kostet ham nesten livet:

1984 the national elections I was in a political campaign to be a national member of the assembly of the people of Nicaragua representing the southern autonomous region. I went in a boat provided by the army, with their supposedly best driver, to go from Bluefields to Pearl Lagoon to Karawala/Sandy Bay Sirpi. The boat broke down; we were captured in Tasbapouni by the Contra. They held us as prisoners for 59 days. And during that period of time it became very clear to me that the army and the security forces definitely did not have control of the territory of the Caribbean Nicaragua. A city like Bluefields for example was not totally safe. So all of the Caribbean Nicaragua was basically a battlefield. And it is in this situation that the leadership is finally convinced that a new approach a new policy had to be put into effect to bring about a pacification of the region.³²²

Ray Hookers fortelling viser at til tross for sandinisthærens fremgang var store områder på Atlanterhavskysten utrygge. Det største problemet for sandinistene var at store befolkningsgrupper ikke støttet dem. EPS kunne rykke inn i hvilket som helst samfunn på hele Atlanterhavskysten og ta militær kontroll, men ville ha befolkningen mot seg. Når de rykket ut igjen, ville Contras ta over.³²³ Landsbygda var livsfarlig for alle som arbeidet for sandinistregjeringen. Særlig arbeidere og ledere på kollektivbruk og aktivister i lokale sandinistkomiteer ble utsatt for angrep.³²⁴ Selv om Contras ikke var stand til å ta store byer som Bluefields og Bilwi/Puerto Cabezas, kunne de angripe dem og påføre store menneskelige og materielle tap.

³²¹ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

³²² Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

³²³ Kinzer 2007: 263

³²⁴ Hale 1994: 148

Som jeg beskrev i forrige kapittel, nærret sandinistregjeringen en frykt for invasjon fra USA og fra Nicaraguas naboland i nord.³²⁵ I dette perspektivet ville det være katastrofalt for sandinistene å ha befolkningen i et så stort geografisk område som Atlanterhavskysten mot seg. Den sandinistfiendtlige Atlanterhavskysten kunne ha vært et naturlig brohode for en invasjon fra USA.³²⁶ EPS kunne ikke i denne delen av landet regne med støtte og hjelp fra flertallet av befolkningen, slik som de kunne på Stillehavskysten. En av motivasjonene for å gå bort i fra en militær løsning, og i stedet nærme seg en politisk løsning via autonomiforhandlinger, var frykten sandinistene hadde for å bli utslettet av en amerikansk invasjon. Ray Hooker hevder:

*Most in the Sandinista government was not in favor of the autonomy. So in the entire Sandinista party a campaign had to be carried out for them to be less hostile to autonomy. I think deep down in their hearts they had more doubt than acceptance.*³²⁷

Flertallet av sandinistenes lederskap og partimedlemmene var ikke overbevisst over at autonomi var riktig for Nicaragua. Frykten for at Atlanterhavskysten ville løsrive seg fra Nicaragua som en følge av en autonomiavtale, stod sterkt i sandinistpartiet og blant befolkningen på Stillehavskysten. Dermed kan en av grunnene til at sandinistene likevel aksepterte å diskutere autonomi, være frykten for en utenlandsk invasjon.

Johnny Hodgson, som i motsetning til Hooker fortsatt stiller til valg for FSLN, presenterer et bilde av sandinistene som langt mer positive til autonomiprosessen fra begynnelsen av. Hodgson presenterer sandinistenes rolle på Atlanterhavskysten annerledes enn det Ray Hooker gjør:

We wasn't using the word autonomy, yet. We were using other words then. The Sandinistas said: "well, we would like you to make a proposal which are defining what you are talking about and when you have made that proposal we can discuss it and convert it into the law of this country." So we began we began to work to present a proposal for the Sandinistas. When I say "we", I mean the people of the Caribbean coast. Those early years of the triumph of the revolution, when we start to talk about autonomy. Everyone began to use the word autonomy. But each individual had its own concept of autonomy. So anyone you asked in 1980, 1981, 1982, 1983 etc. what we need to do to so that everyone from the Caribbean coast could convert their aspirations to reality, everyone said autonomy. But when you asked this person: "so what is autonomy?" He will give you one definition. If you asked the next person he will give another. So I will tell you that we had 1000 definitions of autonomy. I'm

³²⁵ Nicaragua. Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia):1990:35

³²⁶ Det USA-støttede kuppet mot president Zelaya i 1909, hadde startet i Bluefields. Befolkningen i Bluefields var i 1909 i likhet med på 80-tallet, sterkt kritiske til regjeringen i Managua.

³²⁷ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

just using a number. So the Sandinista government told us that “get together and make one definition and I am sure we could work something out with you.”³²⁸

Framstillingen av at alle grupperingene på Atlanterhavskysten snakket om en eller annen form for autonomi i årene 1980-84, og at hovedproblemet var mangelen på enighet mellom sandinistenes og MISURASATAs autonomiforslag, er nok en sannhet med modifikasjoner. MISURASATAs autonomiforslag ble avvist som separatisme og mange av organisasjonens ledere og aktivister ble arrestert av sandinistene i februar 1981.³²⁹ Denne reaksjonen fra sandinistenes sin side var en viktig årsak til at borgerkrigen på Atlanterhavskysten ble utløst. Da MISURASATA-lederne ble frigitt, flyktet de til Honduras, og kom i kontakt med FDN og CIA.³³⁰ Ifølge Johnny Hodgson fantes det to ulike visjoner for autonomi for Atlanterhavskysten i de første årene etter revolusjonen.³³¹ Han hevder at motsetningene mellom disse to ulike visjonene er en av årsakene til bruddet mellom FSLN og MISURASTA i 1981.

We began to work, but we weren't able to make one single definition of autonomy. We boiled down, that thousand definitions. We were able to bring it down; we reduced it to not being thousand definitions. We couldn't come down to one definition; we boiled it down to two big definitions. One set of people were talking about indigenous autonomy and one set of people were talking about intercultural autonomy. And these two groups of people went to war.³³²

Interkulturelt autonomi vs. urbefolkningsautonomi

Påstanden om at det eksisterte to ulike konsepter for autonomi før krigen startet, og at tilhengerne av *intercultural autonomy* og *indigenous autonomy* gikk til krig med hverandre, er ikke helt uproblematisk. *Intercultural autonomy*, som var autonomikommisjonens forslag, innebar en regional autonomilov som inkluderer alle folkegruppene. *Indigenous autonomy*, var MISURASATAs forslag, og innebar en regional autonomilov som kun skulle omfatte de tre folkeslagene som var regnet som urbefolkning. Det er mulig at enkelte sandinister, som Hodgson og Hooker, tenkte tanken om interkulturell autonomi allerede i 1980-81, men det eneste konkrete forslaget for autonomi som lå på bordet på dette tidspunktet, var forslaget til MISURASATA. Dette forslaget var uakseptabelt for sandinistene. Konseptet *Intercultural autonomy* ser ut til å ha oppstått som et kompromiss for å gjøre slutt på krigen.

³²⁸ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

³²⁹ Hale 1994: 135

³³⁰ Hale 1994: 135

³³¹ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

³³² Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

*And both of the people were fighting for the same thing; autonomy. Each of the two sides had a different concept of autonomy. MISURASATA, which at that time had a new name. They were talking about indigenous autonomy, the autonomy they were talking about the same, practically the same thing as the other set of people were talking about. But MISURASATA said that that kind of autonomy should be only for the original people; the miskito, sumu and the rama. The other set of people said that people from the coast have the right to live that same right, but this autonomy should be the same for all the people of the coast; miskito, sumu, rama, garifuna, creols and the mestizo. So we had this confrontation.*³³³

Ifølge Hodgson oppsto konflikten mellom sandinistene og MISURASATA på grunn av at sandinistene ikke kunne godta en autonomiavtale som bare omfattet tre av seks etniske grupper. MISURASATA's manifest *Lineamientos Generales de MISURASATA* fra 1981, bekrefter Johnny Hodgsons påstander om at kravene til MISURASATA kun gjaldt for urbefolkningen. MISURASATA krever i dette dokumentet særrettigheter for urbefolkningsgruppene, men ikke for de afro-nicaraguanske minoritetene og mestisene på Atlanterhavskysten. I dokumentet hyller MISURASATA riktignok revolusjonen og fordømmer utenlandsk imperialisme, samt Somoza-diktaturet. MISURASATA erklærer seg som revolusjonære sandinister. MISURASATA tar i dokumentet samtidig avstand fra dogmatisk marxisme, noe som trolig har adresse til enkelte deler av ledelsen i FSLN.³³⁴ Dokumentet kommer med noen generelle betraktninger rundt likhet og fellesskap mellom alle nicaraguanere, men krever særrettigheter kun for de tre urbefolkningsgruppene.³³⁵ Dette omtaler Hodgson som *Indigenous autonomy*. Fra Johnny Hodgsons perspektiv, som sandinist og kreol, blir en autonomilov kun for urbefolkningen fullstendig uakseptabel, fordi den vil gi enkelte grupper bedre rettigheter enn andre. Spesielt ville dette blitt oppfattet som urettferdig for kreolene og garifunaene som har mange av de samme utfordringene som urbefolkningsgruppene når det gjelder landrettigheter og bevarelse av språk og kulturelle sætrekk. Hodgson snakker om interkulturell autonomi, *intercultural autonomy*, dvs. en autonomilov som skal sikre rettigheter for alle grupper på Atlanterhavskysten ut i fra de enkelte gruppenes behov.

Det kan tenkes at deler av MISURASATA vurderte det slik at siden de var en særorganisasjon for de tre urbefolkningsgruppene, var det naturlig at deres dokument først og fremst fokuserte på disse gruppene. Det er usikkert om intensjonen til MISURASATA var å utestenge de andre gruppene fra en autonomilov. Om MISURASATA la frem sine visjoner, så kunne jo også kreolene, garifunaene og de

³³³ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

³³⁴ Lineamientos Generales De MISURASATA: 1981: 15

³³⁵ Lineamientos Generales De MISURASATA: 1981: 2-3

mestisene som hadde bodd på Atlanterhavskysten i flere generasjoner legge frem sine egne visjoner for autonomi. Et vesentlig problem var at det ikke eksisterte noe alternativ til MISURASATAs forslag for autonomi i 1981. Dermed kom ikke kreolene, garifunaene og mestisene på banen. Det er mulig at de moderate kreftene i MISURASATA hadde godtatt en avtale som også inkluderte de andre gruppene, om en slik avtale hadde blitt lagt frem i 1980-81. På den andre siden uttalte Rivera i et intervju i Wani i 2009 at alle *costeños* burde forene seg mot de *spansktalende* (mestisene).³³⁶ I det samme intervjuet gjentar han YATAMA (som er MISURASATAs etterkommer) er *miskitoenes* parti.³³⁷ I et annet intervju fra 2004 hevder Rivera at autonomi er en medfødt rettighet for urbefolkningen.³³⁸ Selv om utsagnene kom lenge etter borgerkrigen, viser de at Rivera utelukker enkelte grupper fra sin autonomivisjon.

Det fantes mye etnisk sjåvinisme, spesielt blant miskitobefolkningen. Blant deler av urbefolkningen fantes det et ideologisk ønske om et skille mellom de "originale" gruppene (miskito, mayagna og rama), og de som flyttet inn til området på et senere tidspunkt (kreoler, garifuna og mestiser).³³⁹ Bakgrunnen for dette ønsket om å skille mellom dem som kunne defineres som urfolk og andre minoriteter kan man blant annet finne i arbeidet med ILO-konvensjon 169C. Konvensjonen definerte urfolk som en særegen gruppe med spesielle rettigheter og behov.³⁴⁰ Ledelsen i MISURASATA var påvirket av den internasjonale kampen for urfolksrettigheter, og avviste at de andre minoritetene på Atlanterhavskysten skulle ha de samme rettighetene som de "opprinnelige" folkeslagene.³⁴¹ Dermed ville garifunaene og kreolene blitt utelukket fra autonomiloven til MISURASATA. En autonomilov etter MISURASATAs forslag ville blitt problematisk i områder hvor urbefolkningen og de andre etniske gruppene bor sammen. Konsekvensen av MISURASATAs autonomilov kunne ha blitt at urbefolkningsgruppene hadde fått landrettigheter, som ville gått utover rettighetene til kreoler og garifunaer. Dette kunne ha ført til ytterligere konflikter mellom minoritetsgruppene. Det å opprettholde et skille mellom urfolk og andre grupper, var problematisk på grunn av de mange ulike etniske variantene på Atlanterhavskysten. En stor del av miskitobefolkningen ble kalt Miskito-Zambo, som var en blanding mellom kreoler og miskitoer.³⁴² Miskito-Tawira er den andre gruppen miskitoer og betyr miskito med rett hår eller "ren" miskito, men denne gruppen har også innslag av mestiser

³³⁶ Hobson de Herlihy 2009:Wani #59: 64

³³⁷ Hobson de Herlihy 2009:Wani #59: 64

³³⁸ Rizo og Fonseca 2004:Wani #37: 56

³³⁹ Krøvel 2006: 138-139

³⁴⁰ <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>

³⁴¹ Krøvel 2006: 138

³⁴² Nærmere forklaring i kapittel 2.

eller europeere.³⁴³ Ramaene hadde sterke kreolske innslag og snakket dessuten ikke lengre ramaenspråket (med unntak av noen få individer), men en egen variant av kreol-engelsk. Garifunaene på sin side har et stort kulturelt og genetisk innslag fra karibisk urbefolkning (arawaker) og kunne dermed hevde at de falt vel så mye inn under urfolkskategorien som enkelte miskito-zamboer.³⁴⁴ Dessuten hadde mange garifunasamfunn også mange slektsbånd til miskitoer via inngifte. Spesielt i det etniske lappeteppet rundt Pearl Lagoon, ville et forsøk på å skape et strengt skille mellom landrettighetene til urbefolkingsgruppene og de andre, blitt et juridisk og praktisk mareritt.³⁴⁵ Denne spesielle miksen mellom de ulike befolkningsgruppene bidro nok også til at ideen om interkulturelt autonomi, til slutt vant fram på Atlanterhavskysten.

Tomas Borge – realpolitiker og genuin tilhenger av autonomiloven?

Kommandant Tomas Borge skulle bli en viktig person for skiftet i sandinistenes politikk ovenfor autonomispørsmålet. Borge var medlem av Det nasjonale direktoratet og var Nicaraguas innenriksminister. Han erstattet Luis Carrión som øverste leder på Atlanterhavskysten, tidlig i 1985.³⁴⁶ Å plassere Borge som øverste leder for autonomiprosessen understreket hvor viktig det var for FSLN å få implementert forandringer på Atlanterhavskysten. Borge var en av de absolutt mektigste personene i sandinisthierarkiet, periodevis kanskje den mektigste. Han var den eldste av sandinistenes kommandanter og den eneste overlevende grunnleggeren til FSLN.³⁴⁷ Denne bakgrunnen hadde gjort han til en mulig utfordrer for den mer pragmatiske Daniel Ortega. Borge hadde i egenskap av å være innenriksminister kontroll over det hemmelige politiet og Nicaraguas kontraspionasje.³⁴⁸ Borge var en fryktet og tidvis upopulær mann, men samtidig hadde Borge store diplomatiske evner og en autoritet som gjorde at han på egen hånd kunne ta en del avgjørende og kontroversielle politiske valg på Atlanterhavskysten.³⁴⁹

Det gradvise politiske skiftet i FSLN hadde ført til en viss tilnærming mellom MISURASATAs leder Brooklyn Rivera og regjeringen. Rivera forsøkte å holde MISURASATA uavhengig av CIA og FDN. Til tross for at de førte væpnet kamp mot sandinistregjeringen kalte MISURASATA seg fortsatt for

³⁴³ Gordon 1998: 34

³⁴⁴ Gordon 1998: 34

Mange garifunaer hevder at de er urbefolkning på bakgrunn av slektskapet til de karibiske arawakene.

³⁴⁵ Rundt den store lagunen Pearl Lagoon bor både mayagna/sumu og miskitoer i tillegg til kreoler og mestiser. Dessuten bor så å si hele Nicaraguas garifunabefolkning rundt lagunen.

³⁴⁶ Llanes 1994: 48

³⁴⁷ Zimmermann 2000: 75

³⁴⁸ Kinzer 2007: 269

³⁴⁹ Kinzer 2007: 269

revolusjonære og støttet i prinsippet sandinistenes revolusjon.³⁵⁰ Dette bidro til at sandinistene godtok et forhandlingsforsøk med Rivera i 1984. Gjennom desember 1984 forsøkte Luis Carrión å forhandle med Brooklyn Rivera i en serie med møter i Mexico og Colombia. Forhandlingene strandet fordi Rivera nektet å inngå en fredsavtale før EPS ble trukket tilbake fra miskitosamfunnene på Atlanterhavskysten.³⁵¹ Carrión og sandinistene mente at Riveras forslag var fullstendig fjernet fra en hver politisk og militær realitet, og ville redusere den nicaraguanske statens autoritet over sitt nasjonale territorium.³⁵²

Borge stoppet forhandlingsforsøk med Brooklyn Rivera og andre urbefolkningsledere i utlandet. I stedet arbeidet Borge med å danne kommunikasjonslinjer til lokale urbefolkningskommandanter på Atlanterhavskysten.³⁵³ Gjennombruddet i forhandlingene med de lokale kommandantene kom som en følge av et langvarig arbeide med å bygge opp gjensidig tillitt mellom partene. Dette arbeidet ble gjennomført av autonomikommisjonen, nicaraguansk Røde Kors, den moraviske kirken og EPS-offiserer.³⁵⁴ I stedet for å trekke EPS ut av landsbyer på Atlanterhavskysten endret Borge soldatenes strategi.

Charles Hale beskriver hvordan han opplevde hærens strategiskifte i miskitosamfunnet Sandy Bay Sirpi. Sandy Bay var sterkt fiendtlig innstilt til sandinistene og kontrollert av en garnison med EPS-soldater. Rundt Sandy Bay befant det seg en relativt stor MISURASATA-styrke som i stor grad bestod av lokale menn.³⁵⁵ Hale beskriver EPS-soldatene som kom til Sandy Bay i april 1985, som helt annerledes enn de soldatene som hadde okkupert landsbyen tidligere. Fra starten på borgerkrigen hadde de fleste soldatene fra EPS i Sandy Bay vært unge militssoldater uten innsikt i forholdene på Atlanterhavskysten.³⁵⁶ Mangelen på kunnskap førte til en rekke misforståelser og overgrep mot befolkningen i landsbyen.³⁵⁷ Mangel på erfaring hadde også ført til store tap for militssoldatenes sin del. Flere ganger havnet de i bakholdsangrep og de var i liten grad i stand til å kontrollere områdene rundt Sandy Bay.³⁵⁸

³⁵⁰ Lineamientos Generales De MISURASATA:1981: 15

³⁵¹ Kinzer 2007: 268

³⁵² Kinzer 2007: 268

³⁵³ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³⁵⁴ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³⁵⁵ Hale 1994: 167

³⁵⁶ Hale 1994: 147

Militssoldatene i Sandy Bay ble omtalt som "the Masaya boys". The Masaya boys hadde vært tenåringer og kjempet mot Nasjonalgarden under den blodige oppstanden i Masaya i 1978-79.

³⁵⁷ Hale 1994: 147

³⁵⁸ Hale 1994: 167

Tapene til Contras gjennom årene 1983-1985 viser at sandinisthæren ble stadig mer effektiv.³⁵⁹ Tapstallene økte dramatisk, noe som også trolig har en sammenheng med at EPS sine soldater ble bedre trent og bevæpnet, samt den nye strategien med bruk av BLI-bataljoner.³⁶⁰ De nye soldatene som EPS sendte til Atlanterhavskysten var i gjennomsnitt eldre, hadde blitt skolert i spørsmålene rundt urbefolkningsrettigheter og autonomi og hadde fått bedre militær opplæring. Mange av de nye soldatene var spesielt utvalgte partikadre fra FSLN, disse hadde satt seg inn i konflikten på Atlanterhavskysten. De satte i gang infrastrukturprosjekter og ba om unnskyldning for tidligere utplasserte regjeringssoldaters feilsteg.³⁶¹ Selv om befolkningen fortsatt var svært fiendtlig innstilt mot soldatene, bidro denne nye strategien til å skape noe mer tillit i mange lokalsamfunn på Atlanterhavskysten.

Utviklingen i USA - Boland II-vedtaket og Iran-Contras

Utenfor Nicaragua skjedde det også ting som påvirket forholdene på Atlanterhavskysten, i overgangen mellom 1984 og 1985. Contras var helt avhengig av amerikansk finansiering for å drive en effektiv krigføring. I oktober 1984 vedtok kongressen *the Boland II amendment* som satte en stopper for den direkte militære hjelpen til Contras.³⁶² *Boland II-vedtaket* gjorde at CIA måtte trekke seg delvis ut av den direkte involveringen i krigføringen. I denne situasjonen entret oberst Oliver North scenen for alvor. North solgte våpen til Iran via Israel for å finansiere Contras indirekte.³⁶³ Disse våpensalgene og pengeoverføringene ble kjent som Iran-Contras-skandalen og ble rullet opp i amerikansk media i 1986-1987.³⁶⁴

Til tross for *Boland II-vedtaket* godkjente Kongressen i 1985, 27 millioner dollar i nødhjelp til Contras. Problemet med disse midlene var at de utelukkende skulle gå til mat, medisiner og lignende.³⁶⁵ Samtidig klarte oberst Oliver North og eks-general Richard Secord å holde de militære hjulene i gang ved hjelp av inntekter fra våpensalg til Iran.³⁶⁶ Det var mange årsaker til at støtten til Contras ble kuttet. Contras sto bak svært mange grove krigsforbrytelser som ikke ble godt mottatt i amerikansk opinion.³⁶⁷ Også gruppene med stort innslag av urbefolkning og kreoler, MISURA, MISURASATA og

³⁵⁹ La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985: 1990

³⁶⁰ La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias datos basicos 1980-1985: 1990

³⁶¹ Hale 1994: 168

³⁶² Secord 1992: 204

³⁶³ Secord 1992: 204

³⁶⁴ Kinzer 2007: 321

³⁶⁵ Kinzer 2007: 293

³⁶⁶ Secord 1992: 204

³⁶⁷ Kinzer 2007: 291

ARDE, stod bak meget grove krigsforbrytelser.³⁶⁸ Disse forbrytelsene inkluderte blant annet utstrakt bruk av tortur og drap på sivile og krigsfanger, samt henrettelser av desertører.³⁶⁹

Internt i CIA var det også delte oppfatninger om krigsdeltagelsen. I likhet med EPS mente de fleste av CIAs militære analytikere at Contras hadde lidd et militært nederlag i 1984-85 og umulig kunne vinne krigen militært.³⁷⁰ Avsløringen av at CIA var involvert i minelegging av nicaraguanske havnebyer og som en konsekvens av det senket skip fra seks ulike nasjoner i 1984, bidro til at store deler av kongressen stemte i mot nye militære bevilgninger til Contras.³⁷¹ Vedtaket førte til at Reagan-administrasjonen måtte foreta en ufrivillig uttrekking av sitt offisielle engasjement på Contras' side. Dermed oppsto situasjonen hvor Contras og elementer i amerikansk etterretning (blant annet Northgruppen) måtte finne andre inntektskilder. Noen av disse kildene var legale, andre var illegale. Krefter på amerikansk høyreside gjennomførte omfattende private pengeinnsamlinger til støtte for Contras i USA. Amerikansk etterretning fikk også flere allierte stater, deriblant Saudi-Arabia og Taiwan, til å støtte Contras.³⁷² Det illegale arbeidet for å holde krigen i gang ble i ettertid kjent som Iran-Contras. I kjølvannet av denne skandalen kom det også frem at Contras, med CIAs velsignelse, hadde vært dypt involvert i kokainsmugling fra Colombia til USA. Senator John Kerry ledet komiteen som arbeidet med etterforskningen av CIAs involvering i kokainskandalen, og komiteen konkluderte:

*In the name of helping the Contras, we abandoned the responsibility our government has for protecting our citizens from all threats to their security and well being (...) the credibility of governmental institutions has been jeopardized by the administration's decision to turn a blind eye to domestic and foreign corruption associated with the international narcotics trade.*³⁷³

Selv om *Boland II* ikke klarte å stoppe pengestrømmen til Contras (i og med at Oliver North, kokainhandel og Saudi Arabia m. fler holdt hjulene i gang), så gjorde vedtaket at CIA ble mindre direkte involvert i krigføringen. I tillegg mistet den politiske ledelsen til Contras og Contras' støttespillere i USA integritet. Da kongressen debatterte forslaget om fornyet støtte til Contras i 1985, ble det redegjort for mange av Contras krigsforbrytelser.³⁷⁴ Debatten i kongressen endte i et definitivt nei til videre militær støtte til Contras, med 248 mot 180 stemmer. At Reagan klarte å få i

³⁶⁸ Hawley 2003: *Wani* # 32: 40

³⁶⁹ Schneider 1989: 159-161

³⁷⁰ Streatfield 2005: 338

³⁷¹ Streatfield 2005: 337

³⁷² Secord 1992: 211

³⁷³ Streatfield 2005: 345

³⁷⁴ Kinzer 2007: 293

gjennom 27 millionene dollar til sivil hjelp var en mager trøst for Contras.³⁷⁵ En av Contras' militære ledere, Enrique Bermudez, reagerte med sinne og uttalte fra sitt hovedkvarter i Miami: *tror dere vi kan vinne med nok medisin til de skadde?*³⁷⁶ Kommentaren sier både noe om den stadig mer pressede situasjonen til Contras, men også noe om det åpne allianseforholdet mellom Contras og USA og hvor avhengige Contras var av amerikansk støtte. Reagan omtalte Contras som *freedom fighters* og kalte seg selv ved en anledning for "en miskitoindianer", som en slags henvisning til John F. Kennedys tale i Vest-Berlin i 1963– *Ich bin ein Berliner*.³⁷⁷

Det militære nederlaget til Contras kombinert med et politisk nederlag i USAs kongress, kan ha bidratt til at flere kommandanter i MISURA vurderte forhandlingsløsninger. I og med at MISURA var direkte underlagt FDN's kommando, var de også mer påvirket av USAs politiske og militære støtte. MISURA var i utgangspunktet mer innbitte motstandere av sandinistene enn MISURASATA, men det var likevel en MISURA-kommandant som først gikk inn i en våpenhvileavtale med sandinistregjeringen.

Økende interne problemer i Contras

MISURA-kommandanten Eduardo Pantin ledet MISURAs tropper i området rundt landsbyen Yulu. Pantin og flere andre kommandanter innledet samtaler med Tomas Borge den 5. mai og undertegnet en våpenhvileavtale den 17. mai 1985.³⁷⁸ I forkant av denne avtalen hadde Eldo Lau, som ledet Røde Kors sitt arbeid på Atlanterhavskysten, klart å opparbeide seg tillit både fra sandinistene og fra enkelte fraksjoner av Contras. Røde Kors startet sitt arbeid i 1983, og klarte i løpet av de neste årene å komme seg frem til de fleste MISURA- og MISURASATA-kontrollerte områdene. Røde Kors hadde tillatelse fra regjeringen til å dele ut mat, klær og medisiner til sivilbefolkningen.³⁷⁹ I kjølvannet av den humanitære innsatsen begynte representantene til Røde Kors, som også var nicaraguanere, å kommunisere med de lokale kommandantene. Eldo Lau og Røde Kors skaffet seg tillit og et kontaktnettverk og begynte i en del tilfeller å overbringe beskjeder mellom sandinistregjeringen (representert ved Tomas Borge) og lokale kommandanter fra både MISURA og MISURASATA.³⁸⁰

Røde Kors sitt arbeid var ikke ufarlig, veiene var mange steder minelagt og den militære situasjonen uklar. Mange grupperinger tilknyttet de ulike fraksjonene av Contras angrep biler de mistenkte å ha

³⁷⁵ Kinzer 2007: 251

³⁷⁶ Kinzer 2007: 251

³⁷⁷ Reagans tale ved Bitburg, Vest-Tyskland. 5. mai 1985

³⁷⁸ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³⁷⁹ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³⁸⁰ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

noe med regjeringen å gjøre. I 1985, før forhandlingene i Yulu, ble en gruppe arbeidere fra MICON³⁸¹ bortført av en gruppe tilknyttet MISURASATA. På samme tid ble Eldo Lau selv bortført av en MISURA-tilknyttet gruppe. Røde Kors-delegasjonen klarte å snakke seg ut av fangenskapet gjennom å vise til sitt humanitære arbeid. Etter frigivelsen meklet Lau mellom MISURASATA-gruppen og EPS om frigivelse av MICON-arbeiderne. Etter åtte dager ble MICON-arbeiderne frigitt, riktignok med tydelige tegn på tortur, men i live. Slike situasjoner var det mange av på Atlanterhavskysten i disse årene, og bidro til at Røde Kors-folk, som Eldo Lau, fikk en posisjon som mellomledd mellom sandinistene og de ulike geriljafraksjonene.³⁸²

Bortføringene av Ray Hooker og Eldo Lau illustrerer det kompliserte bildet på Atlanterhavskysten mellom 1981-1987. De to Contrasfraksjonene, MISURA og MISURASATA, ble støttet av lokale kommandanter som kjempet i nærheten av sine landsbyer. Om en kommandant valgte å støtte MISURAs Stedman Fagoth eller MISURASATAs Brooklyn Rivera, kunne avhenge av personlige/familiære bånd, praktiske hensyn eller ideologisk tilknytning. Brooklyn Rivera forsøkte, i motsetning til Stedman Fagoth å holde en uavhengig linje til CIA/USA og de tidligere Somoza-tilhengerne i FDN. Riveras avstandtagen fra amerikansk imperialisme var riktignok med forbehold, også han og MISURASATA fikk periodevis penger fra CIA.³⁸³

Stedman Fagoth ble ifølge mange av hans motstandere, samarbeidspartnere (inkludert Rivera) og hans soldater, gradvis mer maktsyk og ”psykopatisk.” Fagoths oppførsel bidro til ytterligere splittelser.³⁸⁴

*KISAN came later. After Stedman Fagoth made a mistake at the base there [i Honduras], he wanted to start kill up the young boys. So the boys get up against him and went from Honduras.*³⁸⁵

Maktkampen i MISURA og Fagoths lederstil bidro til enda en splittelse hvor en fraksjon som kalte seg KISAN brøt ut.³⁸⁶ Denne splittet seg ytterligere en gang hvor utbrytergruppen KISAN-Pro Paz (*KISAN for fred*) brøt ut. Det siste bruddet hadde bakgrunn i hvilken grad de ulike kommandantene var villige til å forhandle om fred eller ikke.³⁸⁷

³⁸¹ Ministerio de Construcción/Departementet for infrastruktur

³⁸² Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

³⁸³ Hale 1994: 153

³⁸⁴ Kinzer 2007: 262

³⁸⁵ Intervju med MISURASATA/MISURA-veteran, Bilwi 2011.

³⁸⁶ Indian Sut Asla Nicaragua ra Nicaraguan

³⁸⁷ Hale 1994: 173

Åpningen for fredsforhandlinger i FSLN bidro til at splittelsene i MISURA og MISURASATA tiltok. Rivera og Fagoth og hoveddelen av deres tropper opererte fra relativt trygge baser i Honduras og Costa Rica. Lokale geriljakommandanter opererte derimot fra sine lokalsamfunn og deres omliggende områder. De innenlandske geriljagruppene hadde ingen sikre gjemmesteder og vanskelige forsyningslinjer. En annen viktig faktor som gav de lokale kommandantene et større insentiv til å forhandle om fred, var at de måtte forholde seg til- og dele sivilbefolkningens lidelser. Sivilbefolkningen var blant annet deres egne familier, og utover 1985 begynte mange lokalsamfunn å bli trette av krigen.³⁸⁸

I Sandy Bay Sirpi ble det i 1986 en vanlig oppfatning at landsbyen var en tredje part med sivile, fanget mellom to krigførende parter.³⁸⁹ Befolkningen uttrykte et ønske om at de to bevæpnede partene skulle snakke sammen slik at de sivile kunne få fred.³⁹⁰ Dette er en avgjørende forskjell fra 1983, da landsbyen så på seg som sivile støttespillere til den lokale MISURASATA-gruppen, som bestod av landsbyens unge menn. Et annet eksempel kan man finne på Rama Key, hvor ramabefolkningen sommeren 1985 satte ned en komité av foreldre som arbeidet for å få sønnene sine til å desertere fra MISURASATA og ARDE.³⁹¹ Fra 1984 til 1985 ser man for første gang en nedgang i Contras samlede styrker. Dette kan delvis skyldes økt desertering. Samtidig vet vi at Contras' militære tap økte i denne perioden, noe som også kan forklare nedgangen.³⁹² Befolkningens støtte til Contras' krigføring var synkende. Vi må regne med at den synkende støtten påvirket de lokale kommandantene mer enn Fagoth og Rivera. På grunn av sin nærhet til lokalsamfunnene hadde de lokale kommandantene både et press fra sine lokalsamfunn og sterkere egeninteresse i å gå inn i forhandlinger med sandinistene enn det lederne Rivera og Fagoth hadde.

Våpenhvileavtale i Yulu 1985

Tomas Borge utnyttet situasjonen og inviterte til forhandlinger i Yulu mai 1985. Borges strategi var delvis å følge opp Brooklyn Riveras forslag fra desember 1984, som innebar å trekke ut EPS fra lokalsamfunnene og akseptere tilstedeværelse av bevæpnede opprørsgrupper.³⁹³ Den avgjørende forskjellen mellom de to forslagene, var at amnestiet for væpnede styrker ikke ble innført som noen generell regel, men kun gjaldt de kommandantene som gikk med på lokale fredsforhandlinger og våpenhvile. Resultatet ble at lokale kommandantene som undertegnet våpenhvileavtale med

³⁸⁸ Hale 1994: 172

³⁸⁹ Hale 1994: 172

³⁹⁰ Hale 1994: 172

³⁹¹ Schneider 1989: 161

³⁹² Nicaragua:Pais sitiado (Guerra de baja intensidad: agresion y sobrevivencia): 1990

³⁹³ Kinzer 2007: 269

sandinistene, tok over forsvaret av sine områder. EPS trakk seg helt ut av området og kunne konsentrere sine tropper mot kommandanter som fortsatt ikke ønsket å delta i fredsforhandlinger. Sandinistene fikk i praksis nye allierte fordi de delene av Contras som gikk med på fredssamtaler, i flere tilfeller måtte forsvare seg mot andre deler av Contras som ikke ønsket forhandlinger.³⁹⁴ Den forverrede militære situasjonen til Contras, ble dermed forverret ytterligere av de lokale våpenhvileavtalene.

En annen viktig effekt av de lokale avtalene var at mye av autoriteten og den militære slagkraften til MISURA og MISURASATA smuldret opp. Fagoth og i enda større grad Rivera mistet kontrollen over sine lokale kommandanter. Disse innenlandske kommandantene og deres soldater følte seg langt mer presset av den vellykkede offensiven til EPS, enn kommandantene i Honduras og Costa Rica. Rivera og MISURASATA var spesielt utsatt fordi de hadde langt mindre ressurser enn det CIA-støttede MISURA.³⁹⁵ Bruddet i kommandolinjene i geriljaorganisasjonene viser en svekkelse av patron-klient forholdet på Atlanterhavskysten. Bruddet viser på den andre siden betydningen av kommandantenes tilknytning til sine lokalsamfunn. De lokale kommandantene valgte lokalsamfunnene/de lokale klientene sine fremfor patronene (Fagoth og Rivera). Fagoth og Rivera skulle i prinsippet forsyne kommandantene med penger, våpen og forsterkninger, men når de ikke klarte dette lenger mistet de også autoriteten over klientene sine.

At de lokale kommandantene gradvis trakk seg ut av krigen, viser også Fagoth og Riveras manglende evne til å gjennomføre effektive straffeaksjoner mot de kommandantene som befant langt unna frontlinjene ved Honduras og Costa Rica. Samtidig var det ikke risikofritt for MISURASATA og MISURA-soldater å forhandle med sandinistene. Kommandant Eduardo Pantin ble for eksempel drept like etter fredsforhandlingene ved Yulu, trolig av en agent fra MISURA.³⁹⁶ På Rama Key ble tre unge ramamenn drept av en MISURASATA-gruppe sendt fra Costa Rica fordi de hadde desertert fra MISURASATA.³⁹⁷ ARDEs leder Eden Pastora ble nesten drept av en bombe ved La Penca ved grensen til Costa Rica i 1984.³⁹⁸ En teori bak denne hendelsen er at CIA-støttede FDN stod bak bomben. Teorien gikk ut på at Pastora skulle drepes fordi han nektet å underlegge seg FDNs sentrale ledelse. Denne teorien ble presentert i blant annet en amerikansk TV-dokumentar i 1988.³⁹⁹ Sandinistene hadde også grunner til å forsøke å drepe Pastora. I dag vet man, gjennom nye vitnemål fra involverte,

³⁹⁴ Intervju med Johnny Hogdson, Bluefields 2011

³⁹⁵ Kinzer 2007: 262

³⁹⁶ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011.

³⁹⁷ Schneider 1989: 160

³⁹⁸ Kinzer 2007: 264

³⁹⁹ Dokumentarfilmen *Coverup – Behind the Iran-Contra Affair*, 1988. Regi: Barbara Trent og David Kaspar

at det trolig var sandinistenes etterretningstjeneste som stod bak La Penca-bomben.⁴⁰⁰ Vitnemål, blant annet presentert i en svensk dokumentarfilm, hevder at det var en argentinsk pro-sandinistisk aktivist med et stjålet dansk pass som plantet bomben.⁴⁰¹ ARDEs offensiv i 1984 ble stoppet pga. av La Penca-bomben, noe som utvilsomt var til sandinistenes fordel. Pastora og ARDE trakk seg ut av krigen i 1986 på grunnlag av de militære tapene de ble påført av EPS på frontavsnittet sør for Bluefields.⁴⁰² Historien om La Penca bør med for å presisere at begge sider var involvert i attentatforsøk.

Johnny Hodgson forteller i sitt intervju at en gruppe på 80 MISURASATA-soldater fra Pearl Lagoon krevde en egen øy for å legge ned våpnene fordi de var redde for represalier fra grupper som var i mot fredsforhandlingene.⁴⁰³

One time we got in to a serious problem, I don't remember good what year it was, but eh. These guys called me and told me that they wanted to give in their weapons. It was 85 of them. So I must come to the community of Kara at the Rio Grande. No, not Kara, Walpa. So I went to Walpa. Just three of us went and them was 85 so... When I went to sit with them in a school them told that they wanted to stop fighting. They want to get back into normal life and come back home. But they were a bit scared that the others who was fighting will not agree with this. They will think that they are selling out and that they would look them up to make them pay the price. So they said that they wanted to live somewhere, they wanted a little island. We will stop the war but you have to get us a piece of little island for us to live. I tell them I cant do that. I tell them I could do a lot, but that little island is complicated. Little island, everything have owner you know. Practically them tell me they wanted little island for themselves. I told them that I couldn't do that that I couldn't give them little island. I they started to get mad.⁴⁰⁴

Johnny Hodgson var redd for at desertørene ville drepe han, men han klarte å komme seg unna ved hjelp av en hvit løgn:

Things were getting tense. And I told them; Let's stop talk. I told them I went there in helicopter and with the coast guard. I told I was with some troops, I told them I was with 250 soldiers and that I was going back to those soldiers. And that I was going to Bluefields with those soldiers to consult there the following day. But I didn't go with no soldiers, I was there

⁴⁰⁰ http://www.ticotimes.net/dailyarchive/2008_05/051508.htm#story2

Dokumentaren: *Last Chapter: Goodbye Nicaragua*, 2011 Regi: Peter Torbjörnson

⁴⁰¹ <http://www.nytimes.com/1993/08/08/world/costa-rica-reopens-inquiry-in-1984-bombing.html>

⁴⁰² Schneider 1989: 161

⁴⁰³ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011.

⁴⁰⁴ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

*alone. But I see that they were getting really... They were getting mad. I left and we didn't come back. We didn't reach to anything. A couple of months later we were able to settle the situation. But sometimes I meet some of those guys and we just remember and we just talk about it and we just laugh.*⁴⁰⁵

Denne historien illustrerer også risikoen Johnny Hodgson og de andre aktivistene fra autonomikommisjon utsatte seg selv for. Den viser også at de gruppene fra Contras som forsøkte å legge ned våpnene, risikerte represalier fra mer uforsonlige grupperinger. Åpningen for at grupperingene som gikk med på våpenhvile kunne beholde våpnene sine, var en avgjørende brikke for å få i gang lokale våpenhvileavtaler. Rett og slett fordi at våpen var en sikkerhetsgaranti mot grupper som var i mot våpenhvile.

Til tross for drapet på Pantin ble fredsavtalen ved Yulu overholdt. Yulu har i ettertid blitt omtalt som "fredens hovedstad" på Atlanterhavskysten. Ifølge Lau ble 15 avtaler signert i Yulu av sandinistenes delegasjon og ulike kommandanter.⁴⁰⁶ Denne avtalen bidro til å pasifisere store områder og gjorde samtidig situasjonen for de resterende delene av Contras enda vanskeligere. I tillegg tiltok fragmenteringen av urbefolkningsgeriljaen noe som gjorde den mindre slagkraftig.⁴⁰⁷

Svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet

Johnny Hodgson og Ray Hooker forteller at det reiste, fra begynnelsen av 1985, mange hundre aktivister rundt i de ulike lokalsamfunnene og arrangerte møter om autonomiavtalen. Ifølge tidsskriftet Wani ble disse møtene (*consulta popular* - folkekonsultasjoner) mottatt med en blanding av skepsis og entusiasme.⁴⁰⁸ Charles Hale, som befant seg i miskitosamfunnet Sandy Bay, beskrev reaksjonen på autonomikommisjonens fremstøt som først og fremst "skeptisk". Til tross for at de nye soldatene som kom til Sandy Bay og mange andre lokalsamfunn i løpet av 1985, var bedre skolerte, mindre brutale og satte i gang infrastrukturprosjekter, ble de fortsatt oppfattet som fiender.⁴⁰⁹ Og det var bare svært motvillig at miskitodominerte samfunn som Sandy Bay deltok i autonomiprosessen i 1985.

⁴⁰⁵ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

⁴⁰⁶ Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011

⁴⁰⁷ Hale 1994: 240

⁴⁰⁸ Butler 1985: *Wani* #2-3, dec-may:12

⁴⁰⁹ Hale 1994: 169

Mange MISURASATA-kommandanter, samt ledelsen, avviste sandinistenes autonomiforslag og prosessen rundt den som et "pseudo-prosjekt for å reorganisere administrasjonen."⁴¹⁰ Kommandant Felipe Nolan, som ledet MISURASATA-styrken utenfor Sandy Bay, truet med represalier mot de som deltok i prosessen.⁴¹¹ Samtidig som man hadde denne høyst reelle fiendskapet og aggresjonen mot autonomiprosessen, kom det sakte, men sikkert til syne resultater. Kommandant Nolan lot for eksempel være å angripe EPS-styrken i Sandy Bay til tross for truslene.⁴¹² Bakgrunnen for dette kan være den stadig mer pragmatiske holdningen EPS hadde ovenfor opprørsstyrkene. Blant annet hadde de nye EPS-soldatene som kom til Sandy Bay, på forhånd advart Nolan, slik at han kunne trekke sin styrke til hovedkvarteret sitt i Kara lenger nord og dermed unngå kamp. EPS og Nolan hadde forhandlet gjennom hele 1985, og selv om forhandlingene brøt sammen, avblåste Nolan det ventede angrepet.⁴¹³ Den nye strategien til EPS kombinert med resultatene i Yulu kan ha påvirket urfolkskommandanter som Nolan, til å revurdere strategien sin. Hale peker på at den daglige kontakten mellom sandinistregjeringen, representert enten av soldater, statlige arbeidere eller aktivister fra autonomikommisjonen, bidro til å bygge ned avstanden mellom partene.

Den nye strategien til EPS gikk hånd i hånd med infrastrukturprosjekter. Ifølge Hale åpnet muligheten seg for at sandinistregjeringen kunne tilby sosiale tjenester og infrastrukturprosjekter i små miskitosamfunn først etter forhandlingene i Yulu.⁴¹⁴ Grunnen var at man fikk pasifisert store deler av urfolksgeriljaen. I 1985 marsjerte det med sandinistenes velsignelse flere hundre bevæpnede geriljasoldater fra KISAN gjennom Bilwi. Denne marsjen var en feiring av våpenhvileavtalen i Yulu.⁴¹⁵ På grunn av pasifiseringen (ikke avvæpningen) av vesentlige deler av urfolksgeriljaen kunne sivile aktører fra sandinistregjeringen komme seg til langt flere lokalsamfunn. Sandinistene startet opp matforsyning, leveranser av medisiner og helsehjelp, bygging av kaianlegg og reparasjon av fiskebåter.

Lokalsamfunnene opplevde i 1985 for første gang at den nicaraguanske staten spilte en aktiv rolle. Selv om disse prosjektene også ble møtt med skepsis, og det fortsatt var mye vondt blod mellom sandinistene og urbefolkningen, førte prosjektene til at en del miskitoer delvis endret syn på sandinistene. Maria Stevens, en miskitokvinne fra Sandy Bay forteller hvordan sandinistene ble beskrevet av MISURASATA-aktivister da borgerkrigen startet:

⁴¹⁰ Hale 1994: 171

⁴¹¹ Hale 1994: 171

⁴¹² Hale 1994: 170

⁴¹³ Hale 1994: 170

⁴¹⁴ Hale 1994: 177

⁴¹⁵ Hale 1994: 176

*They told us the Sandinistas are bad people, who want to bring in communism. The Communists, they said, will kill the Miskitu alive and use our skin to make shoes (laugh). They told us all kinds of terrible things about the Cubans too. People got scared and decided they better fight... I heard that business about the Communists making shoes out our skin, and soap out of our children, and I believed them too.*⁴¹⁶

En annen beboer i Sandy Bay, Gaspar Blandon, gir en liknende beskrivelse:

*When the MISURASATA boys first came to town, preparing to fight, they said that the Sandinistas are bringing in "Communist laws". I wasn't sure what that meant. They explained, religion will be eliminated, any man could have your woman, food will be scarce and sold only in small amounts.*⁴¹⁷

I forhold til Marias utsagn, må det presiseres at hun på det tidspunktet hun ble intervjuet av Hale var svært pro-sandinistisk. Det kan tenkes at hun overdriver for å fremstille MISURASATAs propaganda som latterlig eller absurd. Selv om noen av de verste forestillingene om sandinistene mistet troverdighet hos deler av miskitobefolkningen, har jeg selv hørt voldsomme påstander mot sandinistene under mitt feltarbeid i Bilwi:

*Daniel Ortega is like Castro and Chavez. Every time they get behind your back they cut of your head. Maybe because you talk too much. He is killing up people, he is sucking peoples blood, he`s a communist.*⁴¹⁸

*That man (Ortega) took 75 men, students, young boys like you, and throw them in the sea from a helicopter.*⁴¹⁹

*Ortega took a man in 82 and bury him alive.*⁴²⁰

Disse utsagnene beskriver de sterke følelsene mange miskitoer føler ovenfor Ortega og sandinistene i dag. Selv om man ikke fullstendig skal utelukke at disse påstandene stemmer, har jeg ikke sett noe i kildematerialet mitt som tilsier at Ortega/sandinistene skulle ha begått slike overgrep som er beskrevet i intervjuene. Samtidig gir dagens påstander et bilde på hvor sterkt hatet mot sandinistene må ha vært under borgerkrigen på 80-tallet.

⁴¹⁶ Hale 1994: 151

⁴¹⁷ Hale 1994: 160

⁴¹⁸ Gruppeintervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011.

⁴¹⁹ Gruppeintervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

⁴²⁰ Gruppeintervju med MISURASATA-veteraner, Bilwi 2011

Erfaringene med EPS' nye strategi og sandiniststatens sosiale prosjekter bidro til å fremstille disse forestillingene som urealistiske for veldig mange vanlige miskitoer. Befolkningen så i praksis at sandinistene ikke var så forferdelige som først antatt. Samtidig ble det viktig å få statlige leveranser, for de svært fattige lokalsamfunnene. I Sandy Bay brukte staten nødhjelpsforsyningene som pressmiddel for å få landsbyen til å sende delegater til en autonomikonferanse i Bluefields.⁴²¹ Selv om miskitoene fortsatt i stor grad var fiendtlig innstilte til sandiniststaten, så forventet de tjenester av den, og staten ble en integrert del av deres liv. Dermed får man en sakte svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet på Atlanterhavskysten. Frem til revolusjonen hadde amerikanske aktører (selskaper, kirker og bistandsorganisasjoner) stått for lønnsarbeid, ideologi/religiøsitet og sosial hjelp. Etter 1985 var det den nicaraguanske staten som sto for tilrettelegging av arbeid og velferd. Ideologien kom i form av en felles visjon for autonomi innenfor den nicaraguanske staten.

Sandinistene klarte i løpet av 1980-tallet å gjøre den nicaraguanske staten til den viktigste maktfaktoren, arbeidsgiveren og leverandøren av sosiale goder på Atlanterhavskysten. Selv om staten ikke var utpreget populær, ble den en faktor for at lokalsamfunnene kunne fungere.⁴²² Svekkelsen av det anglo-amerikanske hegemoniet kan ha bidratt til å få implementert fredsavtalen. De radikale miskitoene, som drømte om helt eller delvis løsrivelse fra Nicaragua, mistet støtte. For flere og flere fremstod det å være en del av den nicaraguanske staten som den eneste realistiske muligheten. Frykten internt i sandinistpartiet for at autonomi ville bety en deling av staten Nicaragua, ble også dempet. Johnny Hodgson hevder at sandinistledelsen endelig godtok autonomiforhandlingene når autonomikommisjonen foreslo med en definisjon av autonomi som inkluderte begrepet *National Unity* (nasjonal enhet):

That definition is the key thing that I want to tell you here. We define autonomy as: "The recognition and the effective exercise of the historical rights of the indigenous people and ethnic communities of the Caribbean Coast of Nicaragua in the context of national unity and the constitutional principle." I will never forget this definition even if I live a thousand years! Those are the words, the exact words. It took us; I will say years to come up with those words. Four lines, but those words was ones who opened up doors to a strong dialogue with MISURASATA. So the Sandinista said; come here this is interesting, this is what we want to build, "National Unity." So you are all talking about national unity? Well we do not have

⁴²¹ Hale 1994: 191

⁴²² Hale 1994: 192-193

problems with this thing. We could convert this in to a law etc. etc... In the, what is the "dirigencia"⁴²³ of the Sandinista we had a total back up. Understanding, clear understanding.

So the Sandinista began to preach that; national unity with the people from the Caribbean Coast...⁴²⁴

Sandinistregjeringens frykt for en splittelse av landet hadde vært den viktigste grunnen til å avvise MISURASATAs forslag for en autonomiavtale i 1981. Men den nye definisjonen som la vekt på nasjonal enhet, beroliget sandinistene. Samtidig klarte sandinistregjeringen gradvis å etablere seg som hegemon på Atlanterhavskysten, gjennom militær kontroll, men trolig viktigere gjennom å opptre som en ansvarlig stat gjennom sosiale programmer og bygging av infrastruktur. Autonomiprosessen var her avgjørende for å gi sandinistene politisk legitimitet i befolkningen på Atlanterhavskysten og for at urbefolkningsgeriljaen skulle få innfridd noen av de kravene de hadde gått til krig for.⁴²⁵ Som jeg har vist tidligere i kapittelet, var tanken om en eller annen form autonomi helt sentral hos de fleste befolkningsgruppene.⁴²⁶ Det er dermed vanskelig å forestille seg at partene kunne ha nærmet seg hverandre uten en autonomiprosess. En grunn til å hevde dette er at fredsforhandlingene først kom i gang når autonomi ble en del av den offisielle politikken til sandinistene.

Oppsummering av året 1985 – en borgerkrig som smuldrer opp

I 1985 ser man en rekke sammenfallende hendelser og prosesser som muliggjorde fredsarbeidet, som igjen ledet til den første våpenhvileavtalen i Yulu i mai 1985 og undertegnelsen av autonomiloven i 1987. Contras moralske svekkelse som en følge av krigsforbrytelser, intern maktkamp og kokainsmugling, kom i kjølvannet av det strategiske nederlaget, beskrevet av både CIAs analytikere og EPS. Disse to faktorene kombinert med sandinistenes politiske fleksibilitet, som ledet de til å godta prinsippet autonomi for Atlanterhavskysten, spilte Stedman Fagoth og Brooklyn Rivera ut på sidelinjen. Ved å sette Fagoth og Rivera i bakgrunnen åpnet Borge for at lokale kommandanter som Pantin kunne operere friere og starte forhandlinger. Borge aksepterte å la geriljagrupper som godtok våpenhvile, beholde våpnene sine. Pasifiseringen av enkelte områder gjorde at de gjenværende geriljasoldatene ble enda mer utsatt enn de var i utgangspunktet. Den håpløse militære situasjonen til Contras ble verre, og prosessene beskrevet ovenfor fikk en selvforsterkende effekt i form av flere våpenhvileforhandlinger og mindre militær aktivitet på Atlanterhavskysten.

⁴²³ ND, det nasjonale direktoratet

⁴²⁴ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

⁴²⁵ Hale 1994: 196

⁴²⁶ Intervju med Johnny Hodgson, i Bluefields 2011

Pasifiseringen ledet igjen til at sandinistregjeringen kunne bygge opp legitimitet på landsbygda via infrastrukturopbygging og sosiale programmer. Disse programmene førte til en styrking av den nicaraguanske statens posisjon på Atlanterhavskysten og en svekkelse av det anglo-amerikanske hegemoniet.

Den bedre sikkerhetssituasjonen gjorde det lettere for aktivister, som Johnny Hogdson og Ray Hooker, å reise til flere landsbyer uten å risikere å bli angrepet. Autonomikommisjonens aktivister kunne presentere og diskutere autonomiforslaget med mange flere, og dermed gi prosessen større legitimitet gjennom større deltagelse. Fra 1985 og utover deltok også de mest innbitte fiendene av sandinistene (som f. eks Sandy Bay-miskitoene) i prosessen, noe som var avgjørende for pasifiseringen av mer uforsonlige kommandanter som Felipe Nolan. I kjølvannet av alle disse prosessene begynte krigstrette lokalsamfunn som Sandy Bay begynte å se på seg selv som en sivil tredje part. Sivilbefolkningen så ikke lenger seg selv som en integrert del av MISURA eller MISURASATA. Etter at sandinistregjeringen godtok prinsippet om en autonomiavtale, begynte grunnlaget for å opprettholde en kostbar krig å smuldre opp for de lokale urfolkskommandantene.

Kapittel 6. Et mellomamerikansk fredsinitiativ og undertegnelsen av autonomiavtalen i 1987

I 1987 ble autonomiavtalen ratifisert av det nicaraguanske parlamentet, etter nesten tre år med nitidig arbeid av hundrevis av autonomiaktivister. I forsøkene på å få i gang møter i landsbyer på Atlanterhavskysten ble mange aktivister drept og skadet av soldater fra Contras. Til tross for mange tilbakeslag, førte arbeidet med autonomiprosessen, sammen med andre faktorer, til en gradvis demobilisering av urbefolkningsgeriljaen. Parallelt med autonomiprosessen på Atlanterhavskysten, kom det i gang et regionalt fredsinitiativ for Mellom-Amerika under ledelse av Costa Ricas president, Oscar Ariás. Disse prosessene foregikk tilsynelatende helt uavhengig av hverandre. I dette kapitlet vil jeg drøfte i hvilken grad det lokale fredsinitiativet på Atlanterhavskysten og den regionale fredsprosessen gjensidig påvirket hverandre.

Autonomi for Atlanterhavskysten, som et reelt alternativ til krig og etnisk nasjonalisme, ble etablert av autonomiaktivistene som reiste rundt på landsbygda fra 1985. Autonomiaktivistene og sandinistregjeringen ble imidlertid utfordret av befolkningen til å sette noen av ideene bak autonomiprosessen ut i praksis. Et ufravikelig krav fra miskitobefolkningen var at de skulle få lov til å vende tilbake til områdene langs Rio Coco, som de ble tvangsevakuert fra i 1981. Da sandinistene i 1986 åpnet for en slik tilbakevending, til tross for stadige kamper langs elva, viste de miskitoene at autonomiprosessen ikke bare var fagre ord, men en mulighet til å oppnå noen av de målene de hadde gått til krig for.

Tasba Pri avvikles - miskitoene vender tilbake til Rio Coco

Tasba Pri-leirene ble som nevnt opprettet i forbindelse med evakueringen av Rio Coco i 1981-82. Tasba Pri ble av Contras omtalt som et slags sandinistisk gulag, men dette blir imidlertid av de fleste kilder avvist som en overdrivelse.⁴²⁷ Selv om miskitoene først 1986 fikk vende tilbake til sine gamle hjem langs krigssonen ved Rio Coco, ble de heller ikke tvunget til å bli i Tasba Pri. På den andre siden var ikke alternativene deres mange, i en krigsherjet region med periodevise reiseforbud i store områder.⁴²⁸ Tvangsevakueringen fra Rio Coco ble et traume for miskitoene, og da sandinistene satte i gang autonomiprosessen, ble det tidlig klart at fred var håpløst uten en løsning for flyktingene fra Rio Coco. Johnny Hodgson forteller at miskitoene ønsket å se prinsippene bak autonomiprosessen satt ut i praksis. Å la folk å flytte tilbake til Rio Coco var en måte å sette ideene ut i praksis på:

⁴²⁷ Kinzer 2007: 271

⁴²⁸ Kinzer 2007: 263

It was defined that all of the people that was living beside the Rio Coco could come back home and settle back on the Rio Coco. That was very important you know, because the people began to say; "all of those words sound good, but I need to see some practical action of those words." I think some people said that autonomy means that "we could come back home. And decide were we wanted to live at the Wangki River." So it had to be some flexibility from the government also.⁴²⁹

Hodgson hevder at viljen til å fortsette borgerkrigen ble svekket etter at flyktingene fikk vende tilbake til Rio Coco/Wangki:

A lot of people that used to live on the Coco River and fled to Honduras, came back and settled at the Wangki River side. And a little by little the war began losing importance. That didn't mean that the problems finished, the war stopped in the sense that we stopped killing up each other.⁴³⁰

I dette sitatet sier Hodgson at færre ønsket å fortsette krigen som en følge av at autonomiprosessen ble satt ut i livet. At flyktingene fikk vende tilbake til Rio Coco, var et viktig bidrag til å forsterke denne prosessen. Kapittel 5 viser at flere parallelle prosesser hadde ført til en demobilisering av deler av urbefolkningsgeriljaen. Ray Hooker forteller at sandinistenes åpning for å la de tvangsevakuerte komme tilbake, var et resultat av denne demobiliseringen:

If I remember correct, it was 1 86 or 87, all the indigenous population that had been forcefully established in the land which was called Tasba Pri, was allowed to return to the Rio Coco. That was about 86, if I am not mistaken. You know, for these communities to be able to return, about 10 000 people; I meant that a certain degree of pacification had been achieved.⁴³¹

Dermed kan man hevde at autonomiprosessen med blant annet våpenhvileavtalene i Yulu og andre plasser var en forutsetning for det neste steget som innebar å la flyktingene vende tilbake. Autonomikommisjonens kartlegging av hva som var viktig for folk, viste at punktet om tilbakevending til Rio Coco sto nesten øverst. Det ble nedsatt en egen kommisjon som arbeidet kun med dette spørsmålet, og denne kommisjonen ledet også det praktiske arbeidet med tilbakevendingen. Flyktingene fikk utlevert materialer til å bygge hus, penger og mat til å overleve på, til de hadde fått i gang fiske og jordbruk.⁴³² Sandinistene var dypt foraktet blant flyktingene i Tasba Pri, men samtidig var disse avhengig av statens hjelp og godvilje for å kunne reetablere hjemmene sine.⁴³³ I forrige

⁴²⁹ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

⁴³⁰ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011

⁴³¹ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

⁴³² Kinzer 2007: 275

⁴³³ Hale 1994: 195-196

kapittel ble det beskrevet hvordan den nicaraguanske staten og sandinistene klarte å svekke det anglo-amerikanske hegemoniet gjennom å tilby velferdsgoder. At flyktningene fra Rio Coco fikk vende tilbake og samtidig mottok ytelser fra staten, forsterket denne tendensen.

Bilwi 1987 - autonomiavtalen blir undertegnet

Da autonomiprosessen ble satt i gang i 1984 åpnet sandinistene et rom for forhandlinger, ikke bare med befolkningen, men også med ledelsen i MISURASATA. Det ble tidlig klart at MISURASATAs krav om etniske særrettigheter for de tre urbefolkningsgruppene var uakseptable for sandinistene. Brooklyn Rivera trakk seg fra forhandlingene i løpet av 1985, etter at sandinistenes ikke kom MISURASATA i møte på kravene om militær tilbaketrekking og indre selvstyre for urbefolkningen. Et slikt indre selvstyre ville i praksis ha blitt dominert av miskitoene, som var flere enn alle de andre minoritetsgruppene til sammen. I 1985 ser man tydelige skiller mellom det Johnny Hogdson beskriver som sandinistenes *intercultural autonomy* og MISURASATAs *indigenous autonomy*. Det er liten tvil om at ønsket om et indre selvstyre, som utelukket de befolkningsgruppene på Atlanterhavskysten som ikke var urbefolkning (særlig mestisene), hadde stor oppslutning i miskitobefolkningen. Man kan være kritiske til miskitolederskapets etno-sjåvinistiske krav, men samtidig handlet miskitolederne i tråd flertallet av miskitobefolkningen sine ønsker. Flertallet av miskitoene ønsket autonomi kun for urbefolkningen, og de ønsket å inkludere hele Atlanterhavsregionen i et slikt selvstyrt område.⁴³⁴

Brooklyn Rivera vendte tilbake til Atlanterhavskysten i 1986, etter at forsøkene på dialog mellom MISURASATA og sandinistene brøt sammen i 1985. Rivera kom sammen med flere amerikanske journalister og medlemmer av nordamerikanske urbefolkningsorganisasjoner.⁴³⁵ Riveras fremstøt ble stoppet av den sandinistiske sikkerhetstjenesten og EPS, som forsøkte å arrestere Rivera. Det hele endte med at Rivera flyktet tilbake til Costa Rica. Angrepet på Rivera ble et tilbakeslag for autonomiprosessen og skapte økt skepsis til om sandinistene egentlig hadde et ønske om fred.⁴³⁶ Men til tross for konflikten med MISURASATAs lederskap og skepsis i lokalsamfunnene fortsatte arbeidet med sandinistenes autonomiinitiativ. Samtalene med Brooklyn Rivera ble imidlertid ikke gjenopptatt før i 1988, da autonomiavtalen allerede var undertegnet.⁴³⁷

Gjennom autonomiprosessen åpnet sandinistene et begrenset forhandlingsrom. Miskitoenes ønske om etniske særrettigheter og indre selvstyre ble blankt avvist. Det var visjonen om *intercultural*

⁴³⁴ Hale 1994: 175

⁴³⁵ Kinzer 2007: 270

⁴³⁶ Hale 1994: 175

⁴³⁷ Hale 1994: 175

autonomy som ble den akseptable løsningen for sandinistene, alle forslag som brøt grunnleggende med denne visjonen ble satt til side. Sandinistene kunne sette andre forslag til side fordi de hadde støtte i samtlige etniske grupper, med unntak av miskitoene, for *intercultural autonomy*. Sandinistene brukte denne støtten for å argumentere for at MISURASATAs forslag ikke bare var uakseptabelt for sandinistene, men også for de små etniske minoritetsgruppene. Det var også avgjørende for sandinistene og befolkningen på Stillehavskysten, at autonomiforslaget aldri skulle kunne åpne for en fremtidig splittelse av den nicaraguanske nasjonalstaten. Man må også huske at et forslag om autonomi måtte ha forståelse og en viss grad av støtte blant mestisene, som tross alt var (og er) Nicaraguas desidert største befolkningsgruppe. Ifølge Johnny Hodgson var presiseringen av at autonomiloven skulle sikre et nasjonalt felleskap innenfor staten Nicaragua, et sentralt element i *intercultural autonomy*:

*The recognition and the effective exercise of the historical rights of the indigenous people and ethnic communities of the Caribbean Coast of Nicaragua in the Context of national unity and the constitutional principle.*⁴³⁸

At den største minoritetsgruppen, miskitoene, foretrakk en annen visjon for en autonomiavtale, var imidlertid både et demokratisk og et militært problem. Sandinistenes autonomivisjon klarte ikke å tilfredsstille kravene til de mest militante miskitofraksjonene, noe som bidro til at mange miskitoer fortsatte kampen helt frem til Daniel Ortega tapte valget i 1990.⁴³⁹ Samtidig ser man at flertallet av miskitoene etter hvert lot seg demobilisere og begynte å delta i den sandinistledede autonomiprosessen. I tillegg til en økende avhengighet av den sandinistiske staten og en håpløs militær situasjon, så bredte det seg en krigstretthet i mange miskitosamfunn etter mange år med krig. Sandinistenes autonomiforslag gav tross alt miskitoene en del innrømmelser. Selv om mange miskitoer følte at de ble avspist med for få og små innrømmelser, følte de fleste samtidig at de fikk nok til at det ikke var verdt å fortsette en blodig borgerkrig med små muligheter for en militær seier.⁴⁴⁰ Samtidig med at mange av deres unge menn kjempet i borgerkrigen, deltok miskitosamfunnene aktivt i autonomiprosessen. Flere lokale ledere som hadde forhandlet med autonomikommisjonens representanter, fikk etter hvert større forståelse av at de måtte inngå kompromiss med de andre folkegruppene og sandinistregjeringen.⁴⁴¹

Autonomikommisjonen klarte i løpet av 1985 å etablere lokale landsbykommisjoner over hele Atlanterhavskysten. Disse kommisjonene arbeidet internt i landsbyen med å fremme landsbyens krav

⁴³⁸ Intervju med Johnny Hodgson, Bluefields 2011.

⁴³⁹ Gonzalez 2007

⁴⁴⁰ Hale 1994: 178

⁴⁴¹ Hale 1994: 194

ovenfor den regionale autonomikommisjonen som igjen jobbet med å få i gjennom kravene ovenfor regjeringen i Managua. De lokale kommisjonene valgte også representanter til de regionale forsamlingene man avholdt med jevne mellomrom for å diskutere seg frem til konsensus rundt de ulike kravene/forslagene landsbykommisjonene la frem.⁴⁴² I tillegg reiste representanter fra de regionale kommisjonene (en i Bluefields og en i Bilwi) rundt for å sikre seg at alle landsbyene hadde forstått tanken bak *intercultural autonomy*.

De omreisende representantene fra autonomikommisjonen hadde primært to oppgaver. Den ene var å avholde landsbymøter hvor representanten holdt en innledning om autonomiprosessen gang, den andre var å gå på husbesøk. Besøkene innebar at en representant fra autonomikommisjonen gikk til alle husene i en landsby og fortalte om autonomiprosessen og hørte på familien i husets tanker rundt prosessen. Poenget var å forsikre seg om at befolkningen forsto hva autonomiprosessen dreide seg om.⁴⁴³ Begge disse oppgavene var farlige, særlig den siste. Spesielt i nord var husbesøk umulig mange plasser, og i disse områdene ble det primært avholdt landsbymøter. I sør ble hus til hus-besøk gjennomført i så å si alle landsbyene etter at kampene begynte å avta i 1985-1986.⁴⁴⁴ I nord fortsatte kampene helt frem til 1990, noe som gjorde arbeidet til autonomikommisjonens aktivister svært vanskelig. I tillegg til at miskitoenes etniske krav var delvis utelukket fra *intercultural autonomy*-visjonen var det også vanskelig å komme i dialog med mange miskitosamfunn. Dette bidro til at autonomiprosessen ikke ble like godt fundamentert i nord som i den sørlige delen av Atlanterhavskysten.⁴⁴⁵ Til tross for disse problemene hadde det blitt opprettet lokale autonomikomiteer i 96 av 120 byer og landsbyer på Atlanterhavskysten på slutten av 1987.⁴⁴⁶

Arbeidet til autonomikommisjonen ble vanskeligere på grunn av kampene som fulgte i kjølvannet av Brooklyn Riveras besøk i 1986. EPS gjennomførte en militær offensiv mot de MISURASATA-styrkene som fortsatt ikke hadde gitt opp en militær løsning. Det ble også foretatt flere arrestasjoner på sivile som var mistenkt for å hjelpe geriljasoldater.⁴⁴⁷ I tillegg bevilget den amerikanske kongressen ny pengestøtte til Contras, noe som gjorde at mange på begge sider forventet at den militære konflikten ville fortsette.⁴⁴⁸ Til tross for disse uheldige omstendighetene klarte autonomikommisjonen å fortsette forsoningsarbeidet og forhandlingene om en autonomiavtale. Sandinistenes

⁴⁴² Llanes 1994: 55

⁴⁴³ Llanes 1994: 54

⁴⁴⁴ Llanes 1994: 54

⁴⁴⁵ Llanes 1994: 56

⁴⁴⁶ Romero 2002: 401

⁴⁴⁷ Hale 1994: 186-187

⁴⁴⁸ Hale 1994: 186

straffereaksjoner ovenfor de enkeltpersonene og landsbyene som hadde deltatt i kamphandlingene i 1986, var relativt milde. I tillegg la sandinistene frem nye planer for å utbedre infrastruktur og lokaldemokrati i de lokalsamfunnene som var mest fiendtlig innstilte overfor regjeringen og til autonomiprosessen.⁴⁴⁹

I mai 1986 ble det avholdt en serie med møter om autonomiprosessen i Bluefields. På disse møtene deltok alle representantene til de lokale autonomikommisjonene. Møtene i Bluefields endte med en felles uttalelse som støttet autonomiforslaget som var utarbeidet av den nasjonale autonomikommisjonen.⁴⁵⁰ Dette autonomiforslaget var påvirket av folkelig deltagelse fra landsbyene gjennom autonomiprosessen, samtidig var forslaget også et resultat av den nasjonale autonomikommisjonens fastlagte retningslinjer. Premisset om *intercultural autonomy* lå til grunn hele veien og kunne i realiteten ikke forandres på. Miskitoenes ønsker om indre selvstyre og etnisk autonomi for urbefolkningen, *indigenous autonomy*, ble aldri en del av den nasjonale autonomikommisjonens autonomiforslag. Forslaget fra den nasjonale autonomikommisjonen lå til grunn da autonomiprosessen kulminerte med møtet i Bilwi i juli 1987. Over 200 lokalt valgte representanter fra nesten alle landsbyene på Atlanterhavskysten deltok på møtet, som endte med at autonomiloven ble godkjent.⁴⁵¹ I tillegg deltok flere hundre personer fra de ulike landsbyene som observatører og diskusjonspartnere til de offisielle representantene. I oktober 1987 ratifiserte parlamentet i Managua autonomiloven, som da ble en del av den nicaraguanske grunnloven.⁴⁵²

Autonomiprosessen på Atlanterhavskysten kom som et resultat av en folkelig og deltagende prosess. Nesten samtlige landsbyer ble involvert i å arbeide med og kartlegge hvilke elementer som måtte inn i en autonomiavtale. De ulike folkegruppene fikk gjennom viktige krav knyttet til å ta vare på sine språk, kulturer og landområder i gjennom skolesystem og landlov. Prosessen ble også utført med entusiasme og oppriktighet fra autonomiaktivistenes side, som i de fleste tilfeller var sandinister eller sandinistsympatisører.⁴⁵³ Aktivistene dro på husbesøk, arrangerte landsbymøter og spredte informasjonsmateriale på de ulike språkene, verbal informasjon og i tegneserieform for de mange analfabetene.⁴⁵⁴ Diskusjonene på landsbymøtene var, ifølge observatører som Charles Hale, rimelig åpne. Mange krav som kan sees på en direkte kritikk av sandinistregjeringen, fikk gjennomslag. For det første fikk den nicaraguanske staten et mer desentralisert styre, noe som var i strid med

⁴⁴⁹ Hale 1994: 187

⁴⁵⁰ Hale 1994: 186

⁴⁵¹ Llanes 1994: 66

⁴⁵² Llanes 1994: 57

⁴⁵³ Intervjuer med Johnny Hogdson og Ray Hooker.

⁴⁵⁴ Llanes 1994: 52

sandinistenes opprinnelige ideer om hvordan det ville være ideelt å styre Nicaragua.⁴⁵⁵ Den desentraliserte modellen skulle sørge for en omfordeling av rikdom fra den ikke fullt så fattige Stillehavskysten til den svært fattige Atlanterhavskysten (primært gjennom å beholde en større del av inntektene fra de lokale naturressurser på Atlanterhavskysten). For det andre ble sandinistenes opprinnelige ideer om en alfabetiseringsprosess utelukkende på spansk avvist, og erstattet med retten til undervisning på miskito, garifuna, mayagna og engelsk. Og sist, men ikke minst måtte sandinistene ta selvkritikk i sin behandling av miskitoene langs Rio Coco. Autonomiprosessens første store praktiske konsekvens var avviklingen av Tasba Pri-leirene. Autonomiprosessen dermed fikk raskt helt konkrete resultater på bordet og man tok raskt tak i grunnleggende og vanskelige spørsmål som var viktige for lokalbefolkningen.

Ble miskitoene forbigått?

Mange av premissene for autonomiprosessen lagt av den nasjonale autonomikommisjonen før prosessen egentlig ble ført ut til landsbyene. Riktignok hadde den nasjonale kommisjonen kartlagt noen av de viktigste punktene for befolkningen, før de utarbeidet planen om *intercultural autonomy*. Men miskitoenes viktigste krav ble i realiteten aldri tatt med i autonomiprosessen. Kravene ble åpenbart diskutert utallige ganger på landsbymøter, men de var ikke en del av diskusjonen på de avgjørende møtene i Bluefields og Bilwi.⁴⁵⁶ En av grunnene var at alle de andre folkegruppene følte seg truet av miskitoenes krav, og ønsket ikke noen gjenopprettelse av miskitoenes dominans i området. Fra sandinistenes og den nasjonale autonomikommisjonens side ble det oppfattet som umulig å kombinere enkelte av kravene fra miskitoene med ønskene til den øvrige befolkningen. Dermed stod de rundt 80 000 miskitoenes krav mot kravene til 120 000 mestiser og til sammen 40 000 kreoler, mayagnaer, garifunaer og ramaer. Dette er naturligvis et forenklet bilde; mange mayagnaer, ramaer og også en del kreoler støttet miskitoenes ideer om urbefolkningsautonomi. Og en del miskitoer foretrakk *intercultural autonomy*, noen miskitoer var også sandinister.

Etter hvert som autonomiprosessen gikk sin gang, ser det ut til at de fleste som ikke var militante miskitonasjonister, godtok den nasjonale autonomikommisjonens premiss om *intercultural autonomy*. Hale beskriver også en sakte aksept blant de mest militante miskitoene av den nasjonale autonomikommisjonens forslag. De fleste miskitoene så etter hvert på miskitonasjonalistenes ideer om indre selvstyre eller løsrivelse som urealistiske.⁴⁵⁷ I og med at sandinistene hadde et flertall i den

⁴⁵⁵ beskrevet og diskutert i bakgrunnskapittelet

⁴⁵⁶ Hale 1994: 193

⁴⁵⁷ Hale 1994: 194

samlede befolkningen på Atlanterhavskysten bak seg, kan man si at de fulgte folkeviljen og at autonomiprosessen var godt demokratisk forankret. Samtidig er det viktig å merke seg at flertallet i miskitobefolkningen, den nest største etniske gruppen, i utgangspunktet var tilhengere av en annen løsning, *indigenous autonomy*. Selv om grunnene til å avvise kravene om særetniske krav for miskitoene/urbefolkningen er forståelige, førte avvisningen til at mange miskitoer følte seg forbigått og dermed fortsatte krigen.

Esquipulas II – Et mellomamerikansk fredsprosjekt

Autonomiprosessen på Atlanterhavskysten bidro til å demobilisere deler av KISAN, MISURASATA og MISURA. Konflikten på Atlanterhavskysten avtok i intensitet, men fortsatte i aller høyeste grad på Stillehavskysten. Samtidig med det nasjonale fredsinitiativet på Atlanterhavskysten foregikk det ulike regionale fredsinitiativ, som hadde som mål å få slutt på borgerkrigene i Mellom-Amerika. Det første ble startet av Panama, Venezuela, Colombia og Mexico i 1983 og ble kalt Contadora-initiativet. Contadora-initiativet var oppkalt etter den colombianske øya som partene først møttes på.⁴⁵⁸ Dette initiativet forsøkte primært å legge til rette for forhandlinger mellom statslederne i USA, El Salvador og Nicaragua. Planen til Contadora-gruppen var å få de mellomamerikanske lederne til å gjensidig stoppe støtten til geriljagrupper, henholdsvis Contras i Nicaragua og FMLN i El Salvador.⁴⁵⁹ FSLNs forhandlinger med Brooklyn Rivera i 1984-85 var også tilrettelagt av Contadora-gruppen. Initiativet møtte imidlertid flere problemer. Det største problemet var at USA og Honduras motarbeidet tiltaket, noe som gjorde den praktiske gjennomføringen av fredsplanen umulig. Contadorainitiativet klarte imidlertid å legge til rette for en del viktige samtaler som førte til en viss fremgang i fredsprosessen.

I 1986 møttes presidentene i Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua og Costa Rica i byen Esquipulas i Guatemala. Under dette møtet undertegnet de noen løse avtaler om felles mål for fredsprosessen i Mellom-Amerika.⁴⁶⁰ Oscar Ariás, Costa Ricas nyalgte president, deltok i disse innledende samtalene i Esquipulas, men markerte seg ikke spesielt på dette tidspunktet. Samtalene i 1986 ble kalt Esquipulas I. Ariás skulle senere ta over lederskapet i fredsforhandlingene, et arbeid han senere mottok Nobels fredspris for.

⁴⁵⁸ Romero 2002: 414

⁴⁵⁹ Romero 2002: 414

⁴⁶⁰ Romero 2002: 417

Ariás markerte seg først på hjemmebane der han beordret stenging av alle flyplasser som ble brukt av CIA eller den amerikanske hæren. Også de gjenværende basene til Contras ble stengt av costaricanske politimenn (Costa Rica har ingen hær).⁴⁶¹ Ariás' handlemåte var et brudd med Costa Ricas tradisjon som innebar stilltiende samarbeid med USA. Amerikanske forsøk på å få Ariás til å gjenåpne basene ble avvist fra Costa Ricas side. Ariás argumenterte med at et sentralt punkt i Esquipulas I-avtalen var at alle baser som ble brukt av Contras i Honduras og Costa Rica skulle avvikles (dette gjaldt også geriljabaser brukt av sosialistiske geriljagrupper i de ulike landene). Honduras hadde ingen intensjoner om å avvikle sine Contras-baser, men Ariás var, til USAs overraskelse, krystallklar på dette punktet.⁴⁶² I et intervju med en MISURASATA-veteran fra Bluefields som kjempet i sør, forteller han om den forverrede situasjonen langs Rio San Juan på grensen til Costa Rica:

We had a fight along San Juan River, but the CIA got kicked out by the president of Costa Rica (Ariás). To maintain the river we used to get arms through Costa Rica. The arms used to come from the United States and from El Salvador to Costa Rica. We didn't have a bullet to fight with, so we had to cross the river. I think we lost 300-400 men, I don't know how many we lose. No bullet, so we had to cross the river. (...) So after we lose the river, San Juan river was the principal base. And it was from then we started to loose the war.

Ariás samlet på nytt de mellomamerikanske presidentene i Esquipulas 6. og 7. august 1987.⁴⁶³ Her ble fredsplanen for Mellom-Amerika lagt frem etter dagelange forhandlinger. Ariás har i ettertid blitt kjent for å ha nektet de mellomamerikanske presidentene å ha rådgivere og generaler til stede under Esquipulas II-forhandlingene, samt nekte de å ta pause inntil en enighet ble nådd (under en forhandlingsrunde i Guatemala City).⁴⁶⁴ Denne manøveren bidro trolig til at de kom til en enighet om en del overordnede prinsipper. Grunnlaget for freden i Nicaragua i 1990 ble lagt under disse forhandlingene. El Salvador oppnådde en fredsavtale i 1992, mens den brutale borgerkrigen i Guatemala fortsatte til 1996, ti år etter de første samtalene i Esquipulas.

Esquipulas- og Contadora-iniativene foregikk parallelt med autonomiprosessen. Det mest synlige eksemplet på kontakt mellom prosessene er de strandede samtalene mellom FSLN og Rivera i Mexico i 1984, som var et resultat av Contadora-iniativet. Det var også viktig for den militære utviklingen på Atlanterhavskysten at Oscar Ariás la ned basene i Costa Rica. Basene hadde primært blitt brukt av ARDE og MISURASATA som kjempet i områdene sør for Bluefields. Selv om ARDE var demobilisert i

⁴⁶¹ Kinzer 2007: 345

⁴⁶² Kinzer 2007: 345

⁴⁶³ Romero 2002: 417

⁴⁶⁴ Kinzer 2007: 347

1987, hadde CIA og Contras ambisjoner om å opprette en sørlig front. Etter at Ariás stengte CIAs og Contras baser i Costa Rica ble en sørlig front umulig, noe intervjuet til Contras-veteranen fra Bluefields bekrefter. Nederlaget i sør ble enda en spiker i kista for Contras forhåpninger om en militær seier, og bidro til å forverre den militære situasjonen til urbefolkningsgeriljaen og Contras forøvrig.

Sentralt i Esquipulas-avtalen var at alle regjeringene i Mellom-Amerika skulle respektere demokrati og menneskerettighetene, samt tillate og å gjøre det mulig for alle grupperinger å delta sine lands demokratiske prosesser. I sammenheng med dette punktet spilte autonomiprosessen en rolle i det regionale fredsarbeidet. Nicaraguas regjering kunne vise til urbefolkningens deltakelse i demokratiet, ikke bare nasjonalt, men også lokalt og regionalt.⁴⁶⁵ På dette området hadde sandinistregjeringen kommet mye lengre enn militærdiktaturene i Honduras, El Salvador og Guatemala. I disse landene ble politiske opposisjonelle henrettet og torturert av regjeringstilknyttede dødsskvadroner til langt ut på 90-tallet.⁴⁶⁶ Slike ting foregikk ikke i Nicaragua, selv ikke under de mest polariserte periodene av borgerkrigen.⁴⁶⁷ Det er ikke utenkelig at autonomiprosessen, og sandinistenes åpning for folkelig deltakelse i denne og andre politiske prosesser i Nicaragua, bidro til en raskere avslutning på borgerkrigen enn i nabolandene. En grunn til å hevde dette er at til og med de mest anti-sandinistiske miskitonasjonalistene etter hvert så at de kunne delta i demokratiet uten fare for sitt eget liv, dermed fantes det et reelt alternativ til å krige.⁴⁶⁸

Sandinistene endret taktikk i 1988 fra å nekte direkte forhandlinger med Contras' lederskap til å inngå i slike forhandlinger.⁴⁶⁹ En av grunnene var frykten for en utenlandsk invasjon en annen var at økonomien i Nicaragua i 1988 var i ferd med å kollapse. Inflasjonen i Nicaragua var på utrolige 33 000 % i 1988. Den økonomiske kollapsen gjorde sandinistregjeringens situasjon vanskelig, selv om Contras ikke lenger var en stor militær trussel.⁴⁷⁰

⁴⁶⁵ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 359

⁴⁶⁶ Kinzer 2007: 394

⁴⁶⁷ Walker 2011:44

⁴⁶⁸ Hale 1994: 194-195

⁴⁶⁹ Arnson 1999: 34

⁴⁷⁰ Arnson 1999: 35

Faktorer for og i mot fred

John Stedman, Donald Rothchild og Elizabeth Cousens *Ending Civil Wars*, er et sentralt verk i forskning på fredsløsninger i borgerkriger. De tar for seg mange caser, blant annet Nicaragua. Det finnes selvsagt mye annen relevant litteratur om fredsprosesser - jeg har imidlertid valgt å bruke *Ending Civil Wars* fordi boka ligger mitt tema særskilt nær i tematikk, tidsperiode og geografi (tre caser fra Mellom-Amerika).

I *Ending Civil Wars* sin analyse av Nicaragua er det primært fredsarbeidet i 1989-91 som blir undersøkt. Borgerkrigen på Atlanterhavskysten samt fredsprosessen i denne delen av landet blir bare så vidt nevnt og ikke analysert. Fredsprosessen på Atlanterhavskysten blir oppsummert i en setning og deretter forlatt: *In addition, many of the indigenous people lost interest in the armed struggle as the Sandinistas accommodated their demands for autonomy.*⁴⁷¹ Denne påstanden er i og for seg i samsvar med det som har kommet frem i denne oppgaven. Det er heller ikke unaturlig at i en slik studie på borgerkriger først og fremst ser på fredsarbeidet mellom sandinistene og Contras i 1989-1991 når Nicaragua er tema. Fredsprosessen på Atlanterhavskysten var ikke en avtale mellom geriljagrupper og en regjering (noe som er gjennomgående for de andre mellomamerikanske fredsprosessene), men en prosess mellom folket på Atlanterhavskysten og regjeringen i Managua. Dermed skiller også prosessen på Atlanterhavskysten seg fra alle de andre fredsprosessene Stedman, Rothchild og Cousens har undersøkt. Lederskapet i geriljagruppene på Atlanterhavskysten ble holdt utenfor autonomiprosessen frem til 1988, da avtalen alt var forhandlet frem og underskrevet.

I nesten samtlige av de fredsprosessene som har blitt gjennomgått i *Ending Civil Wars*, har det vært forhandlinger mellom ledere, med bistand fra utenlandske aktører, primært FN.⁴⁷² Fredsavtalen som ble undertegnet av sandinistregjeringen og lederskapet i Contras, passer dermed inn i denne malen, i motsetning til prosessen på Atlanterhavskysten. Prosessen i 1989-91 ble bistått av FN og Esquipulas II-iniativet ledet av president Ariás. Avtalen ble undertegnet av lederne av Contras og sandinistenes lederskap uten noe egentlig aktiv deltagelse på grasrotplan.

En definisjon av fred er komplisert, og i dette kapittelet vil jeg nøye meg med å undersøke fred som fravær/dramatisk nedgang i militære handlinger. Til tross for at autonomiavtalen ble undertegnet i 1987, fortsatte krigen i Nicaragua. Contras fortsatte sin militære kampanje helt frem til valget i 1990. Og en del av denne militære kampanjen foregikk på Atlanterhavskysten også etter at

⁴⁷¹ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 356

⁴⁷² Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 59

autonomiavtalen var undertegnet. Autonomiprosessen var ikke en tradisjonell fredsprosess, men det er liten tvil om at den var avgjørende for å få demobilisert deler av den væpnede motstanden mot sandinistregjeringen på Atlanterhavskysten.

Ending Civil Wars peker på noen nødvendige faktorer for en å få satt i verk en vellykket fredsavtale. En sentral faktor er staters villighet til å sørge for sikkerhet gjennom tilstrekkelig med soldater og villighet til å miste dem i kamphandlinger for å opprettholde sikkerheten for sivilbefolkningen. I mange konflikter vil disse soldatene komme via FN (Somalia, Rwanda, Bosnia) eller NATO (Kosovo, Bosnia fra 1995).⁴⁷³ På Atlanterhavskysten var det ingen tredje part som stilte opp med soldater som buffer mellom to stridende parter. Selv om EPS også hadde stått for enkelte overgrep og manglet tillit i en del av befolkningen, var det denne militære styrken som reelt sett ble ansvarlig for å sørge for sikkerhet. Sandinisthæren ble Atlanterhavskystens fredsbevarende styrke, i kombinasjon med de geriljastyrkene som gikk inn i våpenhvileavtaler og samtidig fikk beholde våpnene sine for å beskytte seg.⁴⁷⁴

Det er flere grunner til at EPS kan sees på som en militær styrke som bidro til fredsprosessen, til tross for at den var en part i konflikten. De militære reformene i 1984-1985 førte til at antall menneskerettighetsbrudd mot sivilbefolkningen sank betraktelig.⁴⁷⁵ I tillegg ser man at EPS i stor grad tolererte at fiendtlige geriljagrupper til en viss grad opererte uten at de grep inn (som Nolans gruppe ved Sandy Bay). Hale beskriver fra sitt opphold i Sandy Bay at aktive geriljasoldater fikk komme og gå uten at den lokale EPS-enheten reagerte. Hale viser også til at EPS-offiserer så i gjennom fingrene med at sivile gav store mengder mat og utstyr til geriljaen.⁴⁷⁶ I tillegg var EPS en sikkerhetsgaranti for de geriljaenhetene og de sivile som hadde sluttet fred og samarbeidet med sandinistene (blant annet de som deltok i autonomiprosessen).

Autonomiprosessen var den eneste eksisterende forsoningsprosessen på Atlanterhavskysten. Deler av urbefolkningsgeriljaen forsøkte å sabotere denne prosessen blant annet ved å angripe geriljagrupper som hadde inngått våpenhvile, samt å drepe enkeltpersoner som deserterte fra geriljaen eller folk som deltok aktivt i autonomiprosessen.⁴⁷⁷ At sandinistregjeringen var villig til å

⁴⁷³ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 3

⁴⁷⁴ f. eks KISAN-Pro Paz og MISURA-styrkene ved Yulu. Se kap. 4

⁴⁷⁵ Hale 1994: 168

⁴⁷⁶ Hale 1994: 189

⁴⁷⁷ Som drapet på Pantin i Yulu. Også Johnny Hodgsons beskrivelse av redselen geriljaenheten som ønsket å overgi seg i bytte mot å få bosette seg på en øy forteller at EPS var avgjørende for å beskytte geriljaenheter som ønsket våpenhvile.

bruke EPS til å sørge for sikkerhet, var dermed avgjørende for å bringe forsoningsprosessen videre. Sandinistregjeringen var villig og hadde kapasitet til å sende tilstrekkelig mange soldater og ofre dem om nødvendig. Dermed var forutsetningene for å sørge for en brukbar sikkerhetssituasjon gjennom bruk av EPS gode. I mange andre konfliktsituasjoner (Somalia, Rwanda, Bosnia) har landene som har bidratt med fredsbevarende styrker, til dels hatt for få soldater og har i liten grad vært villige til å ofre disse soldatene for å sikre freden.⁴⁷⁸

Ending Civil Wars peker også på staters bruk av ressurser på å oppnå fred som en viktig faktor. Når det kommer til sivil ressursbruk, var sandinistene villige til å strekke seg langt for å få i stand prosjekter på Atlanterhavskysten. Et eksempel på dette er matforsyninger og opprustning av havneanlegg i fiendtlige landsbyer som Sandy Bay Sirpi.⁴⁷⁹ Et annet eksempel er infrastrukturprosjekter som å gi ramaene støtte til å dyrke kokospalmer på Deer Island ved Rama Key.⁴⁸⁰ Dette prosjektet bidro til å demobilisere en hel befolkningsgruppe (riktignok den minste) fordi at det gav unge ramamenn et reelt alternativ til å sloss for geriljaen. Til tross for slike eksempler skal det sies at størstedelen av sandinistenes ressurser gikk til sikkerhetstiltak.

Stedman, Rothchild and Cousens peker på tre vanlige faktorer i en borgerkrigssituasjon som gjør at en fredsavtale er vanskelig å få i stand:

Ødeleggende faktorer (Spoilers):

1. Ledere, grupperinger som er i mot fredsavtalen.

Jo flere stridende parter, jo vanskeligere vil konflikten være å løse.⁴⁸¹ I Bosnia kan man i hvert fall regne med tre stridende parter (bosniske muslimer, bosniske kroater og bosniske serbere). På Atlanterhavskysten var det i hovedsak to stridende hovedparter (sandinistregjeringen og ulike fraksjoner av Contras). På Atlanterhavskysten hadde man i aller høyeste grad ødeleggere til stede. Både MISURA ledet av Fagoth og MISURASATA ledet av Rivera og Contras for øvrig representerer denne kategorien. Angrepet på gruvetriangelet i desember 1987, noen få måneder etter at autonomiavtalen var undertegnet, kan forstås som et forsøk på å sabotere fredsprosessen. Eldo Lau beskriver angrepet som et forsøk fra FDN sin side (Contras hovedstyrke) på å sabotere fredsprosessen på Atlanterhavskysten:

⁴⁷⁸ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 6

⁴⁷⁹ Hale 1994: 168

⁴⁸⁰ Schneider 1989: 162

⁴⁸¹ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 3

Etter at de havnet i bakholdsangrep, trakk geriljaen [MISURA og MISURASATA] seg reduserte tilbake mot fjellene [grensen mot Honduras]. Og de begynte å observere utviklingen i dialogen [Autonomiprosessen], som var veldig positiv. På lang sikt falt intensiteten i krigen, noe som favoriserte FSLN. Det var angrep, for eksempel i 1987 som Renato [trolig en Contras-kommandant] utførte for FDN i gruvesektoren. Angrepet kom etter at FSLN begynte operasjonen Danto. Sandinisthæren rykket 15-20 kilometer inn på Honduras sitt territorium for å ødelegge Contras-baser. Angrepet ble utført av FDN, ikke av MISURA og MISURASATA. De holdt seg tilbake og tenkte i gjennom nye strategier, som å starte en bredere dialog [delta i autonomiprosessen?]. Voice of America [CIA-finansert radio] sa nei til denne dialogen, og mente at den ikke var autorisert, ikke til å stole på og at den var en bløff av Frente Sandinista.⁴⁸²

Her hevder Lau at MISURA og MISURASATA, muligens var villige til å delta i fredsprosessen, mens FDN og Voice of America kan beskrives som *spoilers/ødeleggere* som motarbeidet fredsforøk. Selv om angrepet på gruvetriangelet kan ses på som et forsøk på å ødelegge for autonomiprosessen, sier Lau at det også kom som en reaksjon på EPS sin operasjon mot Contras-basene i Honduras.

2. Fiendtlige nabostater

Her er USA under Reagan den viktigste nabostaten som aktiv motarbeidet en fredsløsning. USA motarbeidet autonomiprosessen ved å bruke Rivera, Fagoth og deres grupperinger. I tillegg er Honduras et typisk eksempel på en fiendtlig nabostat med interesse av å motarbeide fredsinitiativ så lenge USA motsatte seg fred. Honduras handlet ut i fra amerikanske ordre i likhet med mange av sine mellomamerikanske nabostater. Denne praksisen brøt eksempelvis Costa Rica med under Ariás.

⁴⁸² Intervju med Eldo Lau, Bilwi 2011: *A raíz de eso lo que eran las emboscabas disminuyeron, los guerrilleros se replegaron más hacia la montaña, disminuyo bastante la crisis, la tensión, ya ellos comenzaron a observar el desarrollo del dialogo eso fue muy positivo porque a mediado y largo plazo la guerra disminuyó su intensidad y eso favoreció tanto al Frente Sandinista como a los guerrilleros, si hubo un ataque, por ejemplo como en el 89 (her oppgir Lau feil årstall, operasjon Danto ble utført i 1987-88) que hizo Renato de las fuerzas FDN en el sector de las minas, posteriormente a eso el Frente Sandinista inició la operación Danto que fue cuando desplazaron las tropas de FDN y el ejército de Nicaragua se metió al territorio hondureño como a 15 o 20 kilómetros los desplegaron y luego se regresaron, pero ese ataque fue por parte de FDN, no por parte de MISURA y MISURASATA y ellos se replegaron y replantearon nuevas estrategias y poder iniciar un dialogo más amplio, fue de mucha reflexión porque al comienzo lanzaron ataques inclusive la Voz de América estaban diciendo que no, que ese dialogo no estaba autorizado, que no confiaran que era una farsa que simulado por el Frente Sandinista.*

3. Verdifulle, lett omsettelige varer/naturressurser⁴⁸³

Ressurser som kan bidra til å opprettholde en krig, har man i liten grad på Atlanterhavskysten. Gullgruvene i Bonanza, Siuna og Rosita kunne kanskje ha representert et slikt problem, men var under hele borgerkrigen under sandinistenes kontroll. Med unntak av slaget i desember 1987 var ikke gruvetriangelet noe sentralt område for kamphandlingene på Atlanterhavskysten. Selv om Contras hadde klart å ta over dette området, er det lite sannsynlig at gruvene hadde blitt spesielt innbringende på grunn lange og farlige transportruter via Honduras og utfordringer med foredling av gullet. Oppsummert kan man si at verken gullet i gruvetriangelet eller noen andre naturressurser på Atlanterhavskysten var en drivende årsak til konflikten på Atlanterhavskysten, slik som for eksempel diamanter har vært i land som Kongo og Liberia.

Menneskerettigheter og sikkerhet som faktor for fred

Stedman, Rothchild and Cousens har også trukket frem to faktorer som koster relativt lite å gjennomføre (sammenlignet med utgifter til sikkerhet f. eks), men som er sentrale for å skape fred på lang sikt. Den ene faktoren er sikkerhet for sivilbefolkningen gjennom reformer i politiet og rettsvesenet. Den andre er bygging av lokal kapasitet for å følge opp og beskytte menneskerettigheter og forsoningsarbeid.⁴⁸⁴ I forhold til begge disse faktorene var autonomiprosessen viktig. Store deler av autonomiavtalen fokuserte på retten til å delta i demokratiet, desentralisering av demokratiske beslutninger, rett til land, rett til skolegang og rett til kulturell beskyttelse. Samtidig viste sandinistregjeringen i praksis gjennom avviklingen av Tasba Pri, et relativt forutsigbart rettsystem og reformene i hæren at de var en ansvarlig regjering som også tidligere fiender av staten kunne stole på.

Her skilte Nicaragua seg fra stater som El Salvador og Guatemala hvor geriljasoldater og andre opposisjonelle ble utsatt for forfølgelse, drap og tortur og dermed ikke hadde noe alternativ enn og forsette den militære kampen. En sentral årsak til at sandinistenes Nicaragua skilte seg fra sine naboland i nord, er ideologisk. Selv om sandinistene hadde autoritære tendenser, var bevegelsen som helhet politisk mangslungen (med innslag av liberalister, sosialdemokrater og diverse sosialistiske retninger inkludert noen autoritære). Sandinistbevegelsen krevde dermed et visst internt demokrati og kompromissvillighet for å ikke splittes. På grunn av at sandinistbevegelsen var så

⁴⁸³ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 3

Olje, narkotika og diamanter regnes som eksempler på lett omsettelige ressurser.

⁴⁸⁴ Stedman, Rothchild og Cousens 2002: 3

sammensatt, hadde bevegelsen en tradisjon for å godta en viss grad interne politiske forskjeller og desentralisering av sitt interne demokrati.⁴⁸⁵

På starten av 1980-tallet dominerte tildels de mest dogmatiske personene og fraksjonene.⁴⁸⁶ Både Daniel Ortega, Humberto Ortega, Henry Ruíz, Jaime Weelock og de andre sandinistene var fortsatt i 20-30-årene og hadde tilbrakt mesteparten av livet sitt i gerilja, fengsel eller på Cuba.⁴⁸⁷ Etter revolusjonen satt plutselig disse relativt unge idealistene med ansvaret for å styre et land, i ettertid så man at flere av deres politiske eksperimenter slo feil. Landbrukspolitikken til Jaime Weelock er et eksempel på dette, den førte til at mange bønder flyktet i armene på Contras.⁴⁸⁸ Daniel Ortegas forsøk på å organisere urfolkene som bønder og arbeidere og motarbeide MISURASATA skapte sterk motvilje på Atlanterhavskysten, det samme gjorde alfabetiseringsprosessen som ignorerte de lokale språkene på Atlanterhavskysten. Sandinistenes til dels brutale forsøk på å slå ned motstanden ledet til katastrofer som massakrene ved Rio Coco. Slike hendelser bidro til å eskalere konflikten på Atlanterhavskysten. Samtidig lå det i sandinistideologiens grunnholdning et ønske om folkelig deltakelse og et ønske om å bekjempe undertrykking og rasisme.⁴⁸⁹ Det var dermed hele tiden et potensial for positiv forandring, og dette potensialet fikk utløp gjennom autonomiprosessen. Selv om årsakene til at man fikk i gang en fredsprosess på Atlanterhavskysten er mange, vil jeg hevde at sandinistenes politiske grunnholdning var en viktig faktor. Denne faktoren manglet i land som El Salvador og Guatemala, hvor det også tok mer tid før det ble fred. Guatemalas militære har den dag i dag ikke tatt selvkritikk for sine overgrep under borgerkrigen.⁴⁹⁰ Sandinistene og EPS tok et offisielt oppgjør med sine egne overgrep allerede i 1984. Sandinistsoldatene som utførte massakrene ved Rio Coco ble straffet noen måneder etter at forbrytelsene ble utført i 1982. Sandinistenes ideologiske utgangspunkt og deres mer og mer pragmatiske holdning til sin egen ideologi kan sees på som en faktor som gjorde fredsprosessen på Atlanterhavskysten mulig.

Utenrikspolitiske motivatorer – frykten for amerikansk invasjon

Et argument i mot å hevde at autonomiprosessen primært var et resultat av sandinistenes ideologi er trusselen fra USA. Frykten for en amerikansk invasjon tvang sandinistene til å finne en løsning for situasjonen på Atlanterhavskysten. El Salvador og Guatemalas regjeringer hadde ingen slik trussel

⁴⁸⁵ Walker 2011: 41

⁴⁸⁶ Zimmermann 2000: 222-223

⁴⁸⁷ Zimmermann 2000: 162

⁴⁸⁸ Zimmermann 2000: 223

⁴⁸⁹ La Programa Historica de FSLN: 1972

⁴⁹⁰ Rundt 250 000 ble drept i løpet av borgerkrigen i Guatemala (fra 1966-1996), FN mener at hæren stod bak over 90 % av menneskerettighetsbruddene.

hengende over seg og hadde dermed et svakere insentiv til å søke dialog med opposisjonelle grupperinger. Denne faktoren er viktig og må tas med i beregningen. Det er naturlig å se for seg at maktorienterte realpolitikere som Tomas Borge innså at man måtte få til en løsning på Atlanterhavskysten for å stå sterkere mot supermakten USA. Ray Hooker hevder i sitt intervju at de fleste ledende sandinistene var i mot autonomiprosessen i starten og at mange sandinister godtok prosessen mer av pragmatiske enn av idealistiske grunner.⁴⁹¹

Til tross for at mange sandinister nok hadde vikarierende motiv, er det usannsynlig at en mer dogmatisk politisk regjering eller et militærdiktatur ville ha gått inn en så åpen, deltagende og folkelig prosess som autonomiprosessen var. Sandinistenes ideologi og deres pragmatiske politiske praksis kan trolig sees på som en positiv faktor for å få i stand en vellykket fredsavtale.

Autonomiprosessen 1984-1987 - en annerledes fredsprosess?

Fredsforskeren Heraclides har samlet 12 punkt som han mener er gunstige for å skape fred.⁴⁹² Disse 12 punktene er basert på forskning og litteratur fra mange ulike forskere som har sett på kriger mellom 1946 til 1996. Disse punktene er sammenfallende med de faktorene Stedman, Rothchild og Cousens peker på i Ending Civil Wars. Mange av disse punktene faller også sammen med forholdene på Atlanterhavskysten, eksempelvis krigstretthet, forhandlingsinitiativ fra den sterkeste parten og konklusjonen fra begge parters side om at de ikke kan vinne særlig mye på slagmarken.⁴⁹³

Situasjonen på Atlanterhavskysten fra 1984 til 1987 skiller seg imidlertid fra to av Heraclides 12 punkter. Dette er punktene om nødvendigheten av "nøytrale" væpnede styrker og "nøytrale" forhandlere fra en tredjepart. Også Stedman, Rothchild og Cousens peker på nødvendigheten av en tredje part. Mangelen på en egentlig tredje part styrker påstanden om at autonomiprosessen er en annerledes fredsprosess. Det var sandinistene som i realiteten spilte rollen som forhandlere (i gjennom autonomikommisjonen) og fredsbevarende styrker (regjeringshæren EPS) i forhandlingsfasen på Atlanterhavskysten. På en annen side fantes det også flere aktører som kan beskrives som en nasjonal tredjepart; kirkene og Røde Kors spilte rollen som mellommenn og åpnet mange dører for den sandinistledede autonomikommisjonen. Man kan også si at de væpnede avdelingene av urbefolkningsgeriljaen, (f. eks KISAN Pro-Paz) som hadde inngått lokale avtaler med

⁴⁹¹ Intervju med Ray Hooker, Managua 2011

⁴⁹² Heraclides 1997: 686

⁴⁹³ Krøvel 1999: 90

sandinistene, også fungerte som fredsbevarende styrker sammen med EPS, selv om heller ikke disse styrkene kan omtales som en "nøytral" tredjepart.

Autonomiprosessen på Atlanterhavskysten viser at en regjering som er konstruktiv, pragmatisk og tilbyr en rimelig sikkerhet for sine motstandere og samarbeider med dem, kan skape fred uten hjelp utenlandske aktører (fredsstyrker og forhandlere). Sandinistregjeringen lyktes i dette ved selv å spille den rollen tredjeparten bruker å spille i forsoningsprosesser. Samtidig ble ledelsen i FSLN presset og påvirket av lokale krefter i partiet, noe som førte til at ledelsen godtok å forhandle om autonomi. Heller ikke i selve forhandlingene på Atlanterhavskysten, ville FSLN ha kommet langt uten sine lokale aktivister.

7. Konklusjoner

I dette kapittelet vil jeg hente frem og svare på problemstillingene og delspørsmålene som ble presentert i kapittel 1. Når jeg bestemte meg for å skrive om dette temaet og begynte å skaffe meg oversikt over kildematerialet, slo det meg at det manglet en samlet beretning om borgerkrigen og fredsprosessen på Atlanterhavskysten. Denne første samlede fremstillingen konflikten har nå blitt til for å kunne gi svar på problemstillingene og delspørsmålene som ligger til grunn for oppgaven. Uten å forklare de grunnleggende årsakene til krigen, ville det vært umulig å forklare hvorfor autonomiprosessen ble til og hvordan den bidro til forsoning. Denne beretningen er mitt bidrag, basert på mine kilder og mine vurderinger. En annen forsker kunne ha gjort andre vurderinger og kunne ha fått tilgang på andre kilder. Forhåpentligvis vil det komme flere forskere og studenter som kan kaste ytterligere lys over denne konflikten og fredsprosessen.

Skapte autonomiprosessen på den karibiske kysten av Nicaragua forsoning og i hvilken grad klarte man å inkludere befolkningen i prosessen?

Mitt bidrag til å kaste ytterligere lys over autonomiprosessen har vært å foreta nye intervjuer med sentrale aktørene og sammenligne påstandene i mine intervjuer med informasjon fra andre dokumenter og sekundærlitteratur. De nye muntlige bidragene har vist at fredsprosessen på Atlanterhavskysten var grunnleggende annerledes enn de mange fredsprosessene beskrevet i *Ending Civil Wars*. Det unike med autonomiprosessen er at den dreier seg om en avtale forhandlet frem mellom en sammensatt befolkning og en regjering, ikke en avtale forhandlet frem mellom geriljaledere/krigsherrer og en regjering. Forhandlere, meglere og tilretteleggere var verken utenlandske diplomater eller et FN-apparat, men hundrevis av lokale aktivister, som Johnny Hodgson og Ray Hooker. Rollen som døråpnere mellom partene spilte personer som Eldo Lau i Nicaraguas Røde Kors. På Atlanterhavskysten deltok representanter fra 96 av 120 landsbyer i de avgjørende forhandlingsrundene. Og et tilsvarende antall landsbyer (primært de samme) var blitt konsultert gjennom gjentatte landsbymøter og husbesøk tilrettelagt av aktivistene fra autonomikommisjonen. De øvrige landsbyene var under hele borgerkrigen kontrollert av geriljagrupper fiendtlig innstilt til forsoningsprosessen, og kunne dermed ikke konsulteres.

Selv om fredsprosessen fremstår som demokratisk og inkluderende, må man huske at kravene fra den største etniske minoritetsgruppen ble tilsidesatt. Autonomiprosessen foregikk aldri på miskitoenes premisser, og dette kan bidra til å forklare hvorfor mange miskitoer den dag i dag fortsatt kjenner et sterk hat og mistro til sandinistene og Daniel Ortega. I mine intervju med marginaliserte Contras-veteraner i Bilwi blir de samme 30 år gamle påstandene, om at sandinistene

egentlig ønsker å utrydde miskitoene, gjentatt. Miskitoene utgjorde i 1985 ca. 80 000 av totalt 240 000 innbyggere, og kravene til miskitobefolkningen ble avvist allerede før de kom til forhandlingsbordet. Sandinistene og den sandinistledede autonomikommisjonen satte premissene for hva som kunne diskuteres. Sandinistene hadde antakeligvis flertallet av den totale befolkningen i ryggen, men samtidig hadde de trolig flertallet av miskitoene i mot seg. Løsningen ble akseptabel for to tredjedeler av befolkningen, mens den siste tredjedelen i stor grad følte at de hadde blitt ignorert. Militære nederlag, krigstretthet og økende kompromissvilje førte likevel til at flertallet av miskitoene godtok ideen om *intercultural autonomy* fremfor *indigenous autonomy*.

I hvilken grad påvirket autonomiprosessen den militære utviklingen på Atlanterhavskysten mellom 1984-87?

Freelands foreslo i sin bok *The Atlantic Coast: A special place in history* at sandinistene allerede i 1979-80 burde ha forbigått MISURASATA, Fagoth og Rivera og forhandlet direkte med landsbyene. Dette var åpenbart ikke realistisk på dette tidspunktet, men nøyaktig denne løsningen var sentral under forhandlingene fra 1985.⁴⁹⁴ Fra 1985 forhandlet regjeringen via de lokale autonomiaktivistene direkte med størsteparten av befolkningen på Atlanterhavskysten. Sandinistene klarte dermed å unngå forhandlinger med geriljaledere som stod under ideologisk og økonomisk innflytelse fra USA. Dermed klarte man å delvis uskadeliggjøre trusselen USAs myndigheter utgjorde for fredsavtalen, fordi ressursene USAs myndigheter satte inn i geriljaen ikke nådde frem til fotsoldatene. Sandinistenes strategi førte til en oppsmuldring av den militære disiplinen i deler av Contras, fordi Fagoth og Rivera ikke lenger kontrollerte sine kommandanter. Når geriljaens militære apparat smuldret opp, gikk også krigen gradvis i oppløsning.

Jeg har brukt en del av oppgaven til å kartlegge den militære utviklingen på Atlanterhavskysten gjennom årene 1980-87. Den opprinnelige ideen min var å bruke statistikk over tap, antall tropper, kamphandlinger osv. for å finne ut hvorvidt fredsprosessen og autonomiforhandlingene forandret krigens gang. Gjennomgangen av den tilgjengelige statistikken indikerer at fredsprosessen, som for alvor startet i 1984-85, hadde en demobiliserende effekt på urbefolkningsgeriljaen. Antall kamphandlinger på Atlanterhavskysten ble langt færre frem mot 1987. Min gjennomgang av det tilgjengelige tallmaterialet beskriver en borgerkrig som går i oppløsning mellom 1984 og 1987.

Samtidig oppdaget jeg at den militære utviklingen var avgjørende for at det i det hele tatt ble forhandlinger. Det var dermed ikke nødvendigvis primært fredsprosessen som påvirket den militære

⁴⁹⁴ Se drøfting kapittel 3.

utviklingen, men like mye den militære utviklingen som påvirket forhandlingene, evt. mulighetene til forhandlinger. Det vellykkede strategiskiftet til EPS fra 1983 førte til at Contras ble påført langt større militære tap enn tidligere, samtidig som EPS ble mindre upopulære blant befolkningen fordi, de satte inn mer erfarne soldater som behandlet lokalbefolkningen bedre, og bidro til infrastrukturprosjekter. Det at geriljaen ble stadig mer presset, førte til at flere og flere kommandanter vurderte forhandlinger, samtidig som flere og flere soldater deserterte. Deserteringene førte til overgrep fra geriljaens side mot "deres egne", noe som bidro til at geriljaen mistet ytterligere popularitet. At geriljaen mistet evnen til å føre konvensjonell krig og gikk over til bombeangrep og minelegging, bidro trolig til mindre lokal støtte fordi minene, bombene og i noen grad kidnappingene også rammet sivilbefolkningen.

Tomas Borges lederskap var i denne situasjonen viktig, fordi at han åpnet for separate forhandlinger med kommandanter som ønsket våpenhvile. En svakere sandinistleder enn Borge hadde muligens ikke våget å gjøre dette radikale grepet, som i praksis innebar å innrømme at regjeringen ikke hadde militær suverenitet over sitt eget land. Borges grep med å la geriljaen demobilisere samtidig som de beholdt våpnene sine, gjorde at de kunne forsvare seg mot grupperinger som var i mot forhandlinger. Forhandlingene i Yulu bidro til en ytterligere splittelse i urfolksgeriljaen som etter hvert telte fire-fem ulike grupper på samme tid. Den negative effekten ble selvforsterkende for Contras sin del, som mistet hele geriljagrupper til sandinistene, som igjen kunne konsentrere sine stadig sterkere og mer erfarne styrker mot de resterende delene av Contras. At Contras stod uten muligheter for militær seier, bidro igjen til at de mest militante miskitonasjonalistene anså *intercultural autonomy* som et akseptabelt kompromiss.

Hvordan spilte den kalde krigen, politiske forhold i USA og Nicaraguas forhold til nabolandene inn i inn i autonomiprosessen?

Uten amerikansk støtte ville ikke urbefolkningsgeriljaen hatt tilgang på baser, våpen eller trening. I så måte var den amerikanske regjeringen en helt avgjørende faktor for at det i det hele eksisterte væpnede geriljagrupper og foregikk en borgerkrig på Atlanterhavskysten. Samtidig bidro amerikanernes politikk (riktignok ufrivillig) til en fortgang i autonomiprosessen. Trusselen fra en amerikansk invasjon gjorde sandinistene mer kompromissvillige i spørsmålet om autonomi. Sandinistene ønsket en folkelig deltakelse i prosessene i Nicaragua, og de hadde trolig et genuint ønske om å bedre situasjonen for de marginaliserte gruppene på Atlanterhavskysten. Samtidig mener jeg at trusselen fra USA spilte en viktig rolle i å tvinge sandinistregjeringen til forhandlingsbordet. Den kroniske frykten sandinistledelsen hadde for en amerikansk invasjon,

motiverte dem til å søke en fredlig avtale med en fiende som de selv mente hadde lidd et militært nederlag. Sandinistene hadde også mulighet til å føre en langt mer åpen og folkelig prosess enn f. eks regimene i El Salvador og Guatemala, fordi ledelsen i FSLN ikke hadde omfattende krigsforbrytelser på samvittigheten.

Hvordan skiller fredsarbeidet som ledet til autonomiavtalen i 1987 seg fra andre eksempler på fredsarbeid i borgerkrigsherjede land?

Fredsprosessen på Atlanterhavskysten var basert på en langt bredere folkelig deltagelse enn fredsprosesser i andre sammenlignbare land. Ofte har norske forhandlere valgt en strategi der de har unngått de vanskeligste spørsmålene for å kunne bringe partene sammen. Et eksempel på dette er at norske myndigheter, under forhandlingene i Guatemala, tonet ned kampen mot menneskerettighetsbrudd i Guatemala, siden kampen for menneskerettigheter ble sett på som en sentral kampsak for geriljaen. Og fordi brudd mot menneskerettighetene stort sett var noe regjeringen og hæren var ansvarlige for.⁴⁹⁵ Amnestiloven, som ble et resultat av fredsforhandlingene i Guatemala, sikret at generalene som hadde beordret drap på titusener av mayaindianere har til nå sluppet unna rettsforfølgelse.⁴⁹⁶ Dette hadde neppe skjedd om den guatemalanske befolkningen hadde blitt konsultert først. Men forholdene lå heller ikke til rette for en slik konsultasjon, siden myndighetene og hæren åpenbart hadde vært i mot den. Sandinistregjeringens konsultasjon med sin egen befolkning var mulig på grunn av sandinistenes ideologi og deres pragmatiske tolkning av denne ideologien.

Gjennom landsbymøter og konsultasjoner fikk befolkningen på Atlanterhavskysten definere hvilke spørsmål de mente var avgjørende for å få til en forsoning. Denne folkelige deltagelsen i konkrete avgjørelser er en vesentlig forskjell mellom den norskledede prosessen i Guatemala og autonomiprosessen på Atlanterhavskysten. Disse landsbykonsultasjonene var en helt annen måte å lage et rammeverk for fred på enn den norske modellen i Guatemala, eller Ariás' modell i Esquipulas. I Esquipulas og Guatemala bestod partene av lederskap som gjerne ble tatt med bort fra sine respektive land, for å kunne forhandle uten press når avtalene skulle forhandles frem.

Da fredsavtalen med Contras ble forhandlet frem i 1990 var den kalde krigen i praksis over. USA hadde mistet interessen for Contras og krigen mot sandinistene. På dette tidspunktet var nabolandet Costa Rica, i tospann med FN, dypt involvert i å få i stand en fredsavtale. Honduras i nord hadde kun

⁴⁹⁵ Nissen 2011: 156

⁴⁹⁶ Nissen 2011: 156

interesse av å støtte Contras så lenge USA gjorde det, og for Honduras ble det mer og mer pinlig å ikke ha kontroll over sine egne grenser. El Salvador var på sin side godt i gang med egne fredsforhandlinger og hadde ingen interesse av å være involvert i kampen mot "den sandinistiske trussel." *Ending Civil Wars* kategoriserer borgerkrigen i Nicaragua som en relativt enkel konflikt å avslutte i 1990, blant annet på grunn av de regionale og globale forholdene. Ut i fra premissene som forfatterne av *Ending Civil Wars* legger til grunn, kan man si at fredsprosessen på Atlanterhavskysten to år tidligere var en mye vanskeligere konflikt å løse. Årsakene til dette er at det ikke deltok utenlandske bidragsytere eller meglere. Man hadde ingen "nøytrale" fredsbevarende tropper og man hadde mange krefter som ønsket å sabotere fredsprosessen, deriblant verdens mektigste supermakt og flere naboland. Til tross for de vanskelige forutsetningene fikk man undertegnet autonomiavtalen i 1987.

To faktorer indikerer at avtalen har vært noenlunde vellykket:

1. I dag er ideen om *intercultural autonomy* sterkt befestet hos alle politiske grupperinger og blant alle befolkningsgruppene på Atlanterhavskysten som en slags felles ideologi.⁴⁹⁷
2. Det finnes noen grad av etniske spenninger (spesielt mellom tilflyttende mestiser og minoritetsgruppene), men i veldig liten grad voldshandlinger mellom etniske grupper på Atlanterhavskysten i dag.⁴⁹⁸

*** Til tross for sine svakheter ser det ut til at autonomiavtalen inneholder mekanismer som holder de etniske spenningene i regionen på et lavt nivå. Det harde arbeidet som var grunnlaget for autonomiprosessen, kunne gjennomføres fordi svært spesielle forutsetninger lå til rette for det. Samtidig har alle fredsavtaler kommet i stand under unike forhold. Og det er ingen grunn til at elementer i forsoningsarbeidet på Atlanterhavskysten mellom 1984 og 1987 ikke kan brukes som en modell/inspirasjonskilde for andre fredsprosesser. Jeg håper at oppgaven kan bidra til å synliggjøre et forsoningsarbeid som i liten grad blir brukt som eksempel i dagens fredsforskning.

⁴⁹⁷ Med et unntak en del tilflyttede mestiser.

⁴⁹⁸ Undersøkelse utført av Universidad para la Paz: http://upazpralc.org.uy/investigacion_7.1-las_dimensiones_de_la_violencia_etnica.htm

Litteraturliste

Litteratur:

- Arnson, Cynthia J. (red.) (1999): *Comparative Peace processes in Latin America*: Washinton D.C.
- Brysk, Alison (2000): *From Tribal Village to Global Village. Indian Rights and International Relations in Latin America*: Stanford, California
- Butler, Judy (1985): Autonomia para la Costa. Ni magia, ni tabú: *Wani* #2-3 dec-may: Managua
- Buvolden, Hans Petter og Buvollen, Hai Almquist (1994): Demografia de RAAN: *Wani* # 15: Managua
- Carrión, Raul Ruiz (1998): *Educación bilingue multicultural y educación superior en la Costa Atlantica de Nicaragua*: Managua
- Castañeda, Jorge G. (1994): *Utopia Unarmed. The Latin American Left After the Cold War*: New York
- Dixon, Marlene (red.) (1985): *On trial. Reagan's War Against Nicaragua. Testimony of the Permanent Peoples Tribunal*: San Francisco
- Freeland, Jane (1988): *A special place in history. The Atlantic Coast In the Nicaraguan Revolution*: London
- Gonzalez, Miguel (2006): *Yatama: La Lucha por una Verdadera Autonomia en la Moskitia Nicaraguense*: Bilwi
- Gordon, Edmund T. (1998): *Disparate Diasporas: Identity and Politics in an African Nicaraguan Community*: Austin Texas
- Hale, Charles R. (1994): *Resistance and Contradiction. Miskitu Indians and the Nicaraguan State, 1894-1987*: Stanford, California
- Hawley, Susan (2003): La Guerra Santa: Los Miskitos y la Iglesia Morava en los 80s: *Wani* # 32: Managua
- Herclides, Alexis (1997): *The Ending of Unending Conflicts: Separatist Wars in Millenium*, vol. 26, No 3: London
- Hobson de Herlihy, Laura (2009): El tigre y la paloma: Una entrevista con Brooklyn Rivera: *Wani* #59: Managua
- Kinzer, Stephen (2007): *Blood of Brothers. Life and War in Nicaragua*: Cambrigde, Massachusetts
- Kissinger, Henry (1994): *Diplomacy*: New York
- Kjeldstadli, Knut (2007): *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*: Femte opplag Oslo

- Kjeldstadli, Knut (2008): *Sammensatte samfunn. Innvandring og inkludering*: Oslo
- Krøvel, Roy (2011): From "indios" to "indigenas": guerilla perspectives on indigenous peoples and repression in Mexico, Guatemala and Nicaragua: *Interface: a journal for and about social movements*, Volume 3.
- Krøvel, Roy (2006): *Fra gerilja til globale solidaritetsnettverk i Chiapas, Mexico*: Trondheim
- Llanes, Marlen Ivette (1994): *The Autonomy Process on the Nicaraguan Atlantic Coast*: Managua
- Mattern, Jochen (2003): *Autonomía Regional en Nicaragua. Una Aproximación Descriptiva*: Managua
- Nissen, Ada (2011): *Et historisk bidrag? Norsk fredsdiplomati i Guatemala, 1989-1997*: Oslo
- Ortiz, Roxanne Dunbar (1986): *La Cuestion Miskita en la Revolucion Nicaraguense*: Mexico City
- Rivas, Álvaro (2007): Entrevista con Galio Guardián: *Wani # 51*: Managua
- Rizo, Mario og Fonseca, Gizaneta (2004): Pensamiento Indígena Contemporáneo: *Wani #37*: Managua
- Romero, Jilma (red.) (2002): *Historia de Nicaragua*: Managua
- Schneider, Robin (1989): *Rama and the sandinist revolution*: Berlin
- Seldon, Antony and Pappworth, Johanna (1983): *By Word of Mouth. Élite Oral History*: New York
- Stedman, Stephen John, Rothchild, Donald and Cousens, Elizabeth M. (2002): *Ending Civil Wars. The Implementation of Peace Agreements*: London
- Streatfield, Dominic (2005): *Cocaine*: London
- Sujo, Hugo (1986): La reincorporación de la Mosquitia: *Wani # 4*: Managua
- Waage, Hilde Henriksen (2004): *Peacemaking is a Risky Buisness. Norways Role in the Middle East, 1993-1996*: PRIO, Oslo
- Walker, Thomas W. (2011): *Nicaragua. Living in the Shadow of the Eagle*: Fifth Edition, Colorado
- Woodward Jr, Ralph Lee (1999): *Central America. A Nation Divided*: Third Edition, New York
- Ytterstad, Andreas (2004): SVTs "Uppdrag Granskning" og Gøteborgsprotestene 2001. En gramsciansk begrepsdrøfting og analyse: Oslo
- Zimmermann, Matilde (2000): *Sandinista. Carlos Fonseca and the Nicaraguan Revolution*: London

Kilder:

Dokumenter funnet på CIDCA-arkivet i Bilwi:

Centro de Comunicación Internacional (1990): *La Contrarevolucion: Desarrollo y Consecuencias. Datos basicos 1980-1985*: Managua

Comisión Nacional de Promoción y Protección de los Derechos Humanos (1988): *Ataques contrarevolucionarios a la población civil nicaraguense 1987*: Managua

CRIES (1990): *Nicaragua: País sitiado (Guerra de baja intensidad: agresión y sobrevivencia)*: Managua

Fagoth, Stedman (1988): *La moskitia autonomia regional. Lamento indigena oca de una raza que resiste fallecer*

Lineamientos Generales De MISURASATA (1981)

Sintesis de Agresiones a Nicaragua. Enero 1980- Marzo 1982: (1982) Managua

Andre skrevne kilder:

Programa Historico Del FSLN. (1972)

Secord, Richard with Wurtz, Jay (1992): *Honored and Betrayed. Irangate, Covert Affairs and the Secret War in Laos*: New York

Muntlige kilder:

Anonymisert MISURASATA/MISURA-veteran (februar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bilwi/Puerto Cabezas

Anonymisert MISURASATA-veteran (januar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bluefields

Hodgson, Johnny (januar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bluefields

Hooker, Ray (februar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Managua

Lau, Eldo (februar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bilwi/Puerto Cabezas

Gruppeintervju:

En gruppe anonymiserte veteraner fra MISURASATA /MISURA/KISAN (februar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bilwi/Puerto Cabezas

En gruppe anonymiserte veteraner fra MISURASATA /MISURA/KISAN (februar 2011). Intervju tatt opp med diktafon i Bilwi/Puerto Cabezas

Dokumentarfilmer:

Kaspar, Davis og Trent, Barbara (1988): *Coverup – Behind the Iran-Contra Affair*

Torbjörnson, Peter (2011): *Last Chapter: Goodbye Nicaragua*

Nettsteder:

International Labour Organization (ILO) (2011): <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>
[siste lesedato 06.05 2012]

La Prensa (2010): <http://www.laprensa.com.ni/2010/07/15/politica/31579>
[siste lesedato 06.05 2012]

Lovdata (2005): <http://www.lovdata.no/all/hl-20050617-085.html>
[siste lesedato 06.05 2012]

New York Times (1993): <http://www.nytimes.com/1993/08/08/world/costa-rica-reopens-inquiry-in-1984-bombing.html>
[siste lesedato 06.05 2012]

Tico times (2008): http://www.ticotimes.net/dailyarchive/2008_05/051508.htm#story2
[siste lesedato 06.05 2012]

Universidad para la paz (2008): http://upazpralc.org.uy/investigacion_7.1-las_dimensiones_de_la_violencia_etnica.htm
[siste lesedato 06.05 2012]

